

Henriikka Korte

ASUKKAIDEN ERIYTYVÄ LÄHIÖ

Eronteon diskurssit pansiopernolaisten puheessa

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Henriikka Korte: Asukkaiden eriytyvä lähiö: Eronteon diskurssit pansiopernolaisten puheessa

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Sosiaalipolitiikka

Huhtikuu 2023

Alueiden epätoivottu eriytyminen eli segregaatio on voimistunut Suomessa 2000-luvulla. Ilmiössä on kysymys alueiden sosiaalisesta erilaistumisesta, käytännössä erilaisten väestöryhmien hajaantumisen omille alueilleen. Lähiöistyneessä Suomessa havaittiin 1990-luvun lamassa, että työttömyys keskittyi aiempaa voimallisemmin kaupunkien lähiöihin. Vuosituhannen vaihteen jälkeen kehityksessä oli entistä selkeämmin kysymys huono-osaisuuden alueellisesta kasautumisesta. Alueet alkoivat eriytyä myös etnisesti.

Segregaatiota mitataan tyypillisesti tarkastelemalla alueen tulo- ja koulutustasoa, asukkaiden sosioekonomista asemaa ja etnistä taustaa. Tilastotiedot tuovat kuitenkin esiin vain yhden puolen alueiden eriytymisestä. Ilmiön merkitystä eletyssä arjessa auttavat ymmärtämään asukkaiden kokemukset. Siksi tilastotietoja on perusteltua ja tarpeellista täydentää asukkaiden kokemustiedolla.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan monella mittarilla eriytyneen lähiön asukkaiden puhetta omasta asuinalueestaan. Päättökysymys on miten asukkaat puhuvat omasta lähiöstään? Lisäksi tutkielma vastaa kysymykseen miten segregaatio näyttäytyy asukkaiden puheessa? Tutkielman aineiston muodostavat turkulaisen Pansio-Pernon lähiön asukkaiden haastattelut. Haastattelut toteutettiin kävelyhaastatteluina Pansio-Pernossa marras–joulukuussa 2022. Aineistoa analysoidaan diskurssianalyysin keinoin.

Tutkielman tulokset osoittavat, että Pansio-Pernon asukkaat puhuvat lähiöstään eronteon diskurssien kautta. Asukkaat erottavat toisistaan lähiöön liitetyn huonon maineen ja asukkaiden kokeman todellisuuden, Pansio-Pernon ja muut alueet, lähiön asukkaat ja muut ihmiset sekä menneisyyden, nykyisen ja tulevaisuuden Pansio-Pernon. Lisäksi tutkielman analyysi tekee näkyväksi asukkaiden tavan puhua segregatiosta mainitsematta ilmiötä nimeltä.

Pansiopernolaiset puhuvat asuinalueestaan toisin kuin olemme tottuneet julkisessa keskustelussa eriytyneistä lähiöistä kuulemaan. Asukkaiden Pansio-Perno on huonon maineen leimaama ja siitä huolimatta asukkaiden valitsema, rauhalliseksi koettu asuinalue luonnon keskellä. Tuore tieto eriytyneen lähiön asukkaiden käsityksistä rikastaa lähiöistä ja segregatiosta käytävää yhteiskunnallista keskustelua, jossa asukkaiden näkökulma on usein yksipuolinen tai se uupuu kokonaan.

Avainsanat: Lähiö, eriytyminen, segregaatio

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

ABSTRACT

Henriikka Korte: Segregated suburb: Discourses in speech of Pansio-Perno's residents

Master's thesis

Tampere University

Social Policy

April 2023

Unwanted housing segregation has increased in Finland in the 21st century. This phenomenon is about the increasing social differentiation inside residential areas, where various sub-groups in a residential area flock together and disperse into their own areas. In Finland, in the 1990s, unemployment was found to be more concentrated in the suburbs than in the past. After the start of the new millennium, the social divide in the residential areas continued to grow. The regions also began to separate ethnically.

Segregation is typically measured by looking at the income and education level of an area, the socio-economic status and ethnic background of the inhabitants. However, statistical data only tells one side of the story. The experiences of the residents paint a different picture and help to understand everyday life in the areas. It is therefore justified and necessary to supplement the statistical data with the first-hand-experiences from the residents.

This pro gradu -thesis examines the talk of people living in neighborhood that is segregated according to many indicators. The main research question is how do residents talk about their own suburb? In addition, the thesis aims to answer how segregation appears in the speech of the inhabitants. The study material consists of interviews with the residents of Pansio-Perno neighborhood in Turku. The interviews were conducted while walking with residents in Pansio-Perno in November–December 2022. The data has since been analyzed by means of discourse analysis.

The findings in this thesis show that the residents of Pansio-Perno talk about their suburbs through discourses. The residents distinguish between the bad reputation of Pansio-Perno from outside, and the reality they experience themselves. There's an "us" and "them" being addressed in speech about the area. Talking about time-specific snapshots from the past, present and possible futures for Pansio-Perno also bring on certain discourses. The analysis of the thesis makes visible how the residents talk about segregation without mentioning the phenomenon by name.

The residents of Pansio-Perno talk about their neighborhood in a way that differs from what we are used to hearing in public debates about the segregated suburbs. Pansio-Perno is coloured by a bad reputation, and seen from the outside in a way that differs greatly from the experiences on the inside. The residents see it as a peaceful place in the middle of nature. Such opposing views and inside-information from people living in neighborhood enriches the debate about the segregated suburbs. Something which is sorely needed in debates about issues that are often one-sided or lacking.

Keywords: Suburb, differentiation, segregation

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin Originality Check -service.

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Katsaus lähiöihin	4
	2.1 Lähiöistymisen aika	4
	2.2 Segregaatio ja eriytyvät lähiöt	8
	2.3 Kansainvälinen urbaani debatti	12
3	Tutkimuksen kohde	16
	3.1 Asukkaiden ääni	16
	3.2 Pansio-Perno	18
4	Tutkimusasetelma ja -menetelmät	23
	4.1 Haastatteluaineisto	23
	4.2. Diskurssianalyysi	26
	4.3 Analyysi vaihe vaiheelta	28
	4.4 Tutkimusetiikka	29
5	Analyysi	32
	5.1 Pansio-Perno ja muut	33
	5.2 Huono maine ja todellisuus	40
	5.3 Mennyt, nykyhetki ja tuleva	46
	5.4 Segregaatio asukkaiden puheessa	49
6	Yhteenveto ja pohdinta	52
	6.1 Keskeiset tulokset ja reflektio	52
7	Johtopäätökset	63
	Lähteet	66
	Luettelo kuvioista ja taulukoista	73
	Liitteet	73
	Liite 1: Teemahaastattelurunko	73

1 Johdanto

Kaupunkirakenteen sosiaaliset erot ovat olleet keskeinen teema kaupunkitutkimuksessa ainakin 1800-luvun lopulta. Silloin aikakauden ajankohtaiset kysymykset, kuten tyväestön asuntokysymys ja elinolot, kiinnittivät huomion sosiaalisiin eroihin. 1900-luvulla teollistumisen ajan muuttoliike voimisti kaupunkialueiden rakenteellista erilaistumista. (Vaattovaara 1998, 40.) Helsingissä huoli sosiaalisesti tasapainoisesta kaupungista on ollut esillä kaupunkisuunnittelussa 1960-luvulta lähtien (Vaattovaara 2002, 120), ja muissakin kaupungeissa segregaatio eli alueiden epätoivottu eriytyminen nousi keskusteluun viimeistään 1990-luvun lamassa (Saikkonen ym. 2018, 121). Suomessa asuinalueiden epätoivottua eriytymistä vastaan on tehty töitä muun muassa kaupunkisuunnittelulla ja pohjoismaisella hyvinvointivaltiomallilla, jonka mukaisesti tuloerot pyritään pitämään pieninä (Vaattovaara 2002, 113). Tavoitteena on ollut, että eri tuloluokat ja hallintamuodot sekoittuvat. Segregaatiota ei kuitenkaan ole onnistuttu täysin estämään. Suomessa alueiden epätoivottu eriytyminen on kasvanut 1990-luvun alusta asti. Kun suurimmat kaupungit ja niiden ympäryskunnat kasvoivat voimakkaasti 1990-luvun alussa, sosiaaliset ongelmat vaikeutuivat tietyillä alueilla. (Siirilä ym. 2002, 147.) Lama-vuosina työttömyys keskittyi aikaisempaa voimakkaammin kaupunkeihin ja erityisesti lähiö-alueille (Kortteinen & Vaattovaara 2003, 334–335).

Vaattovaara (1988, 143) kirjoitti väitöskirjassaan jo 1990-luvun lopussa, että pääkaupunkiseutu on eriytyvässä sosiaalisesti ja huono-osaisuus keskittymässä aiempaa selkeämmin niin tuloilla, koulutuksella kuin työttömyydellä mitattuna. Huono-osaisuuden alueellinen kasautuminen oli ennen vuosituhannen taitetta onnistuttu estämään, mutta yksittäisillä hyvinvoinnin mittareilla alueellinen jakautuminen oli jo varsin selkeää (em. 143). Tuoreimmat tutkimukset osoittavat, että segregaatio on voimistunut 2000-luvulle tultaessa, eikä se kosketa ainoastaan pääkaupunkiseutua. Suomen suurimpien kaupunkiseutujen vertailussa alueellinen eriytyminen voimistui Helsingissä, Turussa ja Tampereella jonkin verran vuosina 2005–2014 (Saikkonen ym. 2018, 138). Yleistä käsitystä segregaatian tilasta kuvastaa tutkijoiden mukaan nyt huolissaan oleminen (em. 117).

Alueiden eriytymistä voi tarkastella eri tasoilla: eurooppalaisittain, kansallisesti tai alueellisesti. Laadullisessa pro gradu -tutkielmassani olen kiinnostunut paikallisesta eriytymiskehityksestä, segregaatiodista kaupungin sisällä. Tilastollisten tunnuslukujen tarkastelu on yksi tapa

hahmottaa kaupungin sisäistä kehitystä. Työllisyyden, tulotason ja vieraskielisten osuuden mittarit kertovat asuinalueista jotain ja mahdollistavat alueiden vertailun. Samaan aikaan tilastotiedot tuovat esiin vain yhden puolen ilmiöstä. Asukkaiden arkinen kokemus omasta asuinalueesta voi olla hyvin erilainen kuin se käsitys, joka asuinalueesta tilastojen perusteella piiryy.

Olen pro gradu -tutkielmassani kiinnostunut asukkaiden tavoista puhua omasta asuinalueestaan. Tässä lopputyössä haastattelemani asukkaat asuvat turkulaisella lähiöalueella, Pansio-Pernossa, noin seitsemän kilometrin etäisyydellä Turun keskustasta. Asukkaiden puheen analysointi on keino päästä käsiksi asukkaiden käsityksiin monella mittarilla eriytyneestä lähiöstä ja segregaation mahdollisesta roolista siinä.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- Miten asukkaat puhuvat omasta lähiöstään?
- Miten segregaatio näyttäytyy asukkaiden puheessa?

Lukiessani aiempia tutkimuksia ja raportteja aiheesta, huomioni on kiinnittynyt erityisesti Turkuun, jossa etninen segregaatio on ollut 2000-luvulla muita Suomen suurimpia kaupunkiseutuja voimallisempaa (Saikkonen ym. 2018). Olen erityisen kiinnostunut Turun telakan kotipaikkana tutusta lähiöalueesta, koska se on ollut julkisuudessa toistuvasti esillä muun muassa kaupungin korkeimpiin lukeutuvan työttömyysprosentin vuoksi (mm. Helsingin Sanomat 14.10.2018, Yle 16.9.2010). Pansio-Pernon nykytilasta on todettu, ettei alueen arvostus ole asuinpaikkana erityisen korkea, asuntojen keskimääräinen hinta on melko matala ja palvelujen tarjonta on supistunut (Mälkki ym. 2016, 67). Toisaalta alueelle on kohdistunut viime vuosina useita kehittämishankkeita, kuten osana lähiöohjelmaa toteutetut koulu alueen yhteisöllisyyden vahvistajana painottanut Koulu keskellä korttelia -hanke vuosina 2013–2015, asukkaita asuinalueen tulevaisuuden ideointiin ja suunnitteluun osallistanut Tiede, taide ja teknologia -tutkimushanke vuosina 2013–2015, asukkaiden hyvinvoinnin tukemiseen ja vapaa-ajan palveluiden kehittämiseen pyrkinyt EVIVA-toimintaohjelma vuosina 2011–2015 ja asuinalueen kehittämiseen pyrkinyt ELINAT-tutkimushanke vuosina 2013–2015 (em. 62). Vuosina 2021–2022 kiinnostus kohdistui jälleen Pansio-Pernoon, kun Turku loi lähiövisiota, yhteistä

käsitystä lähiöiden tulevaisuudesta ja kehittämisestä. Yksi lähiövision tavoitteista oli tuoda lähiöitä ja niiden hyviä puolia esille. (Turun kaupunki 2022.)

Lähiötutkimus on monitieteistä tutkimusta. Lähiöiden ja epätoivotun eriytymiskehityksen tarkastelu sopii teemaltaan myös sosiaalipolitiikkaan. Sosiaalipolitiikka on tieteenalana kiinnostunut hyvinvoinnista, hyvinvointivaltiosta, oikeudenmukaisesta yhteiskunnasta, eriarvoisuudesta sekä syrjäytymisestä ja tarkastelee yhteiskuntaa eri tasoilla, yksilöllisestä elämästä globaaleihin järjestelmiin (Helne 2003, 43). Vaurastuvassa Suomessa sosiaaliset ja alueelliset erot tasoittuivat (Kortteinen & Vaattovaara 2003, 332), mutta nyt suomalaisen yhteiskunnan tiedetään eriarvoistuvan enemmistön vaurastuessa ja pienen vähemmistön jäädessä jälkeen (Saari 2020, 109). Sosiaalisen kerrostuneisuuden ja yhteiskunnassa vallitsevien jakojen tutkimus on sosiaalipoliittisen tutkimuksen ydintä (Silvasti 2003, 309).

Sosiaalipolitiikka etsii ratkaisuja aikansa ongelmiin (Helne 2003, 41). Pro gradu -tutkielmani tavoitteena on tuoda alueiden eriytymistä kuvaavan tilastotiedon rinnalle tutkittua tietoa ilmiöstä asukkaiden näkökulmasta. Asukkaiden kokemustieto auttaa ymmärtämään alueiden eriytymisen merkitystä. Asukkaiden näkökulman huomioiminen voi rikastaa ja lisätä keskustelua yhteiskunnallisesti tärkeästä teemasta. Samalla usein yksipuoliset käsitykset eriytyneistä lähiöistä voivat monipuolistua.

Esittelen johdantoluvun jälkeen pro gradu -tutkielmani teoriataustan ja olennaisimmat käsitteet. Kolmannessa luvussa kuvaan tutkielmani tutkimuksen kohdetta, Turun Pansio-Perno ja asukkaiden ääntä julkisessa keskustelussa sekä aiemmassa lähiö- ja segregaatiotutkimuksessa. Neljännessä luvussa kerron tutkielmani tutkimusasetelmasta. Kuvaan aineistonkeruuprosessia ja haastatteluaineistoa sekä valitsemiani tutkimustapoja, teemahaastattelua, kävelyhaastattelua ja diskurssianalyysiä. Viides luku on analyysiluku. Analyysissä keskityn asukkaiden puheeseen omasta lähiöstään. Kuudennessa luvussa kokoan analyysini tulokset yhteen ja suhteutan tulokset aiempaan tutkimukseen. Tutkielman lopuksi seitsemännessä päätösluvussa pohdin tutkielman tuloksista tehtäviä johtopäätöksiä, mahdollisia jatkotutkimusaiheita ja tutkielman rajoitteita.

2 Katsaus lähiöihin

Suomen väestöstä viidesosa eli yli miljoona suomalaista asuu 1960- ja 1970-luvuilla rakennetuissa lähiöissä (Verma 2022, 194). Samat lähiöt ja niiden asukkaat ovat olleet sekä tutkimuksen ja median kiinnostuksen kohteena että kehityshankkeiden ja -projektien fokuksessa aina lähiöiden rakentamisesta lähtien.

Määrittelen seuraavaksi tämän pro gradu -tutkielman keskeisimmät käsitteet, lähiön ja segregaatian. Lisäksi esittelen suomalaisten lähiöiden rakentumista toisen maailmansodan jälkeen ja kerron, miten Suomessa havahduttiin 1990-luvulla alueiden epätoivottuun eriytymiseen. Kolmannessa alaluvussa kerron alueiden eriytymisestä kansainvälisenä ilmiönä.

2.1 Lähiöistymisen aika

Suomi kärsi toisen maailmansodan jälkeen asuntopulasta, johon ajoivat sodan tuhot, Karjalasta evakuoitujen yli 400 000 suomalaisen asuttaminen ja kaupungistuminen. Jälleenrakentaminen tarkoitti kaupunkisuunnittelulle ja -rakentamiselle uutta kehityssuuntaa. Asuntopulan ratkaisemiseksi kaupunkien keskustojen ulkopuolelle ryhdyttiin rakentamaan kerrostalolähiöitä. (Hurme 1991, 174.) Lähiö määritellään yksinkertaisimmillaan suurkaupunkialueella keskustan ulkopuolella sijaitsevaksi asuinalueeksi. Yleispätevää määritelmää lähiölle ei ole, ja käsitteen määrittelyyn liittyy vaikeutensa. Suurkaupunkialueen iästä, keskustan koosta ja liikenneyhteyksistä riippuen lähiö voi olla laaja, pitkän ajan kuluessa kehittynyt ja erilaisia ympäristöjä edustava alue – tai jotain ihan muuta. (Forsyth 2012, 281.) Roivainen (1998, 9) on väitöskirjassaan esittänyt, että lähiölle ei ole objektiivista määritelmää, vaan kysymys on moniulotteisesta sosiaalisesta konstruktiosta. Suomessa sanalla lähiö viitataan yleensä kaupunkien laidoilla sijaitseviin kerrostaloalueisiin, jotka rakennettiin toisen maailmansodan jälkeen, erityisesti 1960- ja 1970-luvuilla. Suomalaisille lähiöille tyypillisiä piirteitä ovat elementtirakentaminen, kerrostalovaltaisuus ja sijainti syrjässä kaupungin laitamilla. Suomalaiset lähiöt eivät ole uniikkeja, vaan samalla tavalla voisi kuvailla eri puolilla Eurooppaa sijaitsevia lähiöitä, joissa asuu yhteensä miljoonia ihmisiä. Erityisesti Länsi-Euroopassa on suunnittelu- ja rakennustavoiltaan samankaltaisia lähiöitä. (Stjernberg 2019, 3–4.) Useimmiten lähiön määritelmässä korostetaan kahta fyysiseen paikkaan liittyvää piirrettä: matalaa rakennustiheyttä ja

syrjäistä sijaintia. Osa lähiön määritelmistä sisältää myös alueen rakennuskannan painottumisen asuinrakennuksiin, satunnaisia kouluja tai kirkkoja lukuun ottamatta. (Harris 2010, 27.) Kaikkein perustavanlaatuisin lähiön kriteeri on Harrisin (2010, 27) mukaan sen sijainti kaupungin ja syrjäseudun välissä.

Suomessa lähiöistymisen kausi käynnistyi 1950-luvulla. Ensimmäiset lähiöt rakentuivat lähiöperiaatteen mukaisesti vihervyöhykkeiden ympäröimiin erillisiin yksikköihin. (Norvasuo 2016, 7.) Lähiöperiaate oli omaksuttu Suomessa jo edellisellä vuosikymmenellä. Asemakaavaopin professori Otto-livari Meurmanilla oli 1940-luvun kehityksessä keskeinen rooli. Hän sisällytti lähiöperiaatteen opetukseensa, suunnittelutyöhönsä ja Asemakaavaoppi-teokseensa sekä muihin kirjoituksiinsa. (Hurme 1991, 174.) Seuraavilla vuosikymmenillä teollistuneeseen Suomeen rakennettiin vauhdilla uusia lähiöitä. 1960- ja 1970-lukujen rakennustapa oli historiallinen ja betoniset asuin ympäristöt uudenaikaisia. Erityisesti pääkaupunkiseudulla uusia asuntoja oli rakennettava nopeasti, sillä Suur-Helsingin asukasluku lähes kaksinkertaistui vuodesta 1950 vuoteen 1972. (Kortteinen 1982, 28.) Myös Turussa oli suuri tarve uusille asunnoille. 1950- ja 1960-lukujen aikana Turun asuntokanta kaksinkertaistui. Pelkästään 1950-luvulla kaupunkiin rakennettiin 13 900 uutta asuntoa ja Turun ensimmäinen lähiö, Patterinhaka. 1960-luvulla uusia asuntoja rakennettiin 21 600. Vuosikymmenen lopussa aikaisempaa useampi asunto rakennettiin kaupungin ruutukaava-alueen ulkopuolelle. 1970-luvun alussa uusia asuntoja rakennettiin Turkuun 2 000 asunnon vuositahtia. Vuosi 1974 oli poikkeusvuosi, jona uusia asuntoja rakennettiin peräti 3 084. Määrä oli lähes ennätysellinen. Enemmän uusia asuntoja rakennettiin vain vuonna 1963, jolloin asuntoja valmistui 3 184. (Aalto & Laaksonen 2021, 19–24.)

Kompakti kaupunkirakentaminen nähtiin taloudellisesti järkeväksi, minimoihan korkea kerrostalorakentaminen rakennuskustannukset. Suuren väestöpohjan uskottiin takaavan lähiöihin runsaat palvelut. (Kortteinen 1982, 31.) Keskustan asuntoihin verrattuna edullinen hintataso oli mahdollinen myös siksi, että asunnot rakennettiin sarjatuotantona kaupungin laitamille (Aalto & Laaksonen 2021, 97). Suomessa lähiörakentaminen oli kiivainta 1960- ja 1970-luvuilla. 1980-luvulle tultaessa rakennettiin pääasiassa uusia pientalovaltaisia asuinalueita. Lisäksi jo olemassa olevia asuinalueita täydennettiin uudisrakennuksilla. 1990-luvulla lähiöissä toteutettiin perusparannuksia. (Roivainen 1998, 12.)

Ensimmäisiä suomalaisia lähiöitä on kutsuttu työvoimavarastoiksi (Kortteinen 1982, 48), harmaiksi vyöhykkeiksi (Roivainen 1998, 77) ja sosiaalisen nousun areenoiksi (Junnilainen 2019, 12). Kun Suomi kaupungistui, maaltamuutto merkitsi monelle muuttoa lähiöön (Hankonen 1994, 14). Lähiöiden kerrostalot tarjosivat asukkaille houkuttelevan vaihtoehdon keskustojen ahtaille ja liian täyteen ahdetuille asunnoille (Junnilainen 2019, 42). Lähiöasunnot, joiden mukavuuksiin kuuluivat wc, kylmä- ja lämminvesi, keskuslämmitys ja hissi, osaan myös parveke ja kylpyamme, olivat moderneja (Aalto & Laaksonen 2021, 30). Nykyaikaisia ja hintatasoltaan edullisia lähiöasuntoja markkinoitiin erityisesti lapsiperheille. Luonnonläheisyys oli lähiöiden markkinoinnissa korostettu valtti. (Em. 97.) Kaupunkikeskustoihin verrattuna lähiöt olivat kuitenkin toimintaympäristöltään köyhiä. Työpaikkoja ei juuri ollut, ja vapaa-ajan vieton mahdollisuudet olivat niukat. Kortteinen (1982, 56–57 & 231) kuvaa väitöskirjassaan lähiön asukkaiden elämää ”aamulla asemalle ja illalla asemalta” -elämäksi. Kun työt sijaitsivat muualla kuin kotilähiössä, asukkaat suuntasivat aamulla asemalle ja edelleen julkisilla töihin. Illalla asukkaat saapuivat takaisin asemalle ja sieltä koteihinsa. (Em. 56–57 & 231.)

Lähiöt saivat negatiivisen leiman jo pian rakentamisensa jälkeen, 1970-luvun Suomessa. Samalta vuosikymmeneltä lähtien lähiöissä on toteutettu erilaisia kehityshankkeita ja -projekteja, joiden tarkoituksena on ollut milloin tehdä fyysisiä korjauksia lähiöissä, milloin kasvattaa ihmisten mielenkiintoa lähiöitä kohtaan tai parantaa lähiöiden viihtyisyyttä sekä mainetta. Hankkeiden ja projektien taustalla on vaikuttanut käsitys lähiöiden ongelmista ja kehittämisen tarpeesta. (Norvasuo 2016, 7–9.) Ongelmalähiön käsite ja käsitys lähiöistä ongelmallisina syntyivät 1970-luvulla. Junnilainen (2019) kuvaa väitöskirjassaan, miten mediassa huomio keskittyi ensin siihen, millaiseen asemaan asukkaat oli laitettu, mutta muuttui sitten keskittymään siihen, millaisia asukkaat olivat. Lehdet julkaisivat jopa yksityiskohtaisia kuvauksia lähiöiden asukkaiden käytöksestä ja piirteistä, kuten lähiössä asuvien poikien pitkistä ja rasvaisista hiuksista. Kaikki jutut eivät olleet negatiivissävytteisiä, vaan lähiöistä kirjoitettiin myös muun muassa aktiivisen urheilutoiminnan näkökulmasta. (Junnilainen 2019, 48–49.) 1980- ja 1990-luvuilla lähiökeskustelun keskiössä olivat usein lähiöelämän yksipuolisuus, lama ja työttömyys. 2010-luvulla lähiökeskustelu liittyi usein alueiden eriytymiseen ja maahanmuuttoon. (Norvasuo 2016, 8.) Ongelmallista on, että kun julkisessa keskustelussa lähiöt esitellään ongelmien kautta, lähiöprojektiin osallistuvat lähiöt leimautuvat ongelmalähiöiksi. Kehityshankkeet eivät

ole ratkaisseet maineongelmaa. Esimerkiksi vuosien 1995–1999 lähiöprojektin jälkeen epäonnistumiseksi laskettiin se, ettei lähiöiden ulkoista mainetta onnistuttu parantamaan. (Eskola ym. 2000, 32.)

Mielikuvilla on huomattava vaikutus muuttojen valikoivaan suuntautumiseen. Vilkkaman ym. (2016, 108–109) tutkimuksessa sosioekonomisesti heikommilta alueilta pois muuttaneiden haastatteluissa asuinalueen sosiaaliseen ympäristöön, asukasrakenteen monietnisyyteen, lasten kasvuympäristöön, maineeseen ja arkkitehtuuriin liittyvät tekijät korostuivat muita muuttajia merkittävämmiin alueen vaihtamisen syinä. Sanaan lähiö liittyy edelleen negatiivisia mielleyhtymiä. Siksi lähiöllä voidaan viitata symbolisesti mihin tahansa asuinalueeseen, joka on taantumassa tai jossa on alhainen tulotaso ja korkea työttömyys. Mielleyhtymien vuoksi osa tutkijoista on jopa ehdottanut, että koko sanan lähiö käyttöä vältettäisiin. (Stjernberg 2019, 4–5.)

Lähiöihin on liittynyt alusta asti yhteisöllisyyden ihanne. Kaupunkisuunnittelussa yhteisöllisyyden synnyttäminen on ollut yksi tavoitteista jo vuosikymmeniä (Lilius 2016, 25). Yhteisöllisyyden vahvistamiseen pyritään huono-osaisena pidettyjen lähiöiden kehitystyössä, kun tavoitellaan asukkaiden osallistumisen lisäämistä ja asukkaiden verkostojen parantamista, kaupungin elävöittämistä ja moninaisuuden lisäämistä (em. 14–15). Tutkijat eri vuosikymmenillä ovat kuitenkin toistaneet, että lähiöiden asukkaat ovat monimuotoinen joukko (mm. Kortteinen 1982; Torikka ym. 1997; Harris 2010; Junnilainen 2019). Kortteinen (1982, 198) kuvasi väitöskirjassaan jo 1980-luvun alussa, miten hänen tutkimansa lähiön esimerkkikorttelissa asui sekaisin työväestöä, uutta keskiluokkaa ja keskiluokkaa. Naapurussuhteilla oli suurin merkitys lähiöiden rakentumisen alkuvaiheessa. Lähiöiden asukkaiden yhdyskunnat kehittyivät kolmessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa lähiöihin maalta muuttaneet nuoret liittoutuivat uudessa tilanteessa asumalähiössä. Toisessa vaiheessa naapuruuteen perustuvat verkostot rakentuvat erityisesti maalta lähiöihin muuttaneiden ympärille. Lopulta, kun maalta lähiöön muuttaneiden elämäntilanne on helpottanut, sosiaalinen nousu kiihtynyt ja väki eriytynyt, sosiaaliset verkostot eivät enää rakentuneetkaan naapuruuden ympärille. Naapuruusaktivismi oli vain ylimenovaihe, joka oli omiaan helpottamaan uuden keskiluokan nousua ja elämäntapojen kaupungistumista maalta lähiöön muuton jälkeen. (Kortteinen 1982, 107–108.) Junnilainen (2019, 222) on huomauttanut, että kun asuinalueita kohdellaan niin kuin asukkaat olisivat

yhtä yhtenäistä massaa, tullaan asettaneeksi asukkaat eriarvoiseen asemaan, jossa paikalla on merkittävä rooli.

2.2 Segregaatio ja eriytyvät lähiöt

Lähiöiden epätoivottuun eriytymiseen havahduttiin Suomessa 1990-luvun lamassa. Segregaatiosta eli alueellisesta eriytymisestä keskusteltiin Suomessa jo viime vuosisadalla useilla vuosikymmenillä. Usein keskustelua käytiin työttömyyden vauhdittamana (Vaattovaara 1998, 43). 1990-luku oli käännteentekevä. Siinä missä aiemmin työttömyys oli Suomessa ollut erityisesti maaseudun ja haja-asutusalueiden ongelma, 1990-luvun syvässä lamassa työttömyys keskittyi aikaisempaa voimakkaammin kaupunkiin ja erityisesti lähiöihin. (Kortteinen & Vaattovaara 2003, 334–335.) Segregaatiolla tarkoitetaan alueiden epätoivottavaa sosiaalista erilaistumista ja huono-osaisuuden alueellista kasautumista (Vaattovaara 1998, 11), käytännössä suurten ja yhtenäisten ihmisryhmien keskittymistä tietyille alueille (Bó & Dukhovnov 2022, 2). Tyhjentävää määritelmää segregaatiolle ei ole olemassa, ja käsitteellä voidaan viitata myös eristämiseen (Rasinkangas 2013, 32). Suomessa keskeisiä eriytymisen mittareita ovat tulo- ja koulutustaso sekä sosioekonominen asema (Vaattovaara 1998, 50). Ääripäässä ryhmät kaupungin sisällä ovat eriytyneet omille alueilleen kaikilla mittareilla, esimerkiksi sosioekonomisen aseman, tulotason, etnisen taustan, uskonnollisen vakaumuksen ja poliittisen katsantokannan mukaan (em. 41). Kansainvälisessä tutkimuksessa käytetyllä hypersegregaation termillä viitataan tilanteeseen, jossa alueet ovat niin tiukasti eriytyneitä, etteivät niiden asukkaat todennäköisesti säännöllisesti kohtaa muita kuin oman alueensa asukkaita (Alba & Foner 2015, 75).

1990-luvun lamassa talousvaikeudet ja massatyöttömyys isivät pääkaupunkiseudulla pahiten Itä-Helsingin lähiöihin, joissa asui iäkästä ja matalasti koulutettua työläistaustaista väestöä. Näissä lähiöissä työttömyydestä toipuminen käynnistyi vasta vuosia myöhemmin kuin muualla. Laman jälkeen niin sanottu uusi kasvu, jossa työpaikkoja syntyi erityisesti it-alalle, vahvisti linkkiä korkean koulutuksen ja korkean tulotason välillä. Iso osa yrityksistä sijoittui kaupungin keskustaan tai sen länsiosiin, teknillisen korkeakoulun ympärille. Alkoi syntyä eroavaisuuksia kaupungin itä- ja länsiosien välille. (Vaattovaara 2002, 118–119.) 2000-luvun alussa pääkaupunkiseudulle oli syntynyt omanlaisensa, kolmiosainen alueellinen malli. Pääkaupunkiseudun läntisen puolen kuumia alueita asuttivat korkeasti koulutetut ja ICT-yritykset, itäisen Helsingin

harmaita alueita taas vähemmän koulutetut työläiset. Taloudellisesti ei-aktiivisen väestön asuttamat yksittäiset talot tai korttelit tutkijat nimesivät mustiksi pisteiksi. Mustien pisteiden esiintymistiheys oli hitaasti kasvussa harmailla alueilla. Suomessa huono-osaisuuden alueellinen kasautuminen koski siis toistaiseksi pieniä yksiköitä ja pienempiä asukasmääriä kuin kansainvälisissä vertailumaissa. (Kortteinen & Vaattovaara 2003, 342–344.)

Segregaatio on voimistunut Suomessa 2000-luvulla, eikä se kosketa ainoastaan pääkaupunkiseudun lähiöitä. Vuonna 2018 julkaistussa Helsingin, Tampereen ja Turun kaupunkiseutujen vertailevassa tutkimuksessa segregaatiokehitystä tarkasteltiin etnisen taustan ja tulotason mukaan vuosina 2005–2014. Etnisen eriytymisen havaittiin vahvistuneen yhdeksässä vuodessa hieman ja Turussa eniten. Tulotason mukainen eriytyminen vahvistui samassa ajassa Tampereella ja Turussa. (Saikkonen ym. 2018, 77.) Kävi ilmi, että Turun seudulla etninen eriytyminen on kolmesta kaupunkiseudusta voimakkainta ja erityisen voimakasta muiden kuin länsimaalaisten asukkaiden osalta. (Em. 49–50.) Vuonna 2014 Turku erottui muista myös vahvimalla pieni- ja suurituloisten sekä pieni- ja keskituloisten eriytymisellä. Suuri- ja keskituloisten eriytyminen sen sijaan oli vahvinta Helsingissä. (Em. 54–55.) Etninen ja tuloperusteinen segregaatio ovat erillisiä ilmiöitä, mutta eivät täysin irrallaan toisistaan. Maahanmuuttajat ovat keskimäärin kantaväestöä pienituloisempia, ja suurempi osa maahanmuuttajista asuu pienituloisilla alueilla. Ulkomaalaissyntyiset pienituloiset keskittyvät pienituloisille alueille vahvimmin Turussa, jossa 54 prosenttia ulkomailla syntyneistä pienituloisista asui vuonna 2014 pienituloisilla alueilla. (Em. 67–68.)

Vuosituhaten vaihteen jälkeen niin sanotussa eriytymisen toisessa vaiheessa oli 1990-luvun kehitystä selkeämmin kysymys huono-osaisuuden alueellisesta kasautumisesta. Erityisesti 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen puolivälin jälkeen alueet alkoivat eriytyä myös etnisesti. Maahanmuutto lisääntyi nopeasti, mutta se ei kohdentunut tasaisesti kaikille alueille. (Vilkama ym. 2016, 10.) Suomen suurimmista kaupunkiseuduista on erotettu toistuva alueellinen rakenne, jossa seudun keskuksen tuntumassa asuu korostuneesti suomalaissyntyisiä pienituloisia, laitamalla taas pienituloisia maahanmuuttajia. Keskuskaupungin naapurikunnissa asuu korostuneesti suurituloisia, kun taas etäämmällä keskuskaupungista kunnissa keskituloisten osuus on suurimmillaan. (Saikkonen ym. 2018, 59.)

Ei ole yksiselitteistä, millä mittareilla segregatiota tulisi mitata. Asuinalueiden eriytyemisestä myös puhutaan eri tavoin. Segregatiota pidetään käsitteenä ristiriitaisempuna ja negatiivisemmin arvolutuneempuna kuin samaa ilmiötä kuvaavia sosiaalisen erilaistumisen ja eriytyksen käsitteitä (Rasinkangas 2013, 35). Junnilainen (2019, 9) on väitöskirjassaan valinnut kirjoittaa eriarvoisuuden kasautumisen sijaan eriarvoisuuden tiivistymisestä lähiöihin. Tällä valinnalla Junnilainen kirjoittaa tekevänsä eron puheeseen, jossa lähiöiden ongelmien ajatellaan olevan seurausta kasautuneiden huono-osaisten tavasta elää. Junnilaisen mukaan lähiöihin tiivistyvässä eriarvoisuudessa on kysymys yhteiskunnan luokkaeroista ja niiden konkretisoitumisesta (em. 9). Vaattovaara ja Kortteinen (2015, 569) taas kovensivat sanavalintojaan kirjoittaessaan asuinalueiden eriytymisestä 2010-luvun puolivälissä. Vielä vuonna 2000 Kortteinen ja Vaattovaara (2000, 122) korostivat Helsingin itä- ja koillisosissa havaitun yksipuolisuuden ja heikentymisen olevan hidasta, vähittäistä ja osin pistemäistä. Tutkijat kirjoittivat, ettei varmuutta kehityksen luonteesta vielä ole. 15 vuotta myöhemmin Kortteinen ja Vaattovaara (2015, 569) käyttävät termiä segregatio ja kirjoittavat, että köyhät ja huono-osaiset elävät pääkaupunkiseudulla entistä selvemmin omissa naapurustoissaan ja koulutetut ja hyvätuloiset omissaan, kun tarkastelussa ovat pienet, noin korttelin kokoiset yksiköt. Vuosia 1990–2015 voi tutkijoiden mukaan kutsua pääkaupunkiseudulla segregatian ajaksi, jos edellä kuvattua kehitystä pidetään ei-toivottuna eriytymisenä (em. 569).

Huono-osaisuuden alueellista keskittymistä pidetään ongelmana, johon puuttuminen on vaikeaa ja kallista. Kun kaupunkirakenteen sosiaalisia eroja on syntynyt, niillä on taipumusta voimistua. (Vilkama ym. 2016, 9.) Kaupunkitutkimuksessa käytetään sosiaalisen etäisyyden käsitettä, jolla viitataan ihmisen pyrkimykseen solmia tiiviitä sosiaalisia suhteita erityisesti sosiaaliselta ja kulttuuriselta taustaltaan samankaltaisten kanssa. Käytännössä sosiaalinen etäisyys toteutuu, kun kotitaloudet hakeutuvat asuinalueille, joiden asukkailla on omaa sosiaalista asemaa tai elämäntilannetta vastaava sosiaalinen asema ja elämäntilanne. Aiempi tutkimus on osoittanut, että Suomessa kotitaloudet pyrkivät hakeutumaan pois asuinalueilta, joilla oma tulotaso poikkeaa alueen keskimääräisestä tulotasosta ja lähemmäs omaa tulotasoaan vastaavaa asuinaluetta. (Em. 15.) Lapsiperheiden kouluvalintoihin liittyvät päätökset voivat vahvistaa asuinalueiden eriytymistä tulojen ja etnisen alkuperän mukaan. Erityisesti varakkaat perheet optimoivat lastensa sosiaalisen ympäristön ja koulutien (Kauppinen ym. 2022, 1641). Kun perheet muuttavat asuinalueille hyvien koulujen perässä, kiinteistöjen hinnat asuinalueilla

nousevat, mikä vahvistaa eriytymistä (em. 1626.). Maahanmuuttajaperheet näyttävät länsimaissa maasta riippumatta asettuvan vähemmän halutuille asunalueille. Tämä toteutuu myös niissä maissa, joissa valtio pyrkii estämään alueiden epätasa-arvoa. (Alba & Foner 2015, 89.) Muutto muiden maahanmuuttajien läheisyyteen ja alueelle, jossa puhutaan tuttua kieltä ja jossa esimerkiksi kaupat ovat kulttuurisesti tuttuja, on luonnollinen ratkaisu. Maahanmuuttajien asuttamalla asuinalueelle asettuminen pysyvästi voi kuitenkin olla ongelmallista, jos havaitaan, että nämä asuinalueet jäävät muista asuinalueista jälkeen esimerkiksi alueiden palvelutarjonnassa ja asumisen laadussa. (Em. 69–70.)

Suomessa pääkaupunkiseudulla muuttovirrat ovat valikoituneita ja suuntautuvat pois sosioekonomisesti heikoilta alueilta (Vilkama ym. 2016, 108). Valikoivalla muuttoliikkeellä kuvataan sitä, miten rakenteiden, mekanismien ja valikoimien kokonaisuus ohjaa kotitalouksien muuttopäätöksiä. Asuinympäristöllä, asuinympäristöstä syntyneillä mielikuvilla ja sosiaalisella ympäristöllä, eli asukasrakenteella, alueen rauhallisuudella ja turvallisuudella, on merkitystä muuttopäätökseen, kun päätös muutosta on jo tehty esimerkiksi muuttuneen elämäntilanteen vuoksi. (Em. 108.) Valikoivan muuttoliikkeen seurauksena muuttovirrat erilaistuvat: yksittäiselle alueelle muuttaa esimerkiksi heikommin työllistynyttä, matalammin koulutettua ja pienempituloisempaa väestöä kuin mitä alueelta muuttaa pois. Valikoiva muuttoliike voi vahvistaa segregatiota, sillä muuttoa harkitessaan kotitalous voi rajata pois esimerkiksi alueet, joilla tulotaso on omaa tulotasoa matalampi. (Em. 12–13.) Vilkama ym. (2016, 110) ovat huomauttaneet, että vaikka muuttopäätökset ovat pohjimmiltaan yksittäisten kotitalouksien valintoja, päätökset muodostavat valikoivaa muuttoliikettä tuottavia kollektiivisia rakenteita. Valikoivan muuttoliikkeen aiheuttamat kehityskulut voivat olla hitaita, mutta seurauksena voi olla entistä valikoivampaa muuttoliikettä ja aiempaa eriytyneempiä alueita (em. 110).

Suomessa tutkijat ovat painottaneet, ettei erilaisuus itsessään ole ongelma, vaan sen mahdollisesti tuottama huono-osaisuuden kasautuminen, mahdollisuuksien eriarvoisuus ja pahoinvointi (esim. Kortteinen & Vaattovaara 2003, 355). Asuinalueen eriytymisellä on tutkimusten mukaan sekä mikro- että makrotason vaikutuksia. Segregatio vaikuttaa yksilön elämäntilanteeseen ja mahdollisuuksiin sekä asuinalueen luonteeseen. (Bó & Dukhovnov 2022, 1–2.) Sosioekonomisesti heikoimmilla alueilla sosiaaliset ongelmat, häiriökäyttäytyminen ja turvattomuuden tunne tuottavat tyytymättömyyttä ja muuttopaineita muita alueita enemmän (Vilkama ym. 2016, 57).

Yhdysvaltalaisen tutkimuksen mukaan etnisesti eriytyneellä asuinalueella koulutkin ovat eriytyneitä: vähemmistöjen kouluissa opetus voi olla vähemmän pätevää ja kurssitarjonta suppeampi kuin muissa kouluissa (Alba & Foner 2015, 87–88). Sen sijaan Suomessa koulujen institutionaalinen laatu on vakaa, mikä tarkoittaa, että laatueroja opettajien pätevyydessä tai käytettävissä olevissa resursseissa ei juuri ole (Bernelius & Huilla 2021, 29). Suomessakin on kuitenkin nostettu esiin opettajasegregaation eli opettajien pätevyyden tai vaihtuvuuden eriytymisen mahdollisuus koulujen välillä, mikä uhkasi toteutuessaan koulutuksellista tasa-arvoa (em. 127). Lisäksi Suomessa on keskusteltu koulushoppailusta eli kouluvalikoinnista, jossa huoltajat valitsevat lapselleen lähikoulun sijaan toisen koulun tai painotetun luokan (Koskela & Tuomi 2020, 79). Kouluvalintaan liittyvät preferenssit ja päätökset linkittyvät useiden eri maissa tehtyjen tutkimusten mukaan vahvasti perheen elämäntapoihin, kulttuureihin, pääomiin ja päätöksentekokykyyn (Kalalahti ym. 2015, 37). Korkeasti koulutetuilla keskiluokkaisilla perheillä tiedetään olevan muita enemmän resursseja ja tavoitteita kouluvalinnan ja koulusaavutusten suhteen (em. 43). Helsingin Sanomat (15.2.2023) uutisoi helmikuussa 2023, että Helsingin kaupungin viranhaltijat suunnittelevat painotettujen luokkien lakkauttamista nyky muodossaan. Uudistuksella kaupunki pyrki estämään koulushoppailua ja vähentämään heikompiosaisista perheistä tulevien lasten keskittymistä samoille luokille. (Helsingin Sanomat 15.2.2023.) Uutisoinnin seurauksena Suomessa käytiin alkuvuonna 2023 vilkasta julkista keskustelua koulujen eriytymisestä ja koulushoppailusta.

2.3 Kansainvälinen urbaani debatti

Segregaatio on yksi nykypäivän urbaanien debattien keskeisistä teemoista (Musterd & Ostendorf 1998, 1). Alueiden eriytyminen on kansainvälinen ilmiö ja toteutuu eri maissa eri tavoin. Esimerkiksi Musterd ja Ostendorf (1998, 5) ovat huomauttaneet, ettei kaikkia länsimaita tulisi sikaan kohdella yhtenä massana. Euroopan valtiot eroavat segregaatiokehityksessään Yhdysvalloista, jossa segregaatio on muita länsimaita ankarampaa, ja lisäksi eroja on Euroopan valtioiden välillä (em. 5). Suomessa segregaatio on kansainvälisesti verrattuna vähäistä. Tämän työn teoria nojautuu kuitenkin korostuneesti kotimaiseen tutkimukseen, sillä segregaatio Suomessa on erilaista kuin segregaatio Ruotsissa, saati Yhdysvalloissa. Kuten Junnilainen (2019,

16) on huomauttanut, toisenlaisissa paikoissa, olosuhteissa ja yhteiskunnallisissa konteksteissa tehtyjä tutkimuksia ei voi suoraan siirtää demokraattiseen ja väestöltään poikkeuksellisen homogeenisena säilyneeseen Suomeen. On huomattava, että myös käsitteiden merkityksissä on eroavaisuuksia. Esimerkiksi yhdysvaltalainen esikaupunkialue *suburb* tai *suburban* ei ole vastine suomalaiselle lähiölle sellaisena kuin sen ymmärrämme. Amerikkalaiset kaupunkiososiologian tutkimukset kuvaavat tyypillisesti kaupunkien ulkovyöhykkeillä sijaitsevia pientaloalueita, joissa asuvat tavallisesti keskiluokkaiset amerikkalaiset (Roivainen 1998, 13). Suomalaisella lähiöllä sen sijaan viitataan yleensä kerrostalovaltaisiin asuinalueisiin, kuten alaluvussa 2.1 esittelin. Työväenluokkaisia ja kerrostalovaltaisia vuokratuloalueita on kuvailtu jopa täydellisiksi vastakohtiksi keskiluokkaisille omakoti- ja rivitaloalueille (Torikka ym. 1997, 37). Ilmiön ymmärtämiseksi on silti tärkeä yrittää hahmottaa alueita ja alueiden eriytymiskehitystä myös kotimaan rajojen ulkopuolella.

Yhdysvalloissa eriytyminen on eri mittareilla erityisen voimakasta. Vuonna 2014 14 miljoonaa amerikkalaista asui äärimmäisen köyhällä asuinalueella. Lukema oli ennätysellisen korkea ja kaksinkertainen vuoteen 2000 nähden. Mustat amerikkalaiset asuivat viisi kertaa valkoisia todennäköisemmin äärimmäisen köyhillä asuinalueilla. Vuonna 2009 yli 85 prosenttia Yhdysvaltojen kaupunkien ja suurkaupunkialueiden asukkaista asui alueella, jotka olivat taloudellisesti eriytyneempiä kuin vuonna 1970. (Florida 2017, 98.) Yhdysvalloissa köyhien määrä on kasvanut erityisesti esikaupunkialueilla (*suburban*). Kun vuosien 2000 ja 2013 välillä köyhyysrajan alapuolella elävien määrä kasvoi yhdysvaltalaisissa kaupungeissa 29 prosenttia, samaan aikaan esikaupunkialueiden köyhien määrä kasvoi 66 prosenttia. (Em. 155.) Floridan (em. 115) mukaan segregatio näyttää lukitsevan paikoilleen paitsi asukkaansa, myös itse asuinalueet: vuosituhaten vaihteessa köyhiksi tunnistetuista asuinalueista valtaosa oli köyhiä edelleen 10 vuotta myöhemmin, ja rikkaiksi vuonna 2010 tunnistetuista asuinalueista valtaosa oli rikkaita jo vuonna 1990. Chicago on yksi Yhdysvaltain eriytyneimmistä kaupungeista, ja sen on sanottu menettäneen poliittisen voimansa osaan asuinalueista (Kaufman 1998, 47).

Yhdysvaltojen ulkopuolisista varakkaista yhteiskunnista Ranskassa on maailman eriytyneimmät kaupungit (Nightingale 2012, 423). Ranskassa valtio on tunnistanut yli 700 haavoittuvaa kaupunkialuetta (ZUS). Maan viranomaiset ovat määrittäneet haavoittuvat kaupunkialueet kaupunkipolitiikan ensisijaisiksi kohteiksi niiden paikallisten piirteiden vuoksi (Institut national

de la statistique et des études économiques 2023). Paikallisilla piirteillä tarkoitetaan esimerkiksi korkeaa työttömyysastetta, korkeaa maahanmuuttajien määrää, alhaista koulutusastetta ja suurta yksinhuoltajaperheiden osuutta (Daconto 2014, 86). Valtio on pyrkinyt estämään eriytymisen voimistumisen alueilla. Näyttää siltä, että työ ei ole onnistunut, sillä haavoittuvilla kaupunkialueilla asuu kaksi kertaa enemmän ulkomaalaisia ja matalatuloisten kotitalouksien määrä alueilla on kolme kertaa korkeampi kuin muilla kaupunkialueilla. (Alba & Foner 2015, 88–89.) Muualla Euroopassa Iso-Britanniassa rotuvähemmistöjen osuus väestöstä on arviolta seitsemän prosenttia, ja puolet vähemmistöihin kuuluvista asuu Lontoossa. Erot kaupungin sisällä ovat suuria. (Gottdiener ym. 2016, 121–122.) Maahanmuuttajien omat naapurustot ovat tuttuja vauraiden maiden kaupungeissa ja esikaupungeissa: New Yorkissa on Queens, Pariisissa Belleville ja Lontoossa Tower Halmets. Maahanmuuttajien asuinalueista puhutaan rinnakkaisyhteiskuntina, joissa maahanmuuttajat elävät eristyksissä. (Alba & Foner 2015, 68.)

Suomessa on seurattu erityisen tarkasti naapurimaa-Ruotsin segregaatiokehitystä. Ruotsissa alueiden eriytyminen on voimistunut kaikilla Ruotsin suurkaupunkialueilla, Tukholman, Göteborgin ja Malmön seuduilla (Grundström & Molina 2016, 328). Työttömyys on suurta erityisesti hiljattain Ruotsiin konfliktien keskellä olevista maista muuttaneiden keskuudessa, ja joidenkin eriytyneimpien maahanmuuttaja-alueiden on kuvailtu muistuttavan eurooppalaisia ghettoja (Uslander 2012, 155). Suomalaisessa julkisessa keskustelussa ”Ruotsin tie” on toistuvasti esillä varoittavana esimerkkinä siitä, millaisia ongelmia huono-osaisuuden keskittymisestä voi seurata (mm. MTV Uutiset 16.12.2019, Yle 20.4.2022).

Suurin osa länsimaiden hallituksista on asettanut tavoitteekseen alueellisen segregaation vastaan taistelun (Nightingale 2012, 391). Länsi-Euroopassa eri yhteiskuntaluokkien ja etnisten ryhmien sekoittamiseen on pyritty poliittisin keinoin. Osittain siksi ja myös Yhdysvaltoja matalampien tulo- ja varallisuuserojen vuoksi Länsi-Euroopassa yksin maahanmuuttajien asuttamia asuinalueita on Yhdysvaltoja vähemmän. (Alba & Foner 2015, 69.) Läntisessä Euroopassa etnisesti eriytyneet asuinalueet ovat enemmän sekoittuneita ja vähemmän maahanmuuttajavaltaisia kuin Yhdysvalloissa. Valtioiden harjoittama asuntopolitiikka on yksi syy eriytymisen lievempään ilmenemiseen. Valtion tukemien asuntojen osuus asuntokannasta on osassa Euroopan maissa huomattava. (Em. 82.) Yhdysvaltalaisten ja eurooppalaisten kaupunkien erilaiselle eriytymiskehitykselle on etsitty selitystä myös hyvinvointivaltiosta (esim. Uslander 2012, 154; Murie 1998, 110–111).

Segregaatioon ei ole löydetty ratkaisua. Asuinalueiden eriytymistä selittävät teoriat korostavat joko yksilön tai instituutioiden roolia toimijana. Teoriat, joissa yksilö on toimija, painottavat ihmisten taipumusta ryhtymään yhteen sosiaalisten, kulttuuristen tai uskonnollisten tekijöiden pohjalta. Instituutioiden roolia korostavissa teorioissa asuinalueiden erilaistumista tuotetaan markkinavoimien, poliittisten päätösten ja kaupunkisuunnittelun avulla. (Vaattovaara 1998, 44–45.) Segregaation vastaiset toimenpiteet voidaan jakaa kolmeen: sosiaaliseen sekoittamiseen, aluekehittämiseen ja väestöryhmien hajauttamiseen. Toimenpiteistä ensimmäinen keskittyy asuntokannan, esimerkiksi omistus- ja vuokra-asumisen sekoittamiseen, minkä seurauksena asukkaiden sosioekonominen asema sekoittuu. Kohdennetulla aluekehittämisellä taas pyritään kehittämään heikon statuksen ja asukasrakenteeltaan muista erottuvia alueita. Usein toimenpiteet ovat reagoivia ongelmiin, kuten työttömyyteen ja toimeentuloon. Kolmas toimenpide, väestöryhmien hajauttaminen, pyrkii kannustamaan asukkaita muuttamaan kohti sosiaaliselta statukseltaan parempia asuinalueita. Väestöryhmien hajauttamista on toteutettu esimerkiksi Yhdysvalloissa, mutta Euroopassa se ei ole ollut tyypillistä. (Saikkonen ym. 2018, 118–119.) Suomessa asuinalueita on rakennettu sekoittamalla: eri hallintaperustaiset talot ja korttelit sijaitsevat asuinalueilla sekaisin (Kortteinen ym. 2003, 333). Kehitys näkyy erityisesti Helsingissä ja Tampereella, joissa nopea väestönkasvu on edellyttänyt uuden asuntokannan rakentamista ja mahdollistanut aluerakenteeseen vaikuttamisen (Saikkonen ym. 2018, 41).

Florida (2017) maalaa teoksessaan synkän kuvan tulevaisuudesta, joka voi olla todellisuutta, jos kaupunkien kriisiin ei puututa. Hän kirjoittaa vaikeutuvasta ja syvenevästä kriisistä, jossa kuilu häviäjien ja voittajien välillä syvenee, ääripäät voimistuvat ja keskiluokka katoaa, kaupungissa asumiseen on varaa vain rikkailla ja esikaupunkialueet köyhtyvät ja kasvavat entisestään (Florida 2017, 215). Toisaalta muun muassa Yhdysvalloissa on tunnistettu uusi kehityskulku supermonimuotoisiin naapurustoihin, joissa asuvat rinnakkain monet etniset ryhmät ja natiivikansalaiset (Alba & Foner 2015, 69). Alba ja Foner (em. 94) ovat ennakoineet, että erityisen monimuotoiset asuinalueet yleistyvät, kun etninen monimuotoisuus lisääntyy.

3 Tutkimuksen kohde

Asukkaiden äänenpaino on vaihdellut suomalaisessa julkisessa lähiökeskustelussa. Vaikka asukkaiden näkökulma tuli esimerkiksi osaksi median kirjoittelua jo 1990-luvulla (Ilmonen 2016, 104), edelleen asukkailla on julkisessa keskustelussa rajattu tila.

Esittelen tässä luvussa pro gradu -tutkielmani tutkimuksen kohteen. Aloitan luvun kertomalla, minkälainen rooli asukkaiden äänellä on ollut suomalaisessa lähiöitä koskevassa julkisessa keskustelussa ja aiemmassa tutkimuksessa. Toisessa alaluvussa kerron Pansio-Pernosta, turkulaisesta lähiöstä, jonka asukkaiden haastattelut muodostavat tämän tutkielman aineiston.

3.1 Asukkaiden ääni

Media on kirjoittanut suomalaisista lähiöistä koko niiden olemassaolon ajan. 1960-luvun lopussa julkisuuden kiinnostus lähiöitä kohtaan kasvoi. (Roivainen 1998, 9.) Käsitys lähiöiden ongelmallisuudesta alkoi muodostua jo 1970-luvun Suomessa, pian asuinalueiden rakentamisen jälkeen (Norvasuo 2016, 9). Maan suurimman päivälehdessä, Helsingin Sanomien, lähiöitä koskevat jutut keskittyivät lähiöiden ongelmien kuvailuun ja ratkaisuyritysten esittelyyn 1960-luvun lopulta aina 1990-luvun alkupuolelle (Roivainen 1998, 56). Toisinaan asukkaat asettuivat tutkijoiden, toimittajien ja viranomaisten lausuntoja vastaan omakohtaisilla, eriävillä näkemyksillään (em. 96). Media kuvasi lähiöitä kuitenkin pääasiassa ulkopuolelta vuosikymmenten ajan.

Asukkaat tulivat mukaan julkisuuden tapaan kuvata lähiöitä vasta 1990-luvun puolivälissä. (Ilmonen 2016, 104.) Esimerkiksi Helsingin Sanomien 38-osainen Elämää lähiössä -juttusarja antoi vuosina 1995–1996 puheenvuoron nimenomaan asukkaille. Huhtikuussa 1995 Helsingin Sanomien kaupunkitoimitus pyysi lukijoiltaan kirjoituksia arkisesta lähiöelämästä 1960- ja 1970-luvuilla, sellaisena kuin lukijat sen aikanaan kokivat. (Helsingin Sanomat 10.4.1995.) Kuu-kausi myöhemmin Helsingin Sanomat uutisoi saaneensa jo 160 kirjoitusta, suurimman osan ”peruslähiöistä”, kuten Kontulasta, Myllypurosta ja Matinkylästä. Juttusarjan ensimmäinen juttu kertoi elämästä Herttoniemessä. (Helsingin Sanomat 6.5.1995). Puolentoista vuoden ai-

kana juttusarjassa muisteltiin muun muassa, miten Länsimäessä nostureiden kolina ja junttapaalujen lyöminen suomaahan säästivät vuosia asukkaiden heräämistä (Helsingin Sanomat 5.4.1996), Koskela ei tuntunut slummilta vaan tarjosi viisihenkiselle perheelle aiemman yhden huoneen sijaan kaksion kylpyhuoneineen (Helsingin Sanomat. 15.6.1996) ja miten Pihlajistossa kerrostalon rappuun muutti samalla viikolla 16 perhettä ja melkein kaikissa oli kaksi lasta (Helsingin Sanomat 23.9.1996). Juttusarjan päättymisestä kertovassa jutussa toimittajat summasivat yhdeksi opiksi, että lähes kaikki toimitusta lähiökirjoituksillaan lähestyneet kuvailivat lämmöllä metsälähiöitä ja taloja ympäröiviä laajoja metsiä ja kallioita – siitä huolimatta, että juuri metsistä lähiöitä oli vuosikymmenten saatossa kritisoitu (Helsingin Sanomat 5.10.1996).

Junnilainen (2019) kirjoittaa väitöskirjassaan vuokratalovaltaisten alueiden julkisessa keskustelussa saamasta kapeasta tilasta. Julkisessa keskustelussa vuokratalovaltaisten asuinalueiden asukkaat määrittyvät yhtäältä passiiviseksi massaksi, joka ei äänestä tai osallistu, toisaalta potentiaaliseksi uhaksi yhteiskunnan järjestykselle (em. 4). Äänensä kuuluviin saadessaan asukkailla ei ole montaa vaihtoehtoa. Asukkaat voivat tavallisesti joko hyväksyä ulkopuolelta kerrotun tarinan ongelmalähiöstä tai asettua vastustamaan sitä. Kun asukkaiden kokemukset ja tarinat kerrotaan kerta toisensa jälkeen ongelmalähiöiden näkökulmasta, asukkaiden kertomalle annetaan harvoin arvoa itsessään. (Em. 5.)

Median lisäksi lähiöiden kehittämiseen keskittyvät hankkeet ovat usein epäonnistuneet asukkaiden näkökulman kuulemisessa ja esittämisessä. Suomalaisissa lähiöissä on toteutettu vuosikymmenten aikana satoja hankkeita ja kokeiluja. Aktiivisen ja yhteisöllisen asukkaan ideaalista muodostui 2000-luvulle tultaessa lähiökehityksen normi, jonka mukaisesti asukkaiden aktiivisuuden ja yhteisöllisyyden uskottiin tuottavan itsestään selvästi hyvää. (Junnilainen 2019, 55.) Asukkaiden turhautuminen jälleen yhteen hankkeeseen tulee selväksi esimerkiksi Junnilaisen (2019, 93) väitöskirjan luvusta, joka käynnistyy asukkaiden keskustelutilaisuuden kuvailulla. Asukkaat olivat yhtä mieltä siitä, että alueella päättynyt hanke oli täysin epäonnistunut. Asukkaiden kiihtyneistä puheenvuoroista käy ilmi, että ulkopuolinen hankekonsultti oli saapunut lähiöön ja kertonut, miten asioiden tulisi kehittyä alueella. (Em. 93.) Myös kansainvälisesti on aiemmin todettu, että jopa tasa-arvoiseen kaupunkisuunnitteluun pyrkivissä hyvinvointivaltioissa hankkeet toteutuvat usein ilman, että marginaalissa elävät ihmiset ovat itse osallisina (Nightingale 2012, 425).

Kun lähiöistä piirtyi julkisessa keskustelussa kuva rappeutuvina urbaanimiljöinä ja poliittisina aikapommeina, myös tutkijat kiinnostuivat kasvavissa määrin lähiöistä. (Roivainen 1998, 9.) 1970-luvun lopulla käynnistyi lähiötutkimuksen aalto. Ensimmäinen tutkimuksen aalto kuvasi lähiöelämää ja sen tuntemattomia puolia. Myöhemmin tutkimuksen aallon lähtökohtia on kuvattu sosiologisiksi ja etnografisiksi ja tutkijoiden suhtautumista antropologiseksi uteliaisuudeksi lähiöitä kohtaan. (Em. 15.) 1980-luvun lopulla käynnistyneessä toisessa lähiötutkimuksen aallossa tutkijoiden katse muuttui hallinnolliseksi, ja lähiöitä ongelmiseen tarkasteltiin usein ulkoa, hallinnon perspektiivistä. Realistinen faktahakuisuus korostui lähiöselvityksissä, joita tilasivat kaupungit, ympäristöministeriö ja Valtion teknillinen tutkimuskeskus valtiollisiin ja kaupunkisuunnittelun tarpeisiin. Lähiöselvityksille oli aluksi leimallista viranomaisten huoli rappeutuvista lähiöistä. 1990-luvun puolivälissä painopiste siirtyi lähiöiden kehittämiseen ja perusparannuksiin. (Em. 15–17.)

Asukkaiden äänen rooli tutkimuksessa on siis vaihdellut eri aikoina. Jo lähiötutkimuksen aallon ensimmäisessä vaiheessa elämäntapa- ja kulttuuriorientoitunut lähiötutkimus, joka tuotti kuvauksia lähiöiden yhteisöllisyydestä ja verkostoista, onnistui horjuttamaan julkisen keskustelun ongelmakeskeistä puhetta lähiöistä. Toisaalta ongelmajäsennys oli usein läsnä myös tutkimuksissa: lähiön asukkaiden myönteiset jäsenyydet saatiin esimerkiksi tulkita defensiiviseksi onnellisuusmuurin rakentamisyriytykseksi – olihan lähiöelämä lähtökohtaisesti ongelmallista. (Roivainen 1998, 18.) Tutkimusta sosiaalisesta elämästä paikoissa, joissa eriytyminen, eriarvoistuminen ja huono-osaisuuden kasautuminen tiivistyvät, on Junnilaisen (2019, 7) mukaan tehty vähän siihen nähden, miten paljon ilmiöistä on keskusteltu. Tilastoihin pohjautuvan tutkimuksen lisäksi asukkaiden kokemusten ja käsitysten tutkiminen on perusteltua. Esimerkiksi Rasinkangas (2013, 27) on huomauttanut, että vaikka tilastoista voi ilmetä huono-osaisuuden kasautuminen alueille, vasta asukkaiden kokemus tuo esille eriytymisen merkityksen eletyssä arjessa.

3.2 Pansio-Perno

Pansio-Perno on kahden kaupunginosan muodostama asuinalue Turun länsiosassa, noin seitsemän kilometrin päässä kaupungin keskustasta. Pansio ja Perno kuuluvat Pansio-Jyrkkälän suuralueeseen ja ovat osa Turkuun 1960- ja 1970-luvuilla muodostunutta Turun lähiökehää

(Mälkki ym. 2016, 64). Alue on tärkeä satama-, telakka- ja teollisuusalue (Aalto & Laaksonen 2021, 164). Pansiossa sijaitsee myös Suomen merivoimien rannikkolaivaston tukikohta (Merivoimat 2022). Pansio-Pernossa asuu yhteensä reilu 5 000 asukasta, joista noin 3 000 asuu Pansiossa ja noin 2 000 Pernossa. Pansiossa asukkaiden mediaani-ikä on 38 ja Pernossa 45 vuotta. (Tilastokeskus, väestötietopalvelu 2022.) Pansio-Pernon väestön ikäjakauma noudattelee koko kaupungin ikäjakaumaa, mutta koko kaupungin väestörakenteessa esiintyvä, opiskelijoilla selittyvä, piikki 20–25-vuotiaiden ikäryhmässä puuttuu alueelta (Mälkki ym. 2016, 68). Kaupunginosien erillisyydestä huolimatta Pansiota ja Pernoa tarkastellaan usein yhtenä kokonaisuutena. Usein kaupunginosien välinen raja ei ole selvä edes asukkaille (Aalto & Laaksonen 2021, 164). Alueen asukkaita yhdistää muun muassa yhteinen asukasyhdistys, Perno-Pansion omakotitaloyhdistys, joka on edustanut aluetta yli 70 vuotta (Varnila 2022, 31). Myös tässä tutkielmassa Pansio-Pernoa tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena.

Pansio-Pernolle leimallisiksi piirteiksi on aiemmassa tutkimuksessa tunnistettu alueellinen rikkonaisuus ja ajallinen kerrostuneisuus (Mälkki ym. 2016, 63). Raisioon kuulunut Pansio liitettiin Turun kaupunkiin vuonna 1931 (Aalto & Laaksonen 2021, 164) ja niin ikään Raisioon kuulunut Perno liki neljä vuosikymmentä myöhemmin, vuonna 1967 (Mälkki ym. 2016, 64). Pansion rakentuminen alkoi jo ennen toista maailmansotaa. Alueen teollisen kehittymisen käynnisti öljysataman rakentaminen. Laivaston tukikohta perustettiin Pansioon vuosina 1937–1939. (Em. 65.) Sotakorvausteollisuuden sijoittaminen Pansioon vauhditti alueen kasvua (Aalto & Laaksonen 2021, 164). 1940-luvun loppuun mennessä Pansioon oli rakennettu yli 250 uutta asuntoa. Ne olivat kaikki työsuhdeasuntoja. Vasta seuraavalla vuosikymmenellä Pansio-Pernossa ryhdyttiin rakentamaan yksityisiä omakotitaloja. (Varnila 2022, 23.) Asuinalueen vanhimmat osat on rakennettu sotien jälkeen. Asuntopulassa työväelle rakennutti asuntoja telakkateollisuus. Kun Suomen piti maksaa Venäjälle sotakorvauksia meriteollisuuden tuotteina, Pansioon perustettiin kaksi telakkaa. Pansion telakat suljettiin 1980-luvun lopun talousvaikeuksissa, mutta Pernoan 1970-luvulla perustettu telakka jatkaa edelleen toimintaansa. (Mälkki ym. 2016, 65–66.) Pernon telakan rakentamista pidetään ratkaisevana alueen myöhemmälle kehitykselle. Pernon telakan rakentamisen jälkeen Turun länsiosiin rakennettiin uusia kerrostalo- ja rivitaloalueita. (Aalto & Laaksonen 2021, 164.) Pansio-Pernossa kerrostalorakentamisen huippu ajoittui lähiöiden rakentamisen aikaan 1960–1980-lukuihin. Pansiossa rakennettiin eniten 1970-, Pernossa taas 1980-luvulla. (Mälkki ym. 2016, 72.)

Pansio-Perno on monella segregaation tutkimisessa käytetyllä mittarilla eriytynyt alue. Vieraskielisten osuus Pansio-Pernossa on kasvanut tasaisesti (Mälkki ym. 2016, 69). Muiden kuin suomen- tai ruotsinkielisten osuus on kaupunginosissa huomattava. Vuoden 2021 lopussa muunkielisten osuus oli Pansiossa 33,9 ja Pernossa 30,6 prosenttia väestöstä. Suomenkielisten osuus oli Pansiossa 65,3 ja Pernossa 67,4 prosenttia, ruotsinkielisten osuus Pansiossa 0,8 ja Pernossa 1,9 prosenttia. Vertailun vuoksi koko Turussa vieraskielisten osuus väestöstä oli vuoden 2021 lopussa 7,6 ja ruotsinkielisten osuus 5,3 prosenttia. (Tilastokeskus, väestötietopalvelu 2022.) Pansio-Pernossa sijaitsee vastaanottokeskus, ja alueella asuu telakoiden työllistämiä vierastyöläisiä. Väestöllä tarkoitetaan Tilastokeskuksen määritelmän mukaan vakituisesti alueella asuvia. Ulkomaalainen lasketaan väestöön, jos oleskelu on kestänyt tai tulee kestämään vähintään vuoden. Turvapaikanhakija saa kotipaikan ja on mukana väestölaskennassa vasta, kun turvapaikkahakemus on hyväksytty. (Tilastokeskus 2022.) Pansio-Pernossa myös asumismuodot eriävät muusta Turusta. Vuokra-asuntojen määrä on muiden Turun alueiden keskimääräistä vuokra-asuntojen määrää huomattavasti suurempi. Pansio-Pernon asunnoista 45 prosenttia oli ARA-vuokra-asuntoja ja 30 prosenttia omistusasuntoja vuoden 2013 lopussa. Koko Turussa ARA-vuokra-asuntojen määrä oli samaan aikaan vain 15 prosenttia ja omistusasuntojen määrä 46 prosenttia kaikista asunnoista. (Mälkki ym. 2016, 68–69.)

Asukkaiden koulutustaustaa, tulotasoa ja työttömyysastetta kuvaavat tiedot koskevat koko noin 9 000 asukkaan Pansio-Jyrkkälän suuraluetta. Pansion ja Pernon lisäksi suuralueeseen kuuluvat Pahamiemen ja Artukaisten kaupunginosat. Pansio-Jyrkkälän asukkaat ovat koko Turun keskimääräistä koulutustasoa matalammin koulutettuja. Pansio-Jyrkkälän väestöstä korkeakoulutettuja oli 12,6 prosenttia vuonna 2019. Samana vuonna 33,1 prosenttia suuralueen väestöstä ei ollut suorittanut lainkaan perusasteen jälkeistä tutkintoa. Ainoastaan toisen asteen koulutuksen suorittaneita oli 38,4 prosenttia väestöstä. Kaikista kaupungin asukkaista 31 prosentilla oli korkeakoulutus, 20,1 prosentilla ei ollut perusasteen jälkeistä koulutusta ja 35 prosentilla ainoastaan toisen asteen koulutus. Pansio-Jyrkkälän väestöstä 20,6 prosenttia oli pienituloisia vuonna 2019. Koko Turussa pienituloisia oli 18,7 prosenttia. Pienituloisiksi laskettiin asukkaat, joiden veronalaiset tulot olivat vuonna 2019 alle 15 000 euroa. Pansio-Jyrkkälän työttömyysprosentti oli 19,3 prosenttia, kun koko Turussa työttömyysprosentti oli 11,3. (Tilastokeskus, väestötietopalvelu 2022.)

Mälkki ym. (2016, 78) kirjoittivat Elinvoimaisen alueen tilat -hankkeen (ELINAT) loppuraportissa vuonna 2016, että Pansio-Pernossa uhkana on, ettei alueen potentiaalia tunnisteta eikä alueeseen siksi panosteta. Seurauksena palvelut ja paikat rapistuvat ja eriytyminen voi jyrkentyä. Pansio-Pernon nykytilasta todettiin tuolloin, ettei alueen arvostus ole asuinpaikkana erityisen korkea, asuntojen keskimääräinen hinta on melko matala ja palvelujen tarjonta on supistunut (Mälkki ym. 2016, 67). Pansio-Pernon vahvuuksiksi raportti mainitsi sijainnin meren läheisyydessä ja suhteellisen lähellä Turun keskustaa, meriteollisuuden rakennusperinnön ja luontoympäristön. Heikkouksiksi raportti tunnisti alueen sosiaalisten ongelmien lisäksi hajanaisen rakenteen ja keskuksettomuuden sekä heikon alueellisen liittymisen Turkuun. Lisäksi taloudellisesti merkittävä ja työllistävä teollisuus voi raportin mukaan haitata alueen kehittämistä. (Em. 78.)

Mälkki ym. (2016, 84–85) ovat ehdottaneet Pansio-Pernon kehittämiseen erilaisia ratkaisuja. Heidän mukaansa lähiötä voitaisiin kehittää esimerkiksi paikallisilla hankkeilla, joissa kunnostettaisiin ja peruskorjattaisiin rakennuskantaa, kohennettaisiin lähiympäristöä, lisättäisiin asukasviihtyvyyttä, parannettaisiin palveluita, vahvistettaisiin keskustaa ja puututtaisiin sekä ehkäistäisiin sosiaalisia ongelmia. Toisaalta Pansio-Pernoon voitaisiin täydennysrakentaa uudisrakennuksia. (Em. 84–85.) Viime vuosina Pansio-Pernon alueelle on kohdistunut useita kehittämishankkeita muun muassa osana lähiöohjelmaa (em. 62). Tuoreimpana Turku loi vuosina 2021–2022 lähiövisiota, jonka osana kiinnostus kohdistui jälleen myös Pansio-Pernoon (Turun kaupunki 2022).

Pansio-Pernon tulevaisuutta auttaa hahmottamaan vuonna 2012 laadittu Turun kaupunkiseudun rakennemalli 2035. Rakennemalliraportti kuvaa, millaiseksi muun muassa asuminen, työpaikka-alueet ja liikenneverkko kehittyvät kaupunkiseudulla tulevina vuosina. Rakennemalli ohjaa kuntien maankäytön suunnittelua ja toimii maakunta- ja yleiskaavoituksen lähtökohdana. (Pöyry Finland oy 2012, 2.) Pansio-Pernoon ja muihin Turun lähiökehään kuuluviin lähiöihin rakennemalli kaavailee täydennysrakentamista, jolla voidaan monipuolistaa asukasrakennetta ja asuntokantaa. Uudisrakennusten painotus on pientaloissa. (Em. 28.) Pansio on nimetty raportissa ydinkaupunkialueen lähikeskukseksi, muutaman sadan asukkaan asuinalueen keskukseksi, jonka palveluihin kuuluvat vuonna 2035 vähintään päivittäistavarakauppa ja

muutamia paikallistason palveluja, kuten peruskoulun alaluokat, terveysasema, päiväkotit, kirjasto ja posti (em. 35). Pansio-Artukaisten teollisuusalue on rakennemallissa nimetty tiivistyväksi tai laajentuvaksi työpaikka-alueeksi (em. 39).

Pansio-Pernon ranta-alueet ovat voimassa olevissa Turun kaupunkiseudun maakuntakaavassa ja Turun yleiskaava 2020:ssä pääosin teollisuuden, erityistoimintojen ja sataman alueita. Muut lähiön alueet ovat maakunta- ja yleiskaavoissa asuntoalueita, julkisten palvelujen ja hallinnon alueita sekä virkistysalueita. Lisäksi alueella on muutama suojelualue. (Varsinais-Suomen Liitto 2002; Turun kaupunki 2001.) Pansio-Pernon alueella on voimassa myös useita asemakaavoja eri vuosikymmeniltä. Tulevaisuuden kehityksen kannalta kiinnostavaa on, että Turun kaupunginvaltuuston helmikuussa 2023 hyväksymässä yleiskaavaehdotuksessa Pansio-Pernon ranta-alue on merkitty osittain palveluille ja asumiselle varatuksi alueeksi. Pääosa ranta-alueesta on silti edelleen varattu teollisuudelle, puolustusvoimille ja varastoalueeksi. (Turun kaupunki 2023a.) Pansio-Pernon keskustaan taas on suunnitteilla monitoimitalo ja asumista puretun Pernon koulun tontille (Turun kaupunki 2023b). Suomessa on käytössä hierarkkinen kaavajärjestelmä, jossa ylin kaavataso, maakuntakaava, määrittelee maankäytön yleispiirteet vuosikymmeniksi ja ohjaa alempien asteiden, yleiskaavan ja asemakaavan, kaavojen laatimista (Jalkanen ym. 2017, 70–73).

4 Tutkimusasetelma ja -menetelmät

Laadullisen tutkimuksen ideana on löytää aineistosta uutta ja ennen havaitsematonta, ennen kuvailemattomia tapoja ymmärtää ympäröivää todellisuutta (Ruusuvuori ym. 2010b, 13). Tavoittelen sitä myös pro gradu -tutkielmassani. Kysyn lopputyössäni, miten Pansio-Pernon asukkaat puhuvat omasta lähiöstään ja miten segregatio näyttäytyy asukkaiden puheessa. Halusin haastatella työssäni juuri asukkaita, sillä uskon, että asukkaiden puheen analysointi auttaa ymmärtämään eriytynyttä aluetta uudella tavalla. Tavoitteenani on tuottaa tutkittua tietoa alueiden eriytymisestä asukkaiden näkökulmasta. Asukkaiden näkökulman huomioiminen voi antaa kokonaan uusia näkökulmia lähiökeskusteluun ja siten sekä monipuolistaa että lisätä keskustelua yhteiskunnallisesti tärkeästä teemasta.

Seuraavissa alaluvuissa kerron haastatteluaineistosta ja sen keruusta sekä valitsemistani tutkimustavoista: teemahaastattelusta, kävelyhaastattelusta ja diskurssianalyysistä. Lisäksi kuvaan eettistä pohdintaa, jota tähän tutkielmaan liittyy.

4.1 Haastatteluaineisto

Pro gradu -tutkielmani aineiston muodostavat kymmenen Pansio-Pernon asukkaan teemahaastattelut. Haastattelin Turun Pansio-Pernon asukkaita yhdessä Tampereen yliopiston arkkitehtiopiskelijan Sofia Kortteen kanssa. Hyödynämme samaa, asukkaiden teemahaastatteluista koostuvaa haastatteluaineistoa erillisissä lopputöissämme. Arkkitehtiopiskelija tarkastelee diplomityössään sisällönanalyysin menetelmin, miten asukkaiden ja kaupunkisuunnittelijoiden käsitykset Pansio-Pernosta eroavat. Asukashaastattelujen lisäksi hänen lopputyönsä aineisto koostuu alueen parissa työskennelleiden asiantuntijahaastatteluista. Pro gradu -tutkielmaa ja diplomityötä yhdistävät kiinnostus lähiöihin ja segregatioon sekä aineisto asukashaastattelujen osalta. Molemmat lopputyöt esittävät kuitenkin omat tutkimuskysymyksensä ja tarkastelevat teemaa omista tulokulmistaan, pro gradu sosiaalipoliittisesta ja diplomityö yhdyskuntasuunnittelun näkökulmasta.

Toteutimme asukkaiden teemahaastattelut paikan päällä Pansio-Pernossa marras-joulukuussa 2022. Yhdessä haastatteluista oli yhtä aikaa kaksi asukasta. Loput haastattelut olivat

yksilöhaastatteluja. Etsimme haastateltaviksi täysi-ikäisiä Pansio-Pernon asukkaita. Tavoitimme haastateltavia jakamalla laatimaamme haastattelukutsua alueen ilmoitustauluilla ja asukkaiden Facebook-ryhmissä. Haastateltavista kuusi oli tutkielmien tekijöihin itse yhteydessä. Loput neljä haastateltavaa tavoitimme sattumanvaraisesti kertomalla tutkimuksesta alueella. Pisimpään Pansio-Pernossa asunut haastateltava oli muuttanut lähiöön 1950-luvulla. Lyhin kokemus lähiöstä on haastateltavalla, joka oli muuttanut Pansio-Pernoona vasta muutama kuukausi ennen tutkimushaastattelua. Muut haastateltavat olivat asuneet alueella eri vuosikymmeniltä. Haastattelujen yhteenlaskettu kesto on 239 minuuttia. Yksi haastattelu kesti keskimäärin 27 minuuttia. Kestoltaan pisimpiä olivat ennalta sovitut haastattelut, joihin asukas ilmoittautui itse haastattelukutsun nähtyään. Asukkaiden teemahaastatteluista syntyi fonttikoolla 12 yhteensä 81 liuskaa litteroitua haastatteluaineistoa.

Teemahaastattelulla tarkoitetaan haastattelua, jossa tutkija määrittelee keskeiset haastattelussa käsiteltävät teemat, mutta ei lyö lukkoon tarkkoja kysymyksiä (Hyvärinen 2017, 18). Haastattelutilanne on teemahaastatteluissa yleensä vapaamuotoinen, jopa lähellä luonnollista keskustelutilannetta (Alasuutari 2011, 112). Me rakensimme asukkaiden haastattelut kolmen teeman varaan: Pansio-Perno alueena, asukkaana Pansio-Pernossa sekä naapurusto ja yhteisöllisyys. Hahmottelimme kysymyksiä jokaisesta teemasta, mutta saatoimme esittää kysymyksiä eri järjestyksessä ja vaihtaa välillä teemasta toiseen. Ennakoimme, että kysymysrungota on apua haastattelussa, mutta toisaalta halusimme jättää tilaa vapaamuotoiselle keskustelulle ja asukkaiden omille huomioille. Myös päätöksemme toteuttaa haastattelut kävelysten lomassa vaikutti haastattelumenetelmän valintaan.

Toteutimme haastattelut kävelyhaastatteluina, sillä aiempaan tutkimukseen nojaten ajattelimme, että kävelyhaastattelu sopisi erityisen hyvin lähiötä tarkastelevan tutkimuksen aineistonkeruuseen. Kävelyhaastattelu painottaa kävelyä keinona saada tietoa käytännöistä, kokemuksista ja tavoista havaita ja ymmärtää maailmaa. Kävelyhaastattelussa tutkija ja tutkimukseen osallistuva kävelevät samalla, kun tutkija haastattelee ja tekee havaintoja. (Bamberg 2017, 218.) Perusmuodossaan kävelyhaastattelu toteutetaan haastateltavalle tutussa ympäristössä ja haastateltava johdattaa kävelyä. Tutkijan tehtävänä on paitsi haastatella, havainnoida tutkimukseen osallistuvaa. Yleensä haastattelu on keskustelunomaista ja syntyvä aineisto monipuolista. (Jokinen ym. 2010, 256.) Kävelyhaastattelu on joustava ja muunneltava menetelmä, jota on sovellettu eri tieteenaloilla (em. 258). Kävelyhaastattelu sopii erityisen

hyvin lähiötutkimukseen, sillä kuten Bamberg (2017, 218) on todennut, kävellessä on luontevaa katsella ympärilleen ja tutustua paikkoihin. Aiemman tutkimuksen perusteella tiedetään, että kävelyhaastattelussa voidaan päästä istumahaastattelua helpommin arkojen aiheiden käsittelyyn (Jokinen ym. 2010, 259). Kävelyhaastatteluun liittyvä havainnointi voi olla aineistoa tukevaa kevyttä havainnointia tai systemaattista tiettyjen seikkojen kirjaamista (em. 261). Valitsimme kevyen havainnoinnin, jossa kiinnitimme huomiota erityisesti asukkaiden eleisiin ja reaktioihin sekä ympäristöön. Havainnointia helpotti, että haastattelihoita oli kaksi. Sovimme, että toinen keskittyy havainnointiin ja toinen pääasiassa kysyy kysymyksiä.

Kävelyhaastattelussa perinteinen haastatteluasetelma, jossa haastattelulle on varattu rauhallinen ja keskeytyksetön tila, muuttuu, sillä keskeytykset ja häiriötekijät ovat kävelyhaastattelussa koko ajan läsnä (Bamberg 2017, 2020). Saimme huomata kävelymuotoisen haastattelun vaikutukset ensin aineistonkeruuvaiheessa ja myöhemmin haastattelunauhoja litteroidessa. Ensinäkin haastattelutilanteessa ympäristö ohjasi keskustelua. Asukkaat valitsivat kaikissa haastatteluissa kuljettavan reitin. Useimmilla oli mielessään jokin paikka, esimerkiksi suosikkimetsä tai vanha koulu, jonka he halusivat esitellä haastattelun aikana. Kävelyvauhti ja kävelyreittien pituudet vaihtelivat. Lyhin kävelyreitti oli 260 metriä, pisin 3,5 kilometriä. Lyhimmän kävelyn aikana kanssa liikuimme asukkaan kanssa pääasiassa pihapiirissä, sillä haastateltava liikkui apuvälineiden kanssa rajoitetusti ja maa oli haastattelupäivänä liukas. Kävelyiden aikana ympäristö antoi puheenaiheita. Välillä pysähtelimme katsomaan paikkoja tai keskustelemaan vastaantulijoiden kanssa. Nauhalle tallentuivat ohi ajavat autot, haukkuvat koirat ja leikkivät lapset. Litterointivaiheessa olimme tyytyväisiä päätökseen nauhoittaa haastattelut kahdella laitteella. Kun molemmilla haastattelihoilla oli nauhuri, varmistui, että ääni tallentui silloinkin, kun esimerkiksi kuljimme hetkellisesti jonossa kapeaa polkua. Vaikka nauhoille tallentui ympäristön ääniä, sellaisia kohtia, joissa nauhasta ei saisi lainkaan selvää, oli koko neljän tunnin aineistossa vain yksittäisiä.

Pyrimme tiedonkeruuvaiheessa keräämään tietoa minimoinnin periaatteen mukaisesti eli mahdollisimman vähän. Toteutimme haastattelut anonymisti, eikä haastateltavilta kerätty lainkaan henkilötietoja. Harkitsimme jo haastattelurunkoa laatiessamme, miten asettelimme kysymykset niin, ettei turhan yksityiskohtaisia tietoja tulisi kerättyä. Haastatteluissa puhe rönsyili jonkin verran, ja litterointivaiheessa poistimme aineistosta esimerkiksi asukkai-

den terveydentilaa sekä kolmansia osapuolia, kuten naapureita ja sukulaisia, koskevat kuvailut. Lisäksi poistimme litteroidusta tekstistä niiku- ja tota-täytesanat. Täytesanojen poistaminen ei vaikuttanut analyysiin, mutta helpottaa lainauksien lukemista. Muuten pyrimme kirjoittamaan haastattelut tekstiksi mahdollisimman sanatarkasti haastateltavien murteella.

4.2. Diskurssianalyysi

Analysoin asukkaiden teemahaastatteluja diskurssianalyysin keinoin. Väljäksi luonnehdittu tutkimussuuntaus sopii pro gradu -tutkielmaani, sillä olen kiinnostunut juuri asukkaiden puheesta ja kielenkäytöstä. Jokinen ym. (2016a, 14) ovat määritelleet diskurssianalyysin kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, yksityiskohtaiseksi analyysiksi siitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan sosiaalisissa käytännöissä. Diskurssianalyysi on kielenkäytön ja muiden vuorovaikutuksen resurssien, kuten ilmeiden ja kehonliikkeiden, tarkkaa lukemista ja erittelyä merkitysten määrittelyä varten (Waring 2018, 25).

Diskurssianalyysin perustana on oletus kielenkäytöstä sosiaalista todellisuutta rakentavana toimintana, jolla on seurauksia. Diskurssianalyysi rakentuu oletukselle useista rinnakkaisista ja keskenään kilpailevista merkityssysteemeistä. Oletuksena on, että merkityksellinen toiminta on kontekstisidonnaista ja että toimijat ovat kiinnittyneet merkityssysteemeihin. (Jokinen ym. 2016b, 21.) Diskurssianalyysi on kiinnostunut nimenomaan kulttuurisista merkityksistä eli sosiaalisen todellisuuden rakentumisesta (Jokinen & Juhila 2016, 216). Keskiössä ovat sosiaaliset käytännöt, kuten yksilöiden kielenkäyttö eri tilanteissa, eivät yksilöt itse (Jokinen ym. 2016b, 34). Diskurssianalyttisen tutkimuksen tavoitteena ei ole tarjota kaiken kattavaa selitystä todellisuudesta, vaan synnyttää uutta keskustelua (Jokinen & Juhila 2016, 241).

Jokinen ja Juhila (2016, 216) ovat hahmotelleet diskurssianalyysin ytimeistä merkityksistä, kommunikatiivisuudesta ja kulttuurisuudesta muodostuvan kolmion. Kolmiota täydentämään he ovat jäsentäneet diskurssianalyysin kenttää neljän ulottuvuusparin avulla. Ulottuvuusparit ovat tilanteisuus–kulttuurinen jatkumo, merkitykset–merkitysten tuottamisen tavat, retoriisuus–responsiivisuus ja kriittisyys–analyttisyys. Hahmottelen seuraavassa kuvassa, missä oman diskurssianalyttisen tutkimukseni painopisteet ovat Jokisen ja Juhilan ulottuvuuspareissa (kuva 1).

Kuva 1: Mukaelma diskurssianalyysin ulottuvuuspareista (Jokinen & Juhila 2016, 216). Olen merkinnyt pro gradu -tutkielmani painotukset ulottuvuusjanoille mustilla pisteillä.

Diskurssianalyysissä kielenkäytön merkitysten tarkasteleminen voi olla sidoksissa paitsi hetkessä tapahtuneeseen toimintaan ja vuorovaikutukseen, laajemmin aikakauden diskursiiviseen ilmastoon, laajempiin kulttuurisiin merkityksiin ja merkityksellistämisen tapoihin sekä kieleen (Jokinen & Juhila 2016, 216). Omassa tutkielmassani korostan kulttuurisen jatkumon merkitystä. Siksi tässä tutkielmassa asukkaiden haastattelujen muodostamaan aineistoon paneutumista edeltää katsaus lähiöihin ja epätoivottuun alueiden eriytymiseen. Lisäksi olen valinnut esitellä alueen, jonka asukkaita olen haastatellut. Miellän nämä tutkielman luvut taustoitukseksi, kontekstiksi haastatteluille. Haastatteluaineistoa pyrin kuitenkin analysoimaan mahdollisimman analyttisesti ja puhtaasti, aineistosta itsestään käsin. Näin aineistosta voi löytyä yllättäviä asioita, joiden havaitsemista toisenlainen lukutapa ei mahdollistaisi (em. 221). Vasta yhteenvedossa peilaan analyysini tuloksia teoriataustaan ja aiempaan tutkimukseen. Kun kysyn, miten asukkaat puhuvat omasta asuinalueestaan, olen erityisen kiinnostunut siitä, miten lähiön asukkaat tuottavat puheessaan merkityksiä lähiölle, enemmän kuin yksin lähiön saamista merkityksistä. Kiinnostukseni painottuu lisäksi retorisuuteen eli siihen, millä tavoilla asukkaat puolustavat ja perustelevat tiettyjä merkityksiä puheessaan (em. 233).

Diskurssianalyysissä kontekstin eli tapahtumatilanteen nähdään rikastuttavan aineiston analyysiä. Haastattelijan ja haastattelutilanteen vaikutusta ei siksi haluta eliminoida tai edes minimoida. (Jokinen ym. 2016b, 29.) Diskurssianalyysissä tieto nähdään kontekstuaalisena kuvauksena haastattelussa käsitellyistä aiheista. Myös tutkijan toiminta on kiinnostuksen kohteena, sillä haastattelun tuottamat kuvaukset ja tieto todellisuudesta syntyvät vuorovaikutuksessa tutkijan ja tutkittavien välillä. Aineiston ei ajatellakaan heijastelevan suoraan todellisuutta. (Pietilä 2010a, 179.)

4.3 Analyysi vaihe vaiheelta

Alasuutari (2011, 32) on jakanut laadullisen tutkimuksen analyysin havaintojen pelkistämiseen ja arvoituksen ratkaisemiseen. Havaintojen pelkistäminen tapahtuu tarkastelemalla aineistoa valitusta teoreettis metodologisesta näkökulmasta ja yhdistelemällä havaintoja yhteisiä piirteitä etsimällä. Tutkijan on kiinnitettävä huomiota aineiston moninaisuuteen ja eroihin. (Alasuutari 2011, 32–34.) Havainnot eivät vielä itsessään ole tutkimustuloksia, vaan ennemmin johtolankoja, joita tulkitsemalla tutkija voi nähdä, mitä on havaintojen taustalla (em. 59). Toisen laadullisen tutkimuksen analyysin vaihe on arvoituksen ratkaisemisen vaihe, jossa tutkija tekee merkitystulkinnan tutkittavasta ilmiöstä (em. 35). Haastatteluaineiston käsittelyn voi jakaa myös kolmeen, osittain päällekkäin, vaiheeseen: luokitteluun, analysointiin ja tulkintaan (Ruusuvuori ym. 2010b, 9). Monivaiheinen analyysiprosessi on yleensä tarpeen, sillä laadullinen aineisto vastaa harvoin suoraan esitettyyn tutkimusongelmaan (em. 10).

Aloitin analyysiprosessini tutustumalla 81 liuskan pituiseen, A4-papereille tulostettuun, aineistoon. Luin koko aineiston läpi pariin otteeseen ja palasin mielessäni haastattelutilanteisiin. Kävin läpi myös haastattelutilanteisiin liittyneet muistiinpanot, joihin olin kirjoittanut haastatteluiden jälkeen yksittäisiä huomioita haastattelutilanteista. Aineistoon tutustuttuani ryhdyin luokittelemaan aineistoa. Tein ensin karkeita luokitteluja hyödyntäen tutkielmani tärkeimpiä käsitteitä ja avainsanoja. Tavoitteenani oli muodostaa alustava käsitys asukkaiden puhetapojen variaatiosta. Olen pro gradu -tutkielmassani kiinnostunut siitä, miten Pansio-Pernon asukkaat puhuvat omasta lähiöstään. Jo alustavassa luokittelussa kiinnitin huomioni asukkaiden puheeseen Pansio-Pernosta suhteessa lähiön maineeseen, alueen erityisyyteen, alueen tulevaisuuden kehitykseen ja asumiseen lähiössä. Pyrin etsimään koko aineistosta tietoa siitä, mistä kaikista asukkaat puhuvat, kun he puhuvat Pansio-Pernosta, ja toisaalta miettimään, mitkä asiat jäävät keskustelun ulkopuolelle. Huomioni kiinnittyi nopeasti asukkaiden puheessa toistuviin erontekoihin. Ryhdyin syventämään analyysiäni tämän havainnon pohjalta. Karsimalla ja yhdistelemällä päädyin tulokseen, jossa erotan asukkaiden puheesta kolme keskeistä eronteen diskurssia. Lisäksi kiinnitin huomiota siihen, miten asukkaat tulevat kuvanneeksi segregaatiokehitystä nimeämättä sitä. Pyrin analyysissäni huomioimaan vuorovaikutuskontekstin eli ne vuorovaikutuksen ominaisuudet, jotka ovat tulkinnassa olennaisia (Jokinen ym. 2016b, 30). Kun seuraavassa analyysiluvussa lainaan katkelmia asukkaiden puheesta, lainaan aina tarvittaessa myös haastattelijoiden puhetta, jotta lukijalle tulee selväksi konteksti, jossa asukas

puhuu. Asukkaiden teemahaastatteluissa asukkaiden lausumia on tulkittava suhteessa koko keskustelun kulkuun: edeltäviin puheenvuoroihin ja haastattelijana esittämiini kysymyksiin ja kommentteihin.

Yksilö- ja ryhmähaastattelujen tuottamat aineistot poikkeavat toisistaan. Tutkijan onkin analyysiä tehdessään herkistytävä rinnakkaisten aineistojen eroavaisuuksille. Aineistoja toisiinsa peilaten tutkija voi havaita uusia piirteitä aineistoista. (Pietilä 2010a, 179.) Oma aineistoni koostuu yksilöhaastatteluista ja yhdestä ryhmähaastattelusta, jossa oli mukana kaksi haastateltavaa ja kaksi haastattelijaa. Pysin huomioimaan tämän analyysissäni. Vertasin ryhmähaastattelua yksilöhaastatteluihin. Havaitsin, että keskusteludynamiikka muuttui, kun paikalla oli kaksi haastateltavaa. Toisilleen tutut haastateltavat näyttivät muodostavan mielipiteitä yhdessä ja saavan pontta toistensa puheenvuoroista. He esittivät myös toisilleen kysymyksiä, ja kaikkiaan haastattelutilanteen luonne oli yksilöhaastatteluja keskustelunomaisempi. Alasuo-tari (2011, 118) on kuvannut, että kuvailemani kaltainen tilanne antaa tutkijalle mahdollisuuden todistaa ja eritellä toisenlaista vuorovaikutusta termeineen, käsitteineen, hahmottamistapoineen ja argumentaatioineen kuin mitä yksilöhaastattelut mahdollistavat. Arvelen, että jos haastateltavat eivät olisi tunteneet toisiaan ennestään, ryhmädynamiikka olisi ollut erilainen. Analyysissä tunnistamani eronteot toistuvat sekä yksilö- että ryhmähaastatteluissa.

4.4 Tutkimusetiikka

Eettiset kysymykset ovat mukana tutkimuksen teon kaikissa vaiheissa aiheen valinnasta tutkimustulosten vaikutuksiin (Kuula 2011, 9). Tutkimuksissa, joissa tutkija on vuorovaikutuksessa tutkittavien ihmisten kanssa, tutkimuseettiset periaatteet muodostuvat tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittamisesta, vahingoittamisen välttämisestä ja yksityisyydestä sekä tietosuojasta. Käytännössä tutkittavalla on oltava riittävästi tietoa tutkimuksesta ja sen tavoitteista sekä sen jälkeen mahdollisuus päättää, haluaako osallistua tutkimukseen. Tutkimuksen aikana tutkittavan on saatava määrittää itse, mitä tietoja antaa. Tutkimustekstit on kirjoitettava niin, ettei yksittäisiä tutkittavia voi tunnistaa. Tutkijan on käsiteltävä, käytettävä ja säilytettävä tutkimusaineistoa sovitulla tavalla. Vuorovaikutustilanteissa tutkijan on muistettava, että tutkija edustaa tilanteissa itsensä lisäksi koko tiedeyhteisöä ja omaa oppiainettaan. (Em.

44–46.) Huolehdimme, että tutkimukseen osallistujia informoitiin sekä suullisesti että kirjallisesti tutkimuksen teemasta ja tavoitteesta, aineistonkeruun toteutustavasta ja aineiston anonyymistä luonteesta. Lisäksi kerroimme aineiston käyttöajasta, -tarkoituksesta ja käyttäjistä sekä mahdollisuudesta aineiston arkistointiin. Informoimme osallistujia myös tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja luottamuksellisuudesta sekä mahdollisuudesta keskeyttää tai perua osallistuminen ilman seurauksia. Annoimme tutkimukseen osallistuville kirjallisesti tutkielmien tekijöiden lisäksi tutkielmien ohjaajien nimet ja yhteystiedot.

Lähiöihin ja segregaatioon pureutuvaan tutkimukseen liittyy joitain erityisiä tutkimuseettisiä kysymyksiä. Olin jo ennen aineistonkeruuseen ryhtymistä huolissani ylhäältä alaspäin suuntautuvasta tutkimusasetelmasta, jossa graduntekijä jalkautuu yliopistosta lähiöön utelemaan asukkaiden ajatuksia. Epäröin tutkimushaastattelujen oikeutusta. Olin kuullut, että aiemmissa lähiöhankkeissa ja -tutkimuksissa on törmätty tilanteisiin, jossa asukkaat kokevat olevansa jatkuvan tutkivan katseen tai lupin alla asuinalueensa erityispiirteiden vuoksi. Kun käynnissä on jatkuvasti jokin kehityshanke, tutkimus tai kysely, ei voimavaroja tai kiinnostusta jälleen yhteen haastatteluun välttämättä ole. Tutkimukseen osallistuessaan asukkaat antavat aikaansa. Pohdimme ennen haastattelukutsun jakelua paljon sitä, mitä voimme luvata pro gradun ja diplomityön kokoisten tutkimustemme merkityksellisyydestä ja vaikuttavuudesta. Lopulta perustelimme asukkaiden haastattelut sillä, että asukkaiden arvokas ääni voi viedä keskustelua lähiöistä ja epätoivotusta eriytymisestä eteenpäin ja tuoda siihen uusia sävyjä. Sain myös huomata, että ennakkohuoleni olivat osittain turhia. Haastattelukutsua jakamalla tutkimukseen löytyi parissa viikossa puolentusinaa asukasta haastateltavaksi. Loput neljä asukashaastateltavaa löytyivät alueelta sattumanvaraisesti ohikulkijoita pysäyttämällä.

Ymmärrän, että tutkija on aina vallankäyttäjä, onhan tutkija päättänyt ryhtyä tutkimuksen tekoon, valinnut aiheen, rajannut näkökulman ja tutkimuskysymyksen. Valta-asetelmasta huolimatta halusimme aineistonkeruussa luoda niin vapaan tilan asukkaan puheelle kuin mahdollista. Aiemman tutkimuksen perusteella on tiedossa, että ääneen päästessään lähiöiden asukkaat voivat tavallisesti joko hyväksyä ulkopuolelta kerrotun tarinan ongelmalähiöstä tai asettua vastustamaan sitä. Asukkaiden kertomalle annetaan siis harvoin arvoa itsessään. (Junnilainen 2019, 4–5.) Pyrimme jo haastattelukutsun sanavalinnoissa ja haastattelukysymysten laadinnassa kiinnittämään huomiota siihen, ettemme tulisi kehystäneeksi lähiötä ongelmien

tai minkään muunkaan kautta. Kutsussa ja muussa vuorovaikutuksessa asukkaiden kanssa kerroimme tekevämme pro gradua ja diplomityötä lähiöistä ja olemme erityisen kiinnostuneita asukkaiden näkemyksistä.

Yksi ihmistieteiden tunnetuimmista tutkimuseettisistä normeista on tunnistettavuuden estäminen. Nimettömyys on usein itsestään selvä lähtökohta aineiston esittämisessä tutkimusjulkaisussa. (Kuula 2011, 139.) Koko tutkimusprosessin aikana henkilötietojen käsittelyltä edellytetään suunnitelmallisuutta ja asiallisia perusteluja (em. 61). Pidimme selvänä, että esittäsimmme valmiissa pro gradu -tutkielmassa ja diplomityössä otteita haastatteluaineistosta normaalisti mukaisesti nimettömänä. Pohdimme tarkasti, olisiko henkilötietojen kerääminen tarpeellista tutkimuksen tai aineiston tulkinnan näkökulmasta. Mietimme, toisivatko sellaiset tiedot kuin asukkaan ikä, sukupuoli, koulutus, perheellisyys tai ammatti lisäarvoa tutkimukselle. Tuolimme siihen tulokseen, ettei henkilötietojen kerääminen ole tässä tutkimuksessa tarpeen. Siksi kaikki haastattelut toteutettiin anonyymisti, eikä haastateltavilta kysytty henkilötietoja edes taustaksi. Haastateltavien sähköpostiosoitteet ja nimet, siltä osin kuin ne olivat tiedossa, sekä haastateltavien kanssa vaihdetut viestit, hävitettiin aineistonkeruun päätyttyä. Nimiä tai sähköpostiosoitteita ei yhdistetty missään vaiheessa aineistoon. Näin ollen myöskään tarvetta henkilötietorekisterin perustamiselle ei ollut.

Osa lähiötutkijoista on valinnut olla nimeämättä tutkittavaa aluetta (esim. Junnilainen 2019). Harkitsimme myös alueen anonymisointia. Koimme kuitenkin telakkateollisuuden ympärille kasvaneen Pansio-Pernon omaleimaisuuden niin merkittäväksi, että halusimme kirjoittaa lähiöstä Pansio-Pernona. Lisäksi koimme, että paikkaan sidottuina asukkaiden näkemykset saivat isomman painoarvon kuin paikastaan irrotettuina. Alueella vietetty aika ja asukkaiden kanssa käydyt keskustelut vahvistivat ratkaisun oikeaksi. Asukkaiden puheessa korostui Pansio-Pernon rooli omana, erityisenä yksikkönään. Osalle haastateltavista oli tärkeää tehdä eron-tekkoa jopa Pansion ja Pernon välille, joten tuntuu tärkeältä, että tutkielmissamme asukkaat tulevat kuulluiksi juuri pansiopernolaisina, eivätkä yleisesti jonkin turkulaisen tai suomalaisen lähiön asukkaina.

5 Analyysi

Pansio-Pernon asukkaat puhuvat lähiöstään erontekojen kautta. Haapajärvi ym. (2020, 328) määrittelevät eronteon ihmiselle ominaiseksi ja välttämättömäksi tavaksi jäsentää todellisuutta ja luoda sekä ylläpitää sosiaalista järjestystä. Haastattelemamme asukkaat tekevät puheessaan eroa sekä Pansio-Pernon ja muiden alueiden että pansiopernolaisten ja muiden ihmisten välille. Asukkaat erottavat puheessaan myös alueen huonon maineen ja asukkaiden kokeman todellisuuden. Lisäksi puheessa esiintyy erontekoja ajallisten tasojen välillä: puheessaan asukkaat erottavat toisistaan menneisyyden Pansio-Pernon, alueen nykytilan ja tulevaisuudenkuvat. Olen nimennyt tunnistamani puhettavat eronteon diskursseiksi (taulukko 1).

Eronteon diskurssi	Ydinmerkitys	Lähiön positio
Pansio-Perno ja muut	Pansio-Pernon ja muiden alueiden sekä Pansio-Pernon asukkaiden ja muiden ihmisten erottaminen toisistaan.	Lähiö asemoituu suhteessa Turun kaupunkiin ja muihin alueisiin: yhtäältä muusta kaupungista irralliseksi, unohduksiin jääneeksi yksiköksi, toisaalta Turun kaupungin ja sen päättäjien vallankäytön kohteeksi.
Huono maine ja todellisuus	Lähiötä leimaavan huonon maineen ja asukkaiden kokeman todellisuuden erottaminen toisistaan.	Lähiö asemoituu ulkopuolisten ylläpitämän huonon maineen kohteeksi. Aluettaan puolustavien asukkaiden puheessa lähiö erottautuu maineestaan ja saa merkityksensä totutusta poiketen täydellisenä asuinpaikkana.
Mennyt, nykyhetki ja tuleva	Eri aikakausien Pansio-Pernon erottaminen toisistaan.	Lähiö asemoituu ristiriitaisesti suhteessa eri aikakausiin. Menneisyyspuheessa lähiö saa merkityksensä kiiltokuvamaisena kotilähiönä, toisaalta asukkaat siirtävät lähiön ongelmat menneisyyteen. Nykylähiötä asukkaat kuvailevat rauhalliseksi, irralliseksi yksikökseen. Tulevaisuuspuheessa lähiö saa merkityksensä sekä täydennysrakentamisella pilattuna että asukkaiden toiveiden mukaisesti kehitettynä asuinalueena. Kaikissa aikatasoissa lähiö on kaupungista riippuvainen vallankäytön kohde.

Taulukko 1: Eronteon diskurssit

Analysoin seuraavissa alaluvuissa tarkemmin asukkaiden puhetta omasta lähiöstään kolme keskeistä eronteon diskurssia esittelemällä. Neljännessä alaluvussa analysoin, miten segregatio näyttäytyy asukkaiden puheessa. Havainnollistan eronteon diskurssien ja segregatation käsittelyn esiintymistä lainaamalla asukkaiden puhetta.

Olen merkinnyt haastatteluista lainaamani katkelmat sisennyksillä ja kursiivilla. Mikäli olen tiivistänyt katkelmaa jättämällä sanoja tai kokonaisia virkkeitä pois, olen merkinnyt tiivistetyt kohdat hakasulkeilla ja viivoilla [---]. Omat lisäykseni haastateltavien puheeseen olen merkinnyt hakasulkeisiin []. Huomioni asukkaiden reaktioista haastattelutilanteessa olen merkinnyt kaarisulkeisiin (). Haastatteluaineistosta lainaamieni katkelmieni yhteydessä on tieto, mistä haastattelusta katkelma on peräisin. Näin lukija voi yhdistää samalta haastateltavalta poimitut lainaukset toisiinsa.

5.1 Pansio-Perno ja muut

Ensimmäinen eronteon diskursseista rakentaa eroa Pansio-Pernon ja muiden välille. Lähiöstä puhuessaan asukkaat erottavat Pansio-Pernon ja muut alueet toisistaan paitsi suoraan nimeämällä alueita, jotka ovat Pansio-Pernon vastakohtia, myös hienovaraisemmin, esimerkiksi lähiön harvinaista merellistä sijaintia ja luonnonläheisyyttä kuvailemalla. Alueiden erottelun lisäksi asukkaat tekevät eroa pansiopernolaisten ja muiden ihmisten välille. Asukkaat asemoivat puheessaan lähiön asukkaat yhdelle ja muut toiselle.

1960-luvulla ensimmäisen kerran Pansio-Pernoon muuttanut asukas tekee heti haastattelun alussa selväksi, ettei pidä Pansio-Pernoä tavallisena turkulaisena asuinalueena. Lainaamastani katkelmasta voi tulkita, että asukas mieltää Pansio-Pernon jopa kokonaan Turun kaupungista irralliseksi alueeksi. Hän keskeyttää kysymyksen asuinalueen erottumisesta ennen kuin haastattelija on ehtinyt esittää sitä loppuun asti. Vastaus on selvä: Pansio-Perno on oma alueensa. Näkemyksensä vahvistukseksi asukas viittaa moniin muihinkin, jotka ajattelevat samoin. Asukas vetoaa siis konsensukseen eli yhteiseen ymmärrykseen asiasta.

Haastattelija: No mites sä ajattelet, erottuuko tää Pansio tai Pansio-Perno muusta Turusta jotenki vai pidäksä et tää on yhtä lailla --

Asukas 1: En.

Haastattelija: -- Turkua?

Asukas 1: En. Must tää on oma alue. Et aina kun mä puhun, et kun mä lähen keskustaa, ni mä lähen Turun keskustaan. [---] Tää on, Pansio on Pansio ja sit on Turun keskusta. Et mä olen [kuullut] monen muunkin [ajattelevan] näin.

Olen kiinnostunut asukkaiden puheessaan käyttämistä retoriikasta. Tunnistan asukkaiden puheesta konsensuskseen vetoamisen lisäksi useita muitakin retorisia keinoja. Asukkaat vetoavat läpi haastattelujen itse kokemaansa. Asukkaat rakentavat kontrastipareja asettamalla vastakkain esimerkiksi Pansio-Pernon ja Turun keskustan tai Pansio-Pernon ja muut alueet. Asukkaat hyökkäävät puheessaan muita, erityisesti Turun keskustaa vastaan. Asukkaat asettavat puheessaan vastakkain Pansio-Pernon ja Turun Patterinhaan, Iso-Heikkilän, Hirvensalon ja Kupittaanpuiston sekä yleisemmin Turun keskustan alueet. Hienovaraisemmin Pansio-Pernon ja muiden alueiden välinen eronteko nousee esiin lähiön kuvailuissa sekä puheissa rakennuskannasta ja -tiheydestä. Eri vuosikymmenillä Pansio-Pernoon muuttaneet asukkaat puhuvat lähiön omaleimaisesta olemuksesta ja asemasta omana yksikkönä. Pansio-Pernon kuvauksissa korostuvat rakentamaton tila, merellisyys ja metsäisyys. Asuinalueen erityisyys rakentuu asukkaiden puheessa näiden piirteiden varaan. Asukkaat kuvailevat lähiön luonnonläheisyyttä ja avaruutta myönteisessä valossa tehden samalla selväksi, ettei vastaavaa ole muualla. Nimettyjen alueiden lisäksi Pansio-Pernon vastakohta on asukkaiden puheessa mystinen, nimeämätön, muu alue tai muiden alueiden joukko. Muita alueita asukkaat kuvailevat muun muassa liian tiiviisti rakennetuiksi ja ahtaiksi. Asukkaat hakevat vertailukohtaa muista alueista silloinkin, kun heitä pyydetään kuvailemaan omaa lähiötään.

Tääl o nää mettät ja kaikki tämmöset näin ja tää on niin semmone luontoläheine. Et ei oo liian lähel, vaikka tääl o paljo taloi, silti ei o liian lähellä toisii taloja.

Asukas 1, asunut Pansio-Pernossa 1960-luvulta

Must tääl on viel aika paljon tätä puustoo ja tätä, et ku vertaa moneen muuhun alueeseen. Tääl on tosi vehreetä kesäsin, vaikkei nyt uskois. Tääl on tilaa hengittää ja tulla just koiran kans kävelee.

Asukas 9, asunut Pansio-Pernossa 2010-luvulta

Haastattelemistamme asukkaista kaikkein pisimpään, 1950-luvun lopulta, Pansio-Pernossa asunut asukas kertoo hänelle eläköitymisen jälkeen tarjoutuneesta mahdollisuudesta muuttaa pois alueelta. Asukkaalle oli selvää, ettei hän tarttuisi tilaisuuteen. Päinvastoin hän on päättänyt viettää alueella loppuikänsä. Myös tätä yksilön henkilökohtaista ratkaisua alleviivaamalla asukas tulee rakentaneeksi erontekoa Pansio-Pernon ja muiden alueiden välille. Pansio-Pernosta piirtyy hänen puheessaan kuva jostain niin erityisestä, että siitä on kannattanut pitää kiinni läpi vuosikymmenten ja ettei asukas ole valmis luopumaan siitä eläessään.

Mä sanoin, et en minä, en Pansiosta lähde minnekkään. Seuraava matka, mä olen sanonut, kun mä lähden täältä, niin se on krematorioon.

Asukas 8, asunut Pansio-Pernossa 1950-luvulta

Pansio-Pernossa on asukkaiden puheen perusteella eletty kaupungin ja päättäjien katseelta piilossa, toisin kuin muilla Turun asuinalueilla. Asukkaat ovat tilanteeseen yhtä aikaa tyytyväisiä ja tyytymättömiä. Asukkaat rinnastavat lähiön unohduksiin jäämisen luonnon säilymiseen. Sen ansiosta, että päättäjien mielenkiinto ei ole kohdistunut lähiöön, aluetta ei ole rakennettu täyteen ja juuri ne piirteet, jotka tekevät Pansio-Pernosta erityisen, ovat säilyneet.

Nää ihmiset tykkää tääl, ku ne on tavallaan unohdettu. Ni tääl ei o myöskään tuhottu luontoo. Ei oo mitään tällast näin, et ei o rakennettu ihan täyteen.

Asukas 2, asunut Pansio-Pernossa 2000-luvulta

Toisaalta asukkaat ilmaisevat pettymystään siihen, miten Turun kaupunki on jättänyt käyttämättä tilaisuuden hyödyntää sijaintia aivan meren kupeessa ja kehittää Pansio-Pernosta merellinen asuinalue. Tällä hetkellä ranta-alueet ovat pääasiassa telakkateollisuuden ja puolustusvoimien käytössä. Asukkailla on ainoastaan rajoitettu pääsy mereen johtavalle laiturille. Asukkaiden puheessa kunnollisen meriyhteyden avautuminen näyttäytyy mahdollisuutena, joka voisi parantaa elämänlaatua ja kohentaa alueen arvostusta. Kimpaantuminen alueiden epätasa-arvoiseen kohteluun tulee esiin, kun asukas vertaa Pansio-Pernoa merelliseksi markkinoituun Hirvensaloon, Turun keskustan toisella puolella sijaitsevaan asuinalueeseen. Näin asukas tulee samalla vahvistaneeksi eroa Pansio-Pernon ja muiden alueiden välillä.

Turun kaupunki on missanut tällasen, ku se Hirvensaloo korostaa, et on merellinen alue. Ni jos nyt mietitää, et mis me ollaan, ni täähän on melkein meren ympäröimä.

Tääl vaan käytetään tätä tosi huonosti, ku vanha teollisuusalue on tos meren ympärillä.

Asukas 2, asunut Pansio-Pernossa 2000-luvulta

Asukkaat tekevät erontekoa myös naapurikuntaan Raisioon, joka määrittyy asukkaiden puheessa kaupungiksi, joka on onnistunut siinä, missä Turku ei: hyödyntämään merellistä sijaintiaan. Raisio on rakennuttanut vain muutaman kilometrin päähän Pansio-Pernosta uimarannan, Playa del Raision. Ranta-alueen hyödyntäminen – tai hyödyntämättä jättäminen – kytkeytyy asukkaiden puheessa myös rahaan ja taloudellisen hyödyn tavoitteluun. Yksi asukkaista kertoo kuulleensa, että Turun kaupungin suunnitelmissa olisi kaavoittaa ranta-alue ökykerrostaloille. Asukkaan mielipide huhupuheen sisällöstä kiteytyy pöllämystyneeseen kommenttiin: *kuka siit hyötyy*. Hän kertoo omista epäilyksistään, joiden mukaan kaupunki tekisi rahaa tonttikaupalla ja tontin ostava rakennusyhtiö myymällä rakennuttamiaan asuntoja. Jos ranta-alueelle nousisi asukkaan mainitsemia arvoasuntoja, olisi vaarana, että rakentaminen sulkisi jälleen nykyiset asukkaat ulos ranta-alueelta. Asukas on ihmeissään kuulemastaan, jonka perusteella ranta-alueista hyötyisivät jälleen muut kuin pansiopernolaiset itse. Puheessaan asukas tulee tehneeksi erontekoa pansiopernolaisten ja muiden välille. Puheessa yhdelle puolelle asemoituvat lähiön asukkaat ja toiselle puolelle kaikki muut: kaupunki, rakennusyhtiö, tulevien ökykerrostalojen varakkaat asukkaat sekä ranta-alueen nykyiset toimijat, puolustusvoimat ja teollisuusorganisaatiot.

Erontekoa Pansio-Pernon ja muiden alueiden välille tapahtuu myös muissa yhteyksissä rahasta puhumalla. Asukkaat erottavat puheessaan kalliin keskustan ja arvoalueet kohtuuhintaisesta Pansio-Pernosta kertomalla omista edullisista asuinkustannuksistaan ja vertailemalla niitä muiden alueiden hintoihin. Asukkaiden mukaan on *kylmä totuus* , että lähiössä *asunnot yksinkertaisesti ovat edullisempia* . Ydinviesti on, että Pansio-Pernossa samalla rahalla saa enemmän kuin muualla. Näin Pansio-Pernossa asuminen saakin merkityksensä asukkaiden tekemänä järkivalintana.

Vaikka asukkaiden puheissa toistuu eronteko Pansio-Pernon ja muiden alueiden välillä, puheesta voi tunnistaa myös katkelmia, jotka paljastavat, ettei Pansio-Perno todellisuudessa ole ympäristöstään irrallinen yksikkö. Hetkittäin käy ilmi, miten asukkaat ovat harmistuneenkin tietoisia siitä, että Pansio-Perno on osa Turkua ja politiikan sekä päätöksenteon kohde. Me-

riyhteyden puuttumisen lisäksi asukkaat tuovat puheessaan ilmi muita tilanteita, joissa kaupunki on puuttunut alueen kehitykseen kaupungin valta-asema asukkaisiin nähden on paljastunut. Näin on käynyt esimerkiksi erään asukkaan suosikkimetsässä, jota kaupunki on ryhtynyt harventamaan, ja toisen asukkaan kotikadulla, jonka talojen julkisivujen värityksiä kaupunki ryhtyi yhdenmukaistamaan. Yksi asukkaista kuvailee, miten kipeästi kaupungin päätös lakauttaa lähiön yläkoulu ja lukio on osunut lapsiperheisiin. Asukkaille yläkoulun ja lukion lakauttamispäätöstä on perusteltu sillä, ettei alueella asu riittävästi koululaisia. Asukkaat ovat kokeneet kaupungin päätöksen siirtää oppilaat koulusta toiseen pompotteluna.

Mun mielest heit [oppilaita] on vuosien saatos vähän pompoteltu. Välillä he on keskustas koulus. Välillä he on ihan muualla.

Asukas 5, asunut Pansio-Pernossa 2020-luvulta

Seuraava haastattelukatkelma osoittaa, miten epätoivottua kaupungin puuttuminen alueen asioihin voi asukkaan näkökulmasta olla. Inho kaupungin puuttumista kohtaan henkilöityy asukkaan puheessa arkkitehtiin. 1970-luvulla alueelle muuttanut asukas kertoo, miten arkkitehdin päätösten vuoksi talojen väritykset muuttuivat kamalaksi. Värityksiin puuttumisesta käynnistyi asukkaan mukaan tapahtumaketju, jonka seurauksena alueella alettiin puuttua lähes kaikkeen, myös taloja ympäröiviin aitoihin ja jopa pyykkinarujen ulkonäköön.

Sit tänne iski itseensä tämä kaupungin arkkitehti ja päätti, että ei, ei tämmöstä, ei, ei, ei. [---] Värit on aivan kamalat, niist ei tykkää kukaan muu kuin kaupungin arkkitehti. Ja sit tuli aidat. Ja sen jälkeen ruvettiin kyttämään ihmisten pyykkinaruja.

Asukas 4, asunut Pansio-Pernossa 1970-luvulta

Asukkaan tapa kuvata arkkitehdin saapumista alueelle asemoi arkkitehdin ja asukkaat eri puolille ja rakentaa näin eroa pansiopernolaisten ja muiden välille. Asukkaan kokemus on, että arkkitehti saapui lähiöön ulkopuolelta. Päätöksiä tehdessään arkkitehti vei asukkailta vaikuttamismahdollisuuden ja osoitti todeksi kaupungin valta-asetelman suhteessa lähiöön ja sen asukkaisiin. Vaikka asukkaan kuvaamista tapahtumista on vuosikymmeniä aikaa ja sittemmin tarkasta seurannasta on asukkaan mukaan luovuttu, tapahtumat määrittävät edelleen pitkäaikaisen asukkaan kokemusta asumisesta alueella.

Eräissä haastattelussa asukas kertoo toiveistaan liittyen ikäihmisten ohjattuun toimintaan. Lopuksi hän toteaa, että *kyllähän tual kaupungil ois [toimintaa], mut en mä aina jaksa sinne lähtee*. Lauseista ensimmäisen voi tulkita pettymykseksi ja jopa katkeruudeksi epätasa-arvoista tilannetta kohtaan: kaupungilla on kaivattua ohjelmaa, mutta ei lähiössä. Toinen lause taas korostaa Pansio-Pernon ja keskustan etäisyyttä. Vaikka Turun keskustasta on lähiöön matkaa vain muutama kilometri ja yhteydet saavat asukkailta pääasiassa kehuja, asukkaiden puheessa etäisyys kuulostaa toisinaan pidemmältä. Se kertoo, miten suuri henkinen etäisyys lähiön ja muun kaupungin välillä on.

Pansio-Pernoon muuttaminen näyttäytyy asukkaiden puheessa avaintapahtumana, joka jakaa ihmiset kahtia: pansiopernolaisiin ja muihin. Asukkaat tekevät selvän eron alueen asukkaiden ja muiden ihmisten välille. Tätä eroa asukkaat vahvistavat muun muassa kertomalla havainnosta, jonka mukaan alueelle muuttavat pääasiassa ihmiset, joilla on linkki alueelle. Yhteys voi olla esimerkiksi sukulainen, puoliso tai lapsuudenkoti. Pansio-Pernon asukkaista piirtyy näin kuva eräänlaisena sisäpiirinä. Muiden paikka on sen ulkopuolella. Turun keskustasta lähiöön muuttaneet asukkaat yrittävät ryhmähaastattelussa kuvailla, miten alueen erillisyyks ilmenee. He päätyvät kuvailemaan kohtaamisia bussipysäkillä. Asukkaiden mukaan tunnelma lähiössä on vapautuneempi ja ihmiset valmiimpia kanssakäymiseen kuin keskustassa.

Asukas 5: Joskus ne on jotain pieniä asioita, et just kun mä sanoin siitä, et porukka odottaa joka aamu sitä samaa bussia, samalla kellonlyömällä, samalla bussipysäkillä. Niin en mä muista, et keskustassa ois ihan yhtä herkästi ihmiset tullu esimerkiks juttelemaan.

Asukas 6: Joo, se on kyl enempi.

Asukas 5: Et se tääl on ehkä. Et jotenki keskustas ihmiset on vähän varautuneempia ja enemmän keskittyneitä siihen, et mä nyt hoidan vaan tän oman asian.

Asukkaiden puheessa alueellinen eronteko ulottuu jopa Pansion ja Pernon välille. Pansio-Perno käsitellään usein yhtenä yksikkönä, vaikka Pansio ja Perno ovat erilliset asuinalueet. Kuten luvussa 3.2 kuvasin, usein asuinalueiden välinen raja ei ole aina selvä edes asukkaille. Haastattelemamme asukkaat korostavat silti, kummalla puolella asuinaluetta asuvat. Asukkaan koti-

osoitteesta riippuen puhe yleensä mairittelee toista alueista. Pernossa lähes koko ikänsä asunut asukas esimerkiksi kehuu koko asuinalueen rauhallisuutta, mutta toteaa sitten täsmennykseksi, että *ainaki on tää Pernon alue, et toi on ehkä toi Pansion puoli vähä levottomampaa*. 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä lähiöön muuttanut asukas kertoo yllättyneensä itsekin aikanaan siitä, miten tarkkoja alueiden välisestä rajasta ollaan.

Me ollaan Pernossa, ehdottomasti. Tääl ollaan todella tarkkoja. Se oli mullekin yllätys sillon ku tänne tulin, et kummassa ollaan tiädäks, et missä menee tiädäks raja. Täällä sil on suuri merkitys, onko Pernossa vai Pansiossa.

Asukas 2, asunut Pansio-Pernossa 2000-luvulta

Samaan tapaan kuin asukkaat rakentavat puheessaan erontekoa jopa Pansion ja Pernon välille, puheesta voi tunnistaa eronteon jopa pansiopernolaisten välille. Aukkaiden puheessa ero rakentuu vakituisten pansiopernolaisten ja töiden perässä alueella majoittuvien välille. Vakituksista asukkaista piirtyy asukkaiden puheessa käsitys jonkinlaisina oikeina asukkaina, kun taas työkomennuksille Turkuun saapuneet työntekijät ovat vähemmän oikeita asukkaita, sillä heillä on kotiosoite myös toisaalla.

Tääl on tosi paljon telakan työntekijöitä. Esimerkiks näis puutalois asuu niitä. Työntekijöit asuu tosi paljon ympäriinsä. Mut ne tulee tänne yleensä vaan viikolla, ja sit oikeesti asuu jossain muualla.

Asukas 10, asunut Pansio-Pernossa 2020-luvulta

Seuraava katkelma osoittaa, että ulkopuolelta alueelle töiden perässä saapunut asukas voi oikein toimimalla nousta naapuruston silmissä tasavertaiseksi. Ulkomaalainen asukas, joka päättää ostaa lähiöstä omistusasunnon ja muuttaa Pansio-Pernoon virallisesti, korottaa asemansa viikkoasujien joukosta oikeaksi pansiopernolaiseksi. Lainaus on kiinnostava, sillä asukkaat eivät puheessaan tee muuten eroa vuokra- ja omistusasujien välille, vaan pikemminkin korostavat, että erilaiset asumismuodot sopivat toistensa lomaan lähiössä. Asukkaan tarkoittamassa oikeassa pansiopernolaisuudessa onkin todennäköisesti asumismuodon sijaan enemmän kysymys siitä, että on päättänyt asettua lähiöön vakituisesti.

Tääl on aika monikansallista. Tääl on paljon ulkomaalaisii ja varsinkin just telakalta. Ja jopa ulkomaalaisii, jotka on päättäny ihan virallisesti asuu täällä. Eli ne on ostanu oman

asunnon ja kaikkee.

Asukas 2, asunut Pansio-Pernossa 2000-luvulta

5.2 Huono maine ja todellisuus

Toinen asukkaiden puheessa toistuvista eronteon diskursseista rakentaa eroa Pansio-Pernon huonon maineen ja asukkaiden kokeman todellisuuden välille. Kaikki asukkaat tekevät haastattelun aikana selväksi olevansa tietoisia lähiöön kohdistuvista ennakkoluuloista, vaikka emme kysy alueen epäedullisesta maineesta tai viittaa siihen keskusteluissamme. Samalla asukkaat asettuvat puheessaan lähiötä leimaavaa mainetta vastaan.

Kun 1960-luvulla ensimmäisen kerran lähiöön muuttanut asukas vastaa kysymykseen siitä, mistä hän toivoisi, että alue tunnettaisiin, keskustelu kääntyy alueen epäedulliseen maineeseen. Seuraava katkelma kuvaa hyvin alueen asukkaiden jakamaa kokemusta siitä, että suorastaan kaikki tuntuvat tuntevan Pansio-Pernon ja nimenomaan negatiivisessa valossa.

Haastattelija: No mites, mistä sä toivoisit, että tää alue tunnettais?

Asukas 1: Kyllä tää alue tunnetaan.

Haastattelija: Tuntuuks siltä?

Asukas 1: Kyllä. Se vaan, et se tunnetaan vääristä syistä. (Naurahtaa) Ku kaikki väittää, et tääl asuu alkoholistei. Et tää on alkoholistien paikka. [---] Tietty tääl alueel asuu muutama, ko joka talos muutama asuu. No niihä se o joka pual muuallaki.

Vastauksessaan asukas irtisanoutuu mielikuvasta, jonka mukaan Pansio-Perno olisi alkoholistien paikka. Vastauksessaan *ku kaikki väittää* asukas painottaa sitä, miten kaikilla tuntuu olevan mielipide siitä, minkälainen paikka Pansio-Perno on ja minkälaisia ihmisiä alueella asuu. Syyt tunnettuuden taustalla ovat asukkaan mielestä kuitenkin vääriä. Hän myöntää, että alueella asuu alkoholisteja, mutta huomauttaa, että tilanne on samanlainen myös muilla alueilla. Kysymys ei siis ole Pansio-Pernon erityispiirteestä. Jatkokysymykseen siitä, mistä asukas itse toivoisi lähiön olevan tunnettu, asukkaalla ei ole suoraa vastausta. Asukkaan vastaus kertoo, että alueelle muuttaminen kerta toisensa jälkeen asettaa hänet tilanteeseen, jossa hän saa

selitellä päätöstään muuttaa juuri Pansio-Pernoon. Muuttopäätöksen toistuva kyseenalaistaminen osoittaa, että päätös muuttaa huonomaineiseen lähiöön on ulkopuolisten silmissä jokin, minkä ei odoteta tapahtuvan, ainakaan useita kertoja. Selityksiä vaatimalla ulkopuoliset asettavat asukkaan vastuuseen odotusten vastaisesta päätöksestä.

Haastattelija: No mistä sä ite toivoisit [että Pansio-Perno tunnettaisiin], et sen sijaan sit, mitä ny tiedetään tai ollaan tietävinään?

Asukas 1: No en mä tiiä. Mä ainaki, ku jokane kysyy, et kuin mä tänne aina tulen. Ku muutan välil pois millon minkäki syyn takia. Kui mä aina tänne sitte päädyn. Mast emmä tiä, mä vaa tykkään tääl olla.

Asukkaat korostavat haastatteluissa viihtyvänsä Pansio-Pernossa. Haastattelijoina saamme kuulla suorastaan todistelua lähiön puolesta: asukkailla tuntuu olevan tarve kertoa, miten hyvä paikka Pansio-Perno on, epäedullisesta maineestaan huolimatta. Asukkaiden puheessa Pansio-Pernosta piirtyy kuva luonnonläheisenä asuinalueena, jossa on toimivan arjen edellyttämät palvelut ja tilaa elää. Asukkaat tekevät eroa lähiöön liitettyyn huonoon maineeseen painottamalla alueen rauhallisuutta ja turvallisuutta. Asukkaat toivovat, että Pansio-Perno tunnettaisiin myös metsistään, laivateollisuudestaan, yhteisöllisyydestään, suvaitsevaisuudestaan ja kansainvälisyydestään. Alue on poikkeuksellisen monikulttuurinen teollisuuden vuoksi. Telakan työntekijät rikastavat lähikaupoissa ja rappukäytävissä kuultavaa kielten kirjoa, ja se on asukkaiden mielestä hienoa. Alueelle 2020-luvulla muuttanut asukas kertoo innostuneena yllättyneensä Pansio-Pernon kansainvälisyydestä.

Musta tuntuu, että ensimmäiset kaks viikkoo, kun kuljin bussissa, niin en kertaakaan kuullut suomea. [---] Yhtä hyvin olis voinut mennä Tukholmaan.

Asukas 3, asunut Pansio-Pernossa 2020-luvulta

Toisin kuin epäedullisesta maineesta voisi päätellä, alue tarjoaa asukkaiden mukaan kaikki tarvittavat palvelut hyvään arkeen ja yhteydetkin ovat pääasiassa toimivat. Asukkaat kuvaavat puheessaan muun muassa arkisia tilanteita, joissa linja-autoaikatauluja ei tarvitse tarkistaa, sillä busseja kulkee joka tapauksessa säännöllisesti. Lainaamani katkelma osoittaa, miten asukkaat ovat toisinaan itsekkin yllättyneet siitä, miten lähiössä on kaikki tarvittava.

Kesäl mä oikeesti totesin sen, et. Mä oli ihan varma, et mä käyn joka päivä keskustas. Ei, siis mul saatto mennä muutama viikko, et mul ei ollu mitää asiaa keskustaa.

Asukas 5, asunut Pansio-Pernossa 2020-luvulta

Pansio-Pernon huono maine näyttää rakentuvan erityisesti lähiön rauhattomuuteen ja turvattomuuteen liittyvistä ennakkoluuloista. Maineen perusteella alueella kulkeva saisi alati pelätä väkivaltaisuuksia. Asukkaat asettuvat väkivallan odotusta vastaan esimerkiksi sarkastisella toteamuksella *ei oo jengitappeluita näkynyt*. Puheessaan asukkaat painottavat kokevansa Pansio-Pernossa liikkumisen turvalliseksi. Asukkaat kertovat esimerkiksi, miten alueella liikkuminen on mahdollista mihin aikaan vuorokaudesta tahansa. Maineen lisäksi asukkaat tekevät jälleen erontekoa myös Pansio-Pernon ja muiden alueiden välille. Kun asukas kertoo pelänneensä Turun keskustassa, mutta ei Pansio-Pernossa, osat vaihtuvat. Huonomaineisesta lähiöstä tuleekin – vastoin ennakkoluuloja – turvallinen paikka ja keskustasta se vaarallinen.

Siis mun täytyy sanoo, et Turun toril mä oon pelänny yöllä, mut en täällä.

Asukas 5, asunut Pansio-Pernossa 2020-luvulta

Yksittäisiin väkivallantekoihin asukkaat viittaavat haastatteluissa harvakseltaan ja lähes neutraalisti. Asukkaiden puheessa väkivaltaisuuksista piirtyy kuva tapahtumina, jotka ikään kuin vain ovat. Pari vuotta alueella asunut asukas kertoo, miten sai sattumalta tietää naapurustosaan tapahtuneesta murhasta, josta valtakunnan mediatkin uutisoivat näyttävästi.

Meijän äiti laittaa mulle viestin yhtäkkiä, että näyttääpä jotenki tutulta tossa Ilta-Sanomien kannessa oleva talo. Sit mä olin, että ooo. Ensimmäisenä, että onko se meijän rappu, onko se mun asunto. [---] Mut ei se ollu. Että semmonen. Siinä mielessä pientä draamaa täällä tietysti on.

Asukas 3, asunut Pansio-Pernossa 2020-luvulta

Asukkaan toteamuksen *pientä draamaa täällä tietysti on* voi tulkita väkivallantekojen merkitystä vähätteleväksi. Vaikka asukas halusi naapurustossa aiemmin tapahtuneesta murhasta kuultuaan selvittää, missä teko tarkalleen oli tapahtunut, asialla ei lopulta ollut suurta merkitystä. Asukkaat käsittelevät tapahtuneita väkivallantekoja jo mainittujen sarkasmin ja vähätelyn lisäksi myös huumorin keinoin, kuten seuraava katkelma osoittaa.

Tietenki joka puolella ne omat huligaaninsa, joka kylällä, mut toi mun mielest ni tää on ihan kiva ja rauhallinen alue. Noi yleisest ottaa, mitä ny pari murhaa sillon tällön. (Naurahtaa) Tää on ollu siis oikeesti jotai tällöstä väkivaltaaki joskus sillon tällön.

Asukas 4, asunut Pansio-Pernossa 1970-luvulta

Mainetta vastaavien pelkojen ja turvattomuuden kokemusten sijaan asukkaat kertovat yhteisöllisyydestä. Asukkaat kuvaavat Pansio-Pernossa asuvia *ihan normaaleiksi ihmisiksi, ei mitenkään ihmeellisiksi*. Naapurussuhteet konkretisoituvat kertomuksina yhteisistä pihatalloista, saunavuoroista ja kukkienkasteluavusta oma-aikoina. Naapureiden nimiä ei välttämättä tiedetä, mutta asukkaat ovat niin sanottuja naamatuttuja keskenään. Kävelyhaastatteluisa tervehdimme alueen asukkaita ja osan kanssa pysähtelemme vaihtamaan kuulumisia.

Pari vuotta sitten Pansio-Pernoon muuttanut asukas kuvaa, miten merkityksellistä hänelle oli löytää naapurista ihminen, jonka kanssa voisi jutella tai kahvitella. Paikkakunnalla asuvat sukulaisetkaan eivät korvaa tietoa siitä, että naapurissa on tällainen tuttava.

Haastattelija: No mites, ootsä muiden asukkaiden kanssa sit tekemissä? Vähän jo kerroitkin tossa, että mitä nyt moikkailee omia naapureitaan.

Asukas 3: Alakerran naapurintädin kanssa, hänen kanssaan on oltu vähän enemmän. Jäädään keskustelemaan ja kerran hän kävi pyytämässä multa jotain tietokoneapua. Mutta en oo sitten kauheesti lähtenyt sitäkään edistämään, mutta tietää, että talossa on ihminen, jonka vois kutsua kahville ja jonka kanssa vois mennä juttelemaan, jos jotain ongelmia tulee.

Haastattelija: Miten iso merkitys sillä on, että on tämmönen tyyppi?

Asukas 3: Oj, suuri merkitys kyllä. Koska aika pian siinä kun muutin, oltiin jo tekemisissä. Siitä tuli semmonen olo, että... Mulla on sukua täällä, mutta ne on hyvin kaukasia, tai ei ihan kaukaista sukua, mutta ihmisiä, joitten kanssa en oo ollut tekemisissä kolmeenkymmeneen vuoteen. Niin vaikka tiedän, että hekin on olemassa, niin onhan se heti eri, jos on naapurissa joku mukava tyyppi.

Asukkaat hahmottelevat puheessaan, mikä on sopiva määrä yhteisöllisyyttä. Vaikka naapureiden kanssa ollaan tekemisissä, Pansio-Pernossa kukaan ei *kyylää* tai *tungettele*. Sopivaa yhteisöllisyyttä kuvaillessaan asukkaat tulevatkin jälleen rakentaneeksi eroa Pansio-Pernon ja muiden alueiden välille.

Tää on ku pieni kylä, mut täs on kuitenkin semmone et kukaan ei kuitenkaa kyylää toisiin.

Asukas 2, asunut Pansio-Pernossa 2000-luvulta

Mä oon enne asunu semmoses tosi pienes kyläs, mis kaikki tietää toisten asiat, ni tääl ketään ei kiinnosta. Ni mä tykkään sit kans siitä, et ei o liian semmonen yhteisöllinen.

Asukas 10, asunut Pansio-Pernossa 2020-luvulta

Asukkaiden puheesta piirtyy käsitys ulkopuolisesta katseesta, joka toistuvasti aliarvioi lähiötä. Alueen huonoa mainetta rakentavat ja ylläpitävät ennen kaikkea toiseen ryhmään kuuluvat ulkopuoliset, muut kuin alueen asukkaat. Näin asukkaat tekevät eroa sekä alueen huonoon maineeseen että muihin ihmisiin.

Ei oikee viel o hoksannu turkulaiset tätä. Et kuinka idyllinen tää on. [---] Mä toivoisin tietinkin, et ihmiset rupeis arvostaa tätä. Ku täl on oma maineensa, mut tää on kuitenkin sit. Käytännössähän tää on täydellinen, rauhallinen, sopiva miljöö.

Asukas 10, asunut Pansio-Pernossa 2020-luvulta

Asukkaat vahvistavat jakoa pansiopernolaisista ja muista kertomalla tarinoita itsestään ja muista ihmisistä, jotka ennen alueelle muuttoa karsastivat aluetta, mutta saivatkin yllättyä sen todellisesta luonteesta. Sekä edellinen että seuraavat katkelmat ovat osuvia esimerkkejä siitä, miten asukkaat kuvailevat lähiötään sanoilla, joita ei ole totuttu näkemään huonomaisen lähiön kuvauksissa. Asukkaiden Pansio-Perno on *käytännössä täydellinen, idyllinen ja tosi mukava alue*.

Tää on semmone ristiriitane alue mun mielestä. Et sit ku tääl on asunu, tähän tykästy ihän täydellisesti. [---] Mun kaveri ei ollu kauheen innokas muuttaa tänne, mut hän on nyt kaks vuotta tääl asunu, hän on kyllä yllättynyt, kuin yhteisöllistä tääl on. Et tiedäks, et hän ei o koskaa asunu tällases et oikeesti ihmiset haluu tutustuu ja vähän huolehtii

toisistaan ja kaikkee tällasta.

Asukas 2, asunut Pansio-Pernossa 2000-luvulta

Mitä olen ymmärtänyt turkulaisilta, niin heidän näkökulmastaan Pansio-Perno ei ole mitenkään kutsuva alue. Niin mä oon sitä vähän ihmetellyt, että mitenkä niin ei. Täähän on tosi mukavaa aluetta.

Asukas 3, asunut Pansio-Pernossa 2020-luvulta

Asukkaat asemoivat puheessaan itsensä lähiön puolustajiksi. Asukkaat saattavat kokea velvollisuudekseen korjata virheelliseksi kokemiaan ennakkoluuloja esimerkiksi sosiaalisen median kanavissa ja kasvokkain käytävissä keskusteluissa, joissa vertaillaan turkulaisia asuinalueita. Seuraavassa katkelmassa asukas kuvaa, miten hän on nykyisin välittömästi puolustuskannalla, kun vastaa tiedusteluihin asuinpaikasta. Taustalla vaikuttaa asukkaan mukaan turkulaisten omaksuma käsitys siitä, että Pansio-Pernoon muutto ei kannata, sillä alueella asuu *niin epämäärästä sakkia*.

Mul alkaa olla tänä päivänä sellanen, et ku joku kysyy, et mis sä asut, ni Pernossa. Mitä on, haluatko avautua tästä asiasta? Haluatko, että keskustelemme enemmänkin? [---] Välillä tekis mieli jossain, ku joku haukkuu oikeen olan takaa, tai oonkin siis kyseenalaistanu, et mihin tää perustuu tää väite. [---] Turun ryhmis saatetaan kysellä, et hei oon muuttamas Turkuun, onko jotain asuinalueita, mitä suosittele tai mitä ette ehdottomasti suosittele? Siellä on tietyt asuinalueet, mitä ei ehdottomasti suositella, ja kyl tää alue on yks niistä.

Asukas 5, asunut Pansio-Pernossa 2020-luvulta

Vaikka asukkaat tekevät puheessaan eroa huonon maineen ja koetun todellisuuden välille, kaikissa tilanteissa huono maine ei välttämättä ole haittatekijä. Asukkaat voivat kääntää epäedullisen maineen edukseen. 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä lähiöön muuttanut asukas kertoo oppineensa naapuriltaan, miten huono maine voi itse asiassa olla alueelle valttikortti. Asukkaan mukaan moni pansiopernolainen on jopa tyytyväinen siihen, miten huonomaineinen lähiö on. Sen ansiosta lähiöön ei muuta massoittain uusia asukkaita, eikä aluetta pyritä kehittämään voimakkaasti. Asukas viittaa pelkoon Turun politiikasta ja täsmentää tarkoittavansa sillä turkulaista uudistusvimmaa, joka vie asioita huonoon suuntaan.

Tos yks rouva sanos et hän sanoo ain kaikil et tää on ihan kauhee paikka, kato ettei kukaa vaa keksi tätä paikkaa, ku me ollaan tiedäks oltu tääl aika rauhassa, ilman et kaupunki on puuttunu mitenkää. [---] Meil on tääl hyvä olla.

Asukas 2, asunut Pansio-Pernossa 2000-luvulta

Puhumalla *meistä* viitaten lähiön asukkaisiin, asukas tulee rakentaneeksi eroa paitsi huonon maineen ja asukkaiden kokeman todellisuuden välille, myös pansiopernolaisten ja muiden kuin alueen asukkaiden välille.

5.3 Mennyt, nykyhetki ja tuleva

Kolmas eronteon diskurssi liittyy ajallisiin tasoihin. Asukkaat tekevät puheessaan eroa menneisyyden Pansio-Pernon, asuinalueen nykytilan ja erilaisten tulevaisuudenkuvien välille. Alueella vuosikymmeniä asuneet, osa lapsuutensakin viettäneet, asukkaat palaavat puheissaan menneisyyden Pansio-Pernoon, jossa asukkaiden käytössä oli uimaranta pukukoppeineen ja koko koulutien ensimmäisestä luokasta valkolakin painamiseen päähän saattoi käydä omassa lähiössä. Vertailu- ja vastakohtaa haetaan nykytilanteesta, jossa pääsy merelle on lähiön merellisestä sijainnista huolimatta rajattu ruovikkoon johtavaan laiturinpätkään. Yläkoulu ja lukio on purettu, joten peruskoulun kuudennen luokan jälkeen koulunkäyntiä on jatkettava oman lähiön ulkopuolella. Pansio-Pernon tulevaisuutta pohtiessaan asukkaat tulevat tehneeksi eroa nykytilan ja tulevaisuuden välille. Asukkaat näkevät erilaisia vaihtoehtoja tulevalle kehitykselle. Kauhuskenaariorissa Pansio-Pernoa täydennysrakennetaan niin, että talot seisovat vierä vieressä ja ikkunasta näkyy metsän sijaan naapurin seinä. Toiveikkaassa tulevaisuudenkuvassa meriyhteys on avattu asukkaille ja lähiö säilyy väljästi rakennettuna.

Eronteot kietoutuvat toisiinsa. Kun asukkaat muistelevat 1970- ja 1980-lukujen lähiön ongelmia, kuten jengiytymistä ja tappeluita, he tekevät eron nykytilanteeseen, jossa lähiö on rauhoittunut. Asukkaat erottavat toisistaan myös maineen ja todellisuuden toteamalla, että menneiden vuosikymmenten *maine on jäänyt*. Asukkaat kokevat huonon maineen olevan osittain peruja vanhoilta ajoilta, jolloin alue olikin huonon maineensa veroinen. Maine on kuitenkin juuttunut osaksi aluetta niin, että *siit ei päästä eroon ollenkaan*.

Yhteen aikaanhan toi Lumikko oli vähän rauhaton, mutta se rauhottu, rauhottu täysin siinä. Se oli sitä imppaamisaikaa.

Asukas 8, asunut Pansio-Pernossa 1950-luvulta

Ja sit ku ihmiset on helposti semmosia, et jos jotai on tapahtunu kakskytä vuotta sitte, ni oletus on se, et ei siäl o mikää muuttunu, et se on sama.

Asukas 5, asunut Pansio-Pernossa 2020-luvulta

Toisissa muistoissa menneet vuosikymmenet näyttäytyvät nykyistä parempana ajanjaksona. 1950-luvun lopulta Pansio-Pernossa asunut asukas kutsuu omien, nyt kuusikymmppisten, lastensa lapsuusvuosia *siksi hyväksi ajaksi*, kun alueella oli vielä kaikki tarvittavat palvelut. Asukas kertoo, miten sittemmin palveluverkosto on joutunut leikkuriin rahasyistä. Eräänlainen käännekohta oli asukkaiden puheen perusteella 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmen, jonka jälkeen Pansio-Pernossa ei ole toiminut omaa lukiota tai yläkoulua. Pernon lukion toiminta loppui vuonna 2007 ja yläasteen kaksi vuotta myöhemmin (Saarinen 2019, 71).

Pankki täältä lähti, ja toi lukio. Yläaste... Elikkä, se on ollu semmost karsintaa, mitä nyt on rahan takia... Rahan takia tehty.

Asukas 8, asunut Pansio-Pernossa 1950-luvulta

Selkeä ajallinen eronteko liittyy maankäyttöön ja meriyhteyteen. Vuosikymmeniä Pansio-Pernossa asuneet muistelevat haastatteluissa aikaa, jolloin asukkailla oli käytössään uimaranta pukukoppeineen. Sittemmin lähiöön muuttaneet viittaavat muiden muistoihin.

Sillo lapsuudeshan pääsiki, mikä siel laivasto lähel, siel oli se uimaranta sillo. Mut se oli jo monia vuosikymmeniä sitte se, kahdeksankymment luvul oli se uimaranta käytös. Sit toi puolustusvoimat hankki sen tai ittel sen alueen käyttöön, ni sen jälkeen ei o ollu sit [rantaa]. [---] En mä muista, mikä se oli se nimi, mut siel oli ihan kopit ja se oli ihan sillon uimiseen tarkotettu. Se toimis sillon ihan uimapaikkana.

Asukas 6, asunut Pansio-Pernossa 1970-luvulta

Täälhän on joskus ollu, siis noi eläkeläisihmiset muistuttaa, et tääl on ollu hiekkaranta esimerkiks. Se on tos noi, mis nyt on merivartiosto, ni sen alueella.

Asukas 2, asunut Pansio-Pernossa 2000-luvulta

1970-luvulta asti Pansio-Pernossa asunut asukas kuvaa muutosta, joka alueella tapahtui sen jälkeen, kun sotakorvauksia varten perustettu Oy Laivateollisuus Ab (Late) myi laivanrakentajainkylänä tunnetun asuinalueen talot. Osasta asunnoista tuli kaupungin vuokra-asuntoja ja osan asunnoista Late myi asukkaille. (Laivanrakentajainkylä 2023.) Asukas kertoo, miten niin sanottuun Laten aikaan asukkaat olivat kaikki telakan työntekijöitä ja kaikki asukkaat tunsivat toisensa. Kun asuntojen omistus vaihtui, myös asukas pohja muuttui. Asukkaan kokemuksen mukaan aiempi yhteisöllisyys mureni. Puheessa syntyy eronteko menneisyyden Pansio-Pernon ja nykyisyyden välille.

Kaikki alkuperäiset asukkaat oli telakan työntekijöitä. Et se oli semmonen työyhteisö ja asuinyhteisö samanaikaisesti. Tai ei nyt työyhteisö, mut et työssäkävien ihmisten tämän porukka. Kaikki tunti, kaikki tunsii toinen toisensa. [---] Ja sit se rupes olemaa, ajan myötä vaa, ihmisiä on lähteny pois ja toisii tullu tilalle.

Asukas 4, asunut Pansio-Pernossa 1970-luvulta

Asukkaiden tulevaisuuden toiveet ovat osin ristiriitaisia. Tulevaisuuspuheessa toistuu pelko, jonka keskiössä on Pansio-Pernon ylikehittäminen. Asukkaat puhuvat arvostavasti alueen nykytilasta ja painottavat, miten eivät halua, että alue pilataan liiallisilla uudistuksilla. Raja sen välillä, että alueen toivotaan kehittyvän, mutta ei toivota kehittyvän liikaa, tuntuu kuitenkin olevan asukkaille itselleenkin epäselvä. Asukkaat yhtäältä haluavat, että Turun kaupunki huomioi lähiön merellisen sijainnin ja ryhtyy kehittämään sitä, mutta toisaalta esimerkiksi voimakasta täydennysrakentamista tai merenrannan arvotaloja ei haluta alueelle.

Mä toivoisin tosissaan, että Turku ottais tän huomioon, että me ollaan tääl kans meren äärellä. Mut ei kuitenkaa kehittäis tätä pois, ei kerrostaloja joka paikka täyteen.

Asukas 2, asunut Pansio-Pernossa 2000-luvulta

Oikeastaan mä toivoisin, että tää säilyy. Että ei tiivistettäis tontteja. [---] Jotenkin tuntuu aina, jos johonkin muuttaa, niin siinä menee pari vuotta, ja sit siellä ollaan kaatamassa puita ja brrr, tulee kerrostaloa eteen. Jotenkin toivois sen, että jos tämä olisi suunnilleen valmiiksi rakennettu. Ettei nyt tarvii ruveta kaatamaan taloja, että saadaan lisää metsää, mut ettei ainakaan vähennetä sitä [metsää].

Asukas 3, asunut Pansio-Pernossa 2020-luvulta

Ja se, että vaik tääl on tilaa rakentaa, ja toki saakin rakentaa, siis tarkotan taloja, kerrostaloja ja rivareita, asuintaloja. Se olis hirveen hyvä, kun tääl kuitenkin säilyys metsät ja ylipäättään se yhteys luontoon.

Asukas 5, asunut Pansio-Pernossa 2020-luvulta

Jos täydennysrakentamiseen tiivistyvä ylikehittämisen skenaario on asukkaiden kauhukuva, he voivat kuvitella toisenlaisenkin kehityskulun alueelle. Toiveikkaasti tulevaisuudesta puhuessaan asukkaat hahmottelevat, miten Pansio-Perno säilyisi väljänä ja rakentaminen tapahtuisi luonnon ehdoilla. Alue kehittyisi nykyistäkin rauhallisemmaksi. Parannukset toisivat Pansio-Pernoon oman uimahallin, uusia harrastusmahdollisuuksia ja senioritaloja. Puretun Pernon yläkoulun ja lukion tilalla olevalle tyhjälle tontille nousisi suunniteltu monitoimitalo. Keskeinen ero nykytilanteeseen on asukkaiden kuuntelu. Tulevaisuudessa asukkaiden ääni kuuluisi päätöksenteossa nykyistä paremmin.

Mun mielest ihmisest pitäis mennä aina etusijalla, eli pitäis kysyy ihmisiltä, et mitä te tykkäätte, mitä te ootte ajatellu.

Asukas 2, asunut Pansio-Pernossa 2000-luvulta

5.4 Segregaatio asukkaiden puheessa

Asukkaat eivät käytä termiä segregaatio tai eriytyminen, mutta tulevat puheessaan kuvailleeksi alueiden epätoivottua eriytymistä. Puhuessaan työllisyydestä, vieraskielisten määrästä ja asumismuodoista asukkaat nostavat tiedostaen tai tiedostamattaan esiin eriytymiskehitykseen yhdistettyjä teemoja.

Lähiöstä puhuessaan asukkaat viittaavat eri asumismuotoihin. Yksi asukkaista kertoo haastattelussa, ettei tiedä, kuinka paljon alueella on omistusasuntoja ja kuinka paljon vuokra-asuntoja tai kaupungin tukiasuntoja. Vaikka asukkaalla ei ole tarkkaa tietoa tilanteesta, kommentillaan asukas nostaa asumismuotojen suhteen keskusteluun. Sen sijaan kun asukkaat käyttävät vuokra-asuntojen yleisyyttä selityksenä talojen tiuhalle asukasvaihtuvuudelle, asukkaat osoittavat olevansa tietoisia vuokra-asuntojen suuresta määrästä. Vasta muutama kuukausi sitten lähiöön muuttanut asukas sanoo, että voisi kuvitella asettuvansa Pansio-Pernoon pysyvästi, varsinkin, jos tää rupee rauhottumaan ja tulee ihmisiä, jotka ei oo pelkästään vuokralla

tai työntekijöitä. Asukas yhdistää näin toisiinsa rauhattomuuden ja vuokra-asuntojen sekä työn perässä alueella majoittuvien suuren määrän. Asukkaan toiveissa vakituisten omistus-asujien määrä alueella kasvaisi ja lähiö rauhoittuisi. Haastateltavan toive on haastatteluaineistossa poikkeava, sillä asukkaat eivät juurikaan erottele puheessaan vuokra- ja omistusasukkaita, vaan pikemminkin korostavat, että erilaiset asumismuodot sopivat olemaan rinnakkain.

Asukkaat nostavat haastatteluissa esiin myös vieraskielisten suuren määrän ja asukkaiden monikulttuurisuuden. Asukkaiden puheessa muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvien merkittävä määrä näyttäytyy pääasiassa myönteisenä asiana. Asukkaat kuvailevat, miten ruokakaupassakin ympärillä on *valtavasti kaikenlaisia ihastuttavia kieliä puhuvia ihmisiä* ja miten lähiössä ulkomaalaisiin tutustuminen *tulee sillai aika luonnostaa*. Asukkaat jopa korostaisivat lähiön kansanvälisyyttä nykyisen maineen sijaan, kuten alaluvussa 5.2 kuvasin. Seuraava katkelma on aineistosta poikkeava, sillä siinä asukas sivuaa vieraskielisten ja vieraista kulttuureista muuttaneiden suureen määrään liittyviä hankaluuksia.

Ei oikeesti mun mielest kenelläkään ole vastaan sitä, et ihmiset on ulkomaalaisii. Vaan ehkä se ongelma tulee siitä, kun niil on erilaiset tavat. Siis et toimii eri tavall, meidän yhteiskunta toimii eri tavalla.

Asukas 2, asunut Pansio-Pernossa 2000-luvulta

Asukkaan mukaan konfliktit suomalaisten ja muiden kulttuurien edustajien välillä syntyvät pääsääntöisesti tiedon puutteesta. Ratkaisuksi kulttuurien törmäykseen asukas ehdottaa viikon tai parin mittaista Suomi-kurssia, joka jokaisen ulkomailta töihin saapuvan tulisi käydä. Hän huomauttaa, ettei lähiöön muualta muuttavia voi syyttää yksipuolisesti, jollei uusille asukkaille ole tarjolla tietoa Suomesta ja suomalaisten toimintatavoista. Myös suomalaisten tulisi asukkaan mukaan korjata tapojansa. Suomalaisilla on hänen mukaansa tapana huomauttaa epäkohdista vihaisena. Asukas puhuu asukkaiden välisistä konflikteista ymmärtäväisesti ja painottaen, että tuskin kenelläkään asukkaalla on mitään ulkomaalaisia vastaan.

Vaikka asukkaat nostavat puheessaan esiin alueiden eriytymiskehityksen merkkejä, se ei tarkoita, että asukkaat tunnistaisivat eriytymisen vaikutuksia arjessaan Pansio-Pernossa. Yksi asukkaista kertoo hämmästelevänsä tilastoja, jotka liittyvät lähiön asukkaiden heikkoon työllisyyteen. Asukas ei kiellä tilastojen paikkansapitävyyttä, mutta irtisanoutuu mielikuvasta, jonka mukaan suuri työttömien määrä tai muut seikat näkyisivät kanssakäymisessä alueella.

Aina mä aina hämmästelen näit kaikkii tilastoi, ku mä luen että, että tällä alueella on eniten työttömii ja kaikkee. Joo, kyl ehkä niitäkin on, mutta ei ne ihmiset sellases normaalis kanssakäymises eroo mitenkää työssäkävivistä tai mitää. Kaikil on mielipiteet ja jos nyt ajattelee, et joku sanoo, et tääl on pultsarei, no, sit ei o käyny keskustas koskaa.

Asukas 2, asunut Pansio-Pernossa 2000-luvulta

Asukkaiden puheessa eriytyminen saa toisinaan myös positiivisen kaiun. Näin tapahtuu, kun 1960-luvulla Pansio-Pernoon ensimmäisen kerran muuttanut asukas vastaa kysymykseen alueelle leimallisista tai tyypillisistä asioista. Vastauksessaan asukas viittaa lähiön asukasraken- teeseen. Asukas ei puhu suoraan asukkaiden heikosta tulotasosta tai sosioekonomisesta ase- masta, mutta toteaa, että alueella asuu paljon *samassa asemassa* olevia. Sen ansiosta ihmisiin tutustuu helposti. Syyksi asukkaiden samanlaiselle asemalle asukas esittää sitä, että kerrosta- lot ovat kaupungin omistamia vuokrakerrostaloja.

Se on vaan, tääl on semmonen, ja sit tääl tutustuu ihmisiin helposti ja tääl on paljon samas asemas olevia, tai kun nää on kerran kaupungin kerrostaloja.

Asukas 1, asunut Pansio-Pernossa 1960-luvulta

Myöhemmin haastattelussa asukas sanoo pitävänsä Pansio-Pernossa juuri siitä, että alueella asuu sekaisin kaikenlaisia ihmisiä nuorista perheellisiin ja ikäihmisiin. Myös huomattavasti ly- hyemmän ajanjakson Pansio-Pernossa asunut asukas nostaa esiin asuinalueen moninaisuu- den. 2020-luvulla lähiöön muuttanut asukas kuvailee moninaisia asumismuotoja: kerrostaloja, rivitaloja ja omakotitaloja. Asukas arvioi, että eri asuinmuotojen sekoittuminen varmistaa sen, etteivät eri tulotasoa tai sosioekonomista asemaa edustavat asukkaat erotu toisistaan.

Siinä mielessä sanoisin, että tää on varmaan erittäin onnistunut tämmönen asuma-alue, että täällä ei erotu sillä tavalla köyhät ja rikkaat ja osattomat ja osalliset. Kaikki käy varmaan suunnilleen samoissa kaupoissa ja...

Asukas 3, asunut Pansio-Pernossa 2020-luvulta

Kenties huomaamattaan asukas tulee kuvanneeksi segregaatian vastaista sekoittamispolitiik- kaa, jolla pyritään sekoittamaan erilaisia asumismuotoja alueella.

6 Yhteenveto ja pohdinta

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten turkulaisen Pansio-Pernon asukkaat puhuvat omasta lähiöstään ja miten segregatio näyttäytyy monella mittarilla eriytyneen asuinalueen asukkaiden puheessa. Tutkimusaineisto koostui kymmenen asukkaan teemahaastattelusta. Analysoin haastatteluaineistoa diskurssianalyysin keinoin.

Analyysini teki näkyväksi Pansio-Pernon asukkaiden puheessa toistuvat eronteon diskurssit. Asukkaat rakentavat puheessaan erontekoja Pansio-Pernon ja muiden alueiden, Pansio-Pernon asukkaiden ja muiden ihmisten, lähiötä leimaavan huonon maineen ja koetun todellisuuden sekä menneisyyden, nykyisen ja tulevaisuuden Pansio-Pernon välille. Lisäksi osoitin analyysissäni, miten segregatio näyttäytyy asukkaiden puheessa epäsuorina kuvailuina ja viittauksina eriytymiskehitykseen. Asukkaat tulevat siis puhuneeksi alueiden epätoivotusta eriytymisestä, vaikka eivät mainitsekaan puheenvuoroissaan termejä segregatio tai eriytyminen. Kertaan seuraavaksi analyysini keskeisimmät tulokset ja reflektoin löydöksiä suhteessa tutkimukseni teoriataustaan ja aiempaan tutkimukseen.

6.1 Keskeiset tulokset ja reflektio

Ensimmäinen eronteon diskurssi, Pansio-Perno ja muut, rakentaa eroa lähiön ja muiden alueiden sekä lähiön asukkaiden ja muiden ihmisten välille. Pansio-Pernoon muuttaminen näyttäytyy asukkaiden puheessa avaintapahtumana, sillä pansiopernolaiset asemoituvat asukkaiden puheessa yhdeksi ryhmäksi ja muut ihmiset ulkopuolisiksi. Syntyy jaottelu meihin ja muihin. Hallin (2003, 86) mukaan tämänkaltainen kulttuurisen eron tekeminen kasvattaa tunnetta yhteisöstä ja ryhmäsolidaarisuudesta ja myös ylläpitää koettua erilaisuutta suhteessa muihin. Kyky asemoida itsensä yhteisellä merkitysten kentällä antaa tunteen siitä, keitä me olemme ja mihin me kuulumme, ja yhteinen merkityskartta luo yhdistävän siteen yksilöiden välille. (Hall 2003, 85.)

Asukkaat rakentavat eronteon diskursseja läpi haastattelujen vetoamalla itse kokemaansa. Asukkaiden Pansio-Perno on erityinen merellinen ja luonnonläheinen asuinalue, jollaista ei

löydy muualta. Asukkaat luovat puheessaan kontrastipareja asettamalla vastakkain rauhallisen Pansio-Pernon ja vilkkaan, liian täyteen rakennetun, Turun keskustan sekä liudan muita nimettyjä ja nimeämättömiä alueita. Vastaavaa alueiden välistä vertailua ja vastakkainasettelua on esiintynyt asukkaiden puheessa myös aiemmissa lähiötutkimuksissa. Kuten kuvasin alaluvussa 2.3, lähiö- ja segregaatiotutkimuksen käsitteet ja tutkimustulokset ovat kontekstisidonnaisia. Suomalainen kerrostalovaltainen lähiö on esimerkiksi eri asia kuin yhdysvaltalainen *suburb* tai *suburban*, pientalojen muodostama esikaupunkialue. Myös lähiöiden rakentuminen ja segregatiokehitys on ollut erilaista Suomessa ja kansainvälisesti. On silti kiinnostavaa, että samankaltaisia tutkimustuloksia asukkaiden suhteesta omaan lähiöönsä on todettu sekä Suomessa että maailmalla. Australialaistutkimuksessa (Osborne ym. 2011, 248), joka selvitti asukkaiden näkemyksiä naapuruston epäjärjestyksestä ja maineesta, asukkaat normalisoivat oman asuinalueensa ongelmia erottautumalla alueista, joissa on vielä enemmän epäjärjестystä tai huonompi maine. Näin tapahtuu pansiopernolaistenkin puheessa. Asukkaat hyökkäävät puheessaan erityisesti Turun keskustaa vastaan. Kun asukkaat kertovat pelkäävänsä enemmän Turun keskustassa kuin Pansio-Pernossa, huonomaineisesta lähiöstä tulee ennakkoluulojen vastaisesti turvallinen paikka ja keskustasta se vaarallinen. Tulkitsen, että muiden alueiden ongelmien osoittelu voi olla asukkaiden keino sietää omaan alueeseen yhdistettyjä epäkohtia tai väistöliike: keino kääntää katse toisaalle omista ongelmista. Näin eron teon diskurssit kietoutuvat myös toisiinsa, kun asukkaat tekevät yhtä aikaa eroa sekä Pansio-Pernon huonon maineen ja kokemansa todellisuuden että lähiön ja keskustan välille.

Vaikka asukkaat pääasiassa rakentavat eroa Pansio-Pernon ja muiden alueiden välille, hetimitäin asukkaiden puhe normalisoi lähiöön liitettyjä epäkohtia yleistämällä ne koko Turun laajuisiksi ilmiöksi. Tästä esimerkkinä eräässä haastattelussa asukas kuittaa Pansio-Pernoon kohdistetun syytöksen alkoholistien suuresta määrästä sanomalla, että *no niihä se o joka pual muualki*. Osbornen ja kumppaneiden (2011, 247) tutkimuksessa asukkaat normalisoivat asuinalueensa epäjärjестystä samalla tavalla kuin pansiopernolaiset: toteamalla, että epäjärjестystä on kaikkialla kaupunkialueella, eikä kyseessä ole asuinalueen erityispiirre. Puhetavassa voi olla kyse ongelmien vähättelystä. Aiempi tutkimus Alankomaissa on osoittanut, että asukkailla on tapana vähätellä oman asuinalueensa ongelmia (Pinkster 2014). Yhdistän puhetapaan myös haastattelemiemme pansiopernolaisten tavan käyttää huumoria ja sarkasmia alueensa väkivaltaisuuksista puhuessaan. Eräs asukkaista verhoilee väkivallanteot huumoriin sanoessaan,

että tää on ihan kiva ja rauhallinen alue. Noi yleisest ottaa, mitä ny pari murhaa sillon tällön, ja tulee näin vähätelleeksi väkivaltaisuuksien merkitystä.

Alueita sekä asukkaita sisä- ja ulkopiiriin jaotteleva puhe ulottuu jopa Pansio-Pernon sisälle. Asukkaat tulevat puheessaan tehneeksi eroa Pansion ja Pernon sekä lähiön asukkaiden välille. Puhe mairittelee yleensä toista alueista: Pansion puolella asuva saattaa korostaa Pansion rauhallisuutta ja kertoa asuinalueen ongelmien koskevan erityisesti Pernoa – ja toisiin päin. Asukkaat ovat myös aiemmissa tutkimuksissa (esim. Osborne 2011) tehneet eroa saman asuinalueen eri osiin, esimerkiksi kuvaamalla muuta kuin omaa lähiympäristöään epäjärjestyksen kautta. Asukkaat ovat erotelleet saman asuinalueen eri osia myös asumismuotojen perusteella, painottamalla omistusasujien suurta määrää tietyssä alueen osassa positiivisena asiana. Tämänkaltainen eronteolle perustuva puhetyyli on keino etäännyttää itsensä oman asuinalueensa ongelmista. (Osborne 2011, 250–251.) Lisäksi alueen sisäinen erottelu on tullut keinoiksi erottautua alueen maineesta (Vilkama & Vaattovaara 2015, 216).

Paul Watt (2009) käyttää alueellisesti valikoivan kuulumisen käsitettä tarkastellessaan alueen sisäisiä sosiaalisia ja tilallisia rajanvetoja. Luokkansa ja asemansa säilyttääkseen keskiluokkaiset asukkaat voivat rakentaa puheessaan symbolisia rajoja itsensä ja läheisten heikommin toimeen tulevien alueiden välille. Rajanveto saattaa konkretisoitua esimerkiksi siten, että asukkaat korostavat puheessaan alueiden erillisyyttä ja erilaisia piirteitä tai siten, että asukkaat käyttävät omasta lähiympäristöstään eri nimeä kuin muusta alueesta. (Watt 2009, 2883.) Suomessa Vilkaman ja Vaattovaaran (2015) tutkimuksessa asukkaat rakensivat alueen sisäistä jaottelua kutsumalla omaa lähialuettaan ja ympäröivää aluetta eri nimillä. Asukkaat tuottivat erontekoa myös korostamalla sosiaalisia ja etnisiä eroja oman taloyhtiön ja viereisten korttelien välillä sekä painottamalla jakoa vuokra- ja omistustaloihin ja niiden asukkaisiin. (Vilkama & Vaattovaara 2015, 216.) Asukkaat voivat rakentaa arkensa sosioekonomisesti heikoimmilla alueilla väistämällä ongelmalliseksi koetut piirteet (mm. Watt 2009; Pinkster 2014). Ongelmien väistely voi ilmetä konkreettisenä tilankäytön eriytymisenä tai symbolisina erontekoina oman lähipiirin ja muiden asukkaiden välillä (Vilkama & Vaattovaara 2015, 209).

Toisin kuin Vilkaman ja Vaattovaaran (2015, 216) tutkimuksessa, haastattelemamme pansiopernolaiset eivät jaotelleet asukkaita sen perusteella, kuka asuu omistusasunnossa ja kuka

vuokralla. Aukkaat pikemminkin korostavat erilaisten asumismuotojen sopivan limittäin samaan lähiöön. Sen sijaan telakkateollisuuden ympärille rakentuneessa lähiössä olennaista näyttää olevan se, kuka on vakituinen asukas ja kuka alueella työn perässä. Aukkaiden puheessa alueella työn vuoksi majoittuvat asemoituvat jossain määrin ulkopuolisiksi. Se on olennaista, sillä yhteisöjen rakentumisessa kuuluminen on keskiössä. Kuulumista tuotetaan toimilla ja teoilla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja diskursiivisesti eli siinä, miten me ja muut esitetään (Lehtonen & Löytty 2003b, 12). Toiseksi tekeminen on Fiskin (2003, 135) mukaan yksi representaation eli esittämisen keskeisistä strategioista. Representaatio on kontrollia ja vallankäyttöä (em. 152). Pansio-Pernon tapauksessa vakituiset asukkaat osoittavat oman ylivertauutensa toiseuttamalla työkomennukselle lähiöön saapuneet kakkosluokan asukkaiksi.

Toinen tunnistamani eronteon diskurssi, huono maine ja todellisuus, erottaa toisistaan Pansio-Pernoon liitetyn huonon maineen ja asukkaiden kokeman todellisuuden. Lähiö asemoituu puheessa alueen ulkopuolisten yläpitämän huonon maineen kohteeksi. Lähiön asukkaat asemoituvat lähiön puolustajiksi, joilla on oikeaa, ensikäden tietoa lähiön todellisuudesta. Aukkaiden puheessa asetelmat, joihin olemme tottuneet, kääntyvät pääläelleen. Aukkaiden puheessa lähiö saa totutusta poikkeavan roolin rauhallisena ja idyllisenä, suorastaan täydellisenä asuinalueena. Kun asukas esimerkiksi korostaa henkilökohtaista päätöstään asettua lähiöön, vaikka muitakin vaihtoehtoja on ollut tarjolla, hän tulee alleviivanneeksi, ettei alueelle asettuminen ole tapahtunut pakon edessä tai ollut ainoa vaihtoehto. Sekin voi olla keino rikkoa mielikuvaa huonomaineisesta lähiöstä. Negatiiviset lähiömielikuvat syntyivät jo pian lähiöiden rakentamisen jälkeen. 1970-luvulta lähtien lähiöissä on toteutettu hankkeita ja projekteja, joiden kimmokkeena on ollut käsitys lähiöiden ongelmista ja kehittämisen tarpeesta (Norvasuo 2016, 7–9).

Pansio-Pernon huono maine oli yksi keskeisistä keskustelunaiheista haastatteluissa. Aukkaat nostivat teeman puheeksi kerta toisensa jälkeen, ja oli selvää, että lähiöön liitetty huono maine oli asukkaiden tiedossa. Myös kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu, että asukkaat ovat usein hyvin tietoisia naapurustoonsa liitetystä huonosta maineesta (mm. Pinkster 2014). Maine koostuu suurelta osin naapuruston sosiaalisesta statuksesta (Andersen 2008, 97). Aiemmissä lähiötutkimuksissa viitataan naapuruston kuvan käsitteeseen. Naapuruston kuvalla tarkoitetaan yksinkertaistettua ja yleistettyä käsitystä, jossa yhdistyvät naapuruston hy-

vät ja huonot puolet. Oletus on, että yksilön hahmottelema kuva naapurustosta on hyvin samanlainen tai täysin samanlainen kuin muilla ihmisillä. (Andersen 2008, 84). Rijpers ja Smeets (1998) ovat tunnistaneeet kolmenlaisia naapuruston kuvia. Niistä ensimmäinen on sisäinen kuva, jollainen on yleensä alueen asukkailla. Ulkoinen kuva on ulkopuolella asuvien muodostama käsitys alueesta. Kolmas naapuruston kuva on itsereflektioiva kuva, jolla viitataan siihen käsitykseen, jonka asukkaat uskovat alueen ulkopuolisilla olevan alueesta. (Ks. Andersen 2008, 84.) Pansio-Peronalaisten voi sanoa puhuvan usein itsereflektioivasta naapuruston kuvasta eli siitä, mitä asukkaat uskovat muiden ajattelevan alueesta. Toisaalta pansio-peronalaiset puhuvat paljon myös sisäisestä kuvastaan eli omista käsityksistään. Analyysini teki selväksi, että nämä kaksi kuvaa ovat ristiriidassa keskenään: asukkaiden mukaan ulkopuoliset ylläpitävät alueen huonoa mainetta, kun taas asukkaat itse puhuvat alueestaan hyvin myönteisesti. Asukkaiden todellisuudesta puhuttaessa on huomattava, että todellisuus on aina representoitua eli esitettyä, eikä todellisuutta sellaisenaan ole olemassa (Fiske 2003, 135). Niin myös asukkaiden kuvaus Pansio-Peronasta yksi esitys todellisuudesta.

Pansio-Peronon asukkaat ovat kotilähiöönsä pääasiassa hyvin tyytyväisiä. Asukkaat ovat samaan tapaan haastaneet negatiivista mainetta esimerkiksi Osbornen ja kumppaneiden (2011, 249) australialaistutkimuksessa. Asukkaiden puheessa Pansio-Peron asemoituu yhtäältä muusta kaupungista irralliseksi, unohduksiin jääneeksi yksiköksi, ja toisaalta Turun kaupungin ja päättäjien vallankäytön kohteeksi. Asukkaat ovat tyytyväisiä siihen, että lähiö on saanut olla rauhassa täydennysrakentamiselta. Se tarkoittaa, että asukkaille tärkeä luonto on jätetty rauhaan. On kiinnostavaa, että nykyajan pansio-peronalaiset puhuvat edelleen arvostaen luonnonläheisyydestä, joka korostui jo aikanaan lähiöasuntojen markkinoinnissa (Aalto & Laaksonen 2021, 97). Toisaalta asukkaat ovat pettyneitä, kun kaupunki ei ole ryhtynyt kehittämään lähiöstä merellistä aluetta ja avannut asukkaille kunnollista meriyhteyttä. Vaikka lähiön erillisyyttä korostuu puheessa, asukkaat tuntevat olevan kiusallisenkin tietoisia siitä, miten asuinalue on lopulta kaupungin ja päättäjien päätävällässä. Valta-asetelma konkretisoituu esimerkiksi kunnollisen meriyhteyden puuttumisena asukkaiden toiveista huolimatta. Kuvaavaa on, että jo kymmenen vuotta sitten asukkaat toivoivat tismalleen samaa asiaa: asukkailta suljetun ranta-alueen palauttamista asukkaiden käyttöön (Lundman & Rannila 2016, 115).

Pansiopernolaisten tyytyväisyys elämäänsä lähiössä ei ole aiemman tutkimuksen valossa yllätys. Asukkaiden sitoutuneisuus ja halu puolustaa omaa asuinalueitaan ovat nousseet aiemmissa tutkimuksissa esille. Suomalaisen keskiluokan kokemuksia sosioekonomisesti heikoimmilla alueilla asumisesta selvittänyt artikkeli (Vilkama & Vaattovaara 2015) totesi, että asukkaat ovat varsin tyytyväisiä asumiseensa. Tutkimuksessa ilmennyt tyytymättömyys kohdistui erityisesti asuin ympäristön sosiaaliseen rakenteeseen, maineeseen sekä arkkitehtuurin laatuun ja korostui selvästi muita alueita enemmän. Haastattelut kuitenkin osoittivat, että asukkaat ovat sitoutuneita omaan lähiympäristöönsä ja puolustavat sitä. (Vilkama & Vaattovaara 2015, 211–212.)

Myös pansiopernolaisten puheessa asukkaat asemoituvat lähiönsä puolustajiksi. Pinksterin (2014) tutkimuksessa kuvaillut tilanteet, joissa asukkaat joutuvat käsittelemään asuinalueeseensa liitettyä stigmaa, ovat hyvin vastaavia kuin pansiopernolaisten kokemukset: omaa asuinalueitaan on perusteltava tai puolusteltava muun muassa työkavereille, ystäville ja sukulaisille. Haastattelutilanteissakin asukkaat tuntuivat hetkittäin suorastaan vakuuttelevansa lähiönsä hyvyttä. Välillä tuntui, että asukkaat olivat varautuneet vasta-argumentein. Tästä kertoo muun muassa tilanne, jossa asukas ryhtyi puhumaan alueeseen liitetystä maineesta alustamalla *sä et kysynyt tätä viel, mut mä sanon kuitenkin*. Asukas siis oletti, että ennemmin tai myöhemmin haastattelun aikana hän joutuisi vastaamaan mainekysymyksiin.

Poikkeuksena moniin aiempiin tutkimuksiin, haastattelemiä pansiopernolaisia eivät nosta neet esiin median roolia maineen rakentajana ja ylläpitäjänä. Toisin on muun muassa alankomaalaistutkimuksessa (Pinkster 2014), jossa asukkaat kertoivat median toistelevan vanhaa tarinaa huumeongelmallisesta naapurustosta ilman perusteita. Sen sijaan pansiopernolaiset puhuvat sosiaalisen median keskusteluista ja ryhmistä, joissa oman lähiön puolustaminen usein konkretisoituu. Ero voi selittyä haastattelemiemme asukkaiden mediankäytöllä, mutta mahdollisesti kertoa myös laajemmasta median murroksesta. On mahdollista, että haastattelemamme asukkaat pitävät sosiaalista mediaa perinteistä mediaa merkittävämpänä mielipiteen muokkaajana. Perinteisen median roolia mielikuvien rakentajana ja ylläpitäjänä ei kuitenkaan pidä väheksyä. Media on kirjoittanut suomalaisista lähiöistä niiden rakentamisesta lähtien. Julkisuuden kiinnostus lähiöitä kohtaan kasvoi jo 1960-luvun lopussa, ja käsitys lähiöiden ongelmallisuudesta alkoi muodostua jo seuraavalla vuosikymmenellä. (Roivainen 1998, 9.) Pan-

siopernolaiset kääntävät epäedullisen maineen myös edukseen. Yksi asukkaista kertoo oppineensa naapuriltaan, että huonon maineen ansiosta lähiöön ei muuta massoittain uusia asukkaita, eikä aluetta ylikehitetä asukkaille tärkeän luonnon kustannuksella.

Kuvasin alaluvussa 2.1 yhteisöllisyyden ihannetta, joka on liitetty suomalaisiin lähiöihin niiden rakentamisesta lähtien. Pansio-Pernon asukkaat tuntuivat vastaavan yhteisöllisyyden ihanteen luomiin odotuksiin korostamalla puheessaan lähiön yhteisöllisyyttä, naapureista huolehtimista ja auttamista. Samalla on muistettava, että tutkijat eri vuosikymmenillä ovat toistaneet, etteivät asukkaat lähiöiden tai edes lähiöiden kortteleiden sisällä ole homogeenisiä (mm. Kortteinen 1982; Torikka ym. 1997; Harris 2010; Junnilainen 2019). Suomessa Kortteisen (1982, 107–108) tutkimus osoitti jo 1980-luvun alussa, miten naapuruusaktivismi oli suomalaisessa lähiössä vain ylimenovaihe, joka oli omiaan helpottamaan uuden keskiluokan nousua ja elämäntapojen kaupungistumista maalta lähiöön muuton jälkeen. On mahdollista, että haastattelemamme asukkaat korostivat yhteisöllisyyttä osana erontekojen diskursseja: toisaalta erotellakseen yhteisöllisen lähiön asukkaat muista ja toisaalta osoittaakseen, että arki lähiössä on huonosta maineesta huolimatta hyvää. On myös mahdollista, että tutkimukseen hakeutui haastateltaviksi alueen aktiiviasukkaita, joille yhteisöllisyys on erityisen tärkeää.

Yksi haastattelemistamme asukkaista kuvaili muiden asukkaiden tapaan Pansio-Pernon rauhallisuutta ja luontoarvoja sekä taloyhtiönsä yhteisöllisyyttä, mutta kun häneltä kysyttiin suosikkipaikasta alueella, asukas vastasi, ettei tiedä, sillä *ei me täällä silleen hengailta*. Asukas täsmensi vastaustaan kertomalla, että tapaa kavereitaan keskustassa tai kotona, ei kotilähiössä. Tulkitseen vastauksen niin, että asukas suhtautuu alueeseen puhtaasti asuinpaikkana, ja vapaa-ajanvietto ja hengailu tapahtuvat muualla. Lähes kaikki muut asukkaat painottivat lähiympäristön, kuten metsien ja lenkkipolkujen, tärkeyttä. Moni nimesi suosikkipaikan, kuten metsäkaistaleen tai näköalapaikan, jonne oli palannut jo vuosien ajan. Vaikka haastatteluaineistossamme kommentti oli poikkeava, aiemman tutkimuksen valossa sitä ei voi pitkää poikkeavana. Samankaltainen ”minä vain asun täällä” -asenne on nousi esiin myös alankomaalaistutkimuksessa (Pinkster 2014). Osa tutkimukseen osallistuneista alankomaalaislähiön asukkaista kertoi, ettei naapurustolla ollut vaikutusta muuttopäätökseen tai sitoutumiseen alueelle. Yksi asukkaista kuvasi asuvansa asunnossaan, ei naapurustossaan. Toinen kertoi asuvansa alueella, ei elävänsä siellä. Emotionaalisen kiinnittymisen sijaan samat asukkaat kuvailivat hyvin käytännöllisestä juurtumisesta alueelle: sitä, miten paikat ja reitit ovat tuttuja, toisin kuin jollain

muulla alueella. (Pinkster 2014.) Muun tutkimuksen perusteella tiedetään, että juuri alueen tuttuus ja esimerkiksi sukulaissuhteet voivat kiinnittää yksilön omaa sosioekonomista asemaa heikommalle alueelle (Ellen ym. 2013).

Kolmas eronteon diskurssi rakentaa eroa Pansio-Pernon eri aikakausien välille. Asukkaat erottavat puheessaan menneisyyden Pansio-Pernon ja nykyhetken sekä erilaiset tulevaisuudenkuvat. Menneisyyden Pansio-Perno näyttäytyy asukkaiden puheessa ristiriitaisesti sekä kiiltokuvamaisen täydellisenä kotilähiönä että asuinpaikkana, jossa ongelmat tiivistyivät. Mairittelevassa menneisyyspuheessa asukkaat korostavat palvelujen monipuolisuutta ja kouluja sekä uimarannan olemassaoloa. Kriittinen menneisyyspuhe siirtää Pansio-Pernoon yhdistetyn huonon maineen ja väkivaltaisuuDET takavuosien ongelmiksi. Asukkaat hakevat menneisyyden Pansio-Pernolle vertailu- ja vastakohtaa nykytilanteesta, jossa asukkaat asuvat lähiössä omassa rauhassa, osin karsittujen palvelujen varassa. Asukaspohja on monipuolistunut, eikä menneisyyden yhteisöllisyyttä joidenkin asukkaiden mukaan ole enää olemassa. Tulevaisuudenkuvia on useanlaisia. Toiveet ovat osin ristiriitaisia. Asukkaat yhtäältä toivovat, että lähiötä kehitetään, ja toisaalta toivovat, että se saa jatkossakin olla rauhassa. Kauhukuvassa Turun kaupunki pilaa Pansio-Pernon täydennysrakentamisella. Toiveikkaassa tulevaisuuden skenaariorossa kaupunki avaa kunnollisen meriyhteyden asukkaille, lähiö säilyy väljästi rakennettuna ja asukkaiden ääni kuuluu päätöksenteossa.

Asukkaiden konkreettiset toiveet esimerkiksi omasta uimahallista ja uimarannasta eivät ole kaupunkisuunnittelun vaikuttavuuden näkökulmasta lainkaan huonoja ideoita. Kunnan on nimittäin aiemmin todettu voivan vaikuttaa taantuvan alueen kehitykseen sijoittamalla alueelle merkittävän julkisen rakennuksen, oppilaitoksen tai liikuntahallin. Kunta voi lisätä alueen vetovoimaa myös rakennuttamalla alueelle virkistysalueen, joka houkuttelee kävijöitä kauempaakin. (Jalkanen ym. 2017, 48.) Kuntien maankäytön suunnittelua ohjaava ja maakunta- ja yleiskaavoituksen lähtökohtana toimiva Turun kaupunkiseudun rakennemalli 2035 kaavailee Pansio-Pernoon asukkaiden pelkäämää täydennysrakentamista. Täydennysrakentaminen mainitaan rakennemallissa keinona monipuolistaa asukasrakennetta ja asuntokantaa (Pöyry Finland oy 2012, 28). Puretun Pernon koulun tontille Pansio-Pernon keskusta on jo suunnitella monitoimitalo ja asumista (Turun kaupunki 2023b). Toisaalta asukkaiden toiveista ja kaupungin suunnitelmista löytyy myös yhteneväisyyttä. Turun kaupunginvaltuuston helmikuussa 2023 hyväksymässä yleiskaavaehdotuksessa Pansio-Pernon ranta-alue on merkitty osittain

palveluille ja asumiselle varatuksi alueeksi. Se on jo muutos nykytilanteeseen, joskin pääosa ranta-alueesta on yleiskaavaehdotuksessa edelleen varattu teollisuudelle, puolustusvoimille ja varastoalueeksi. (Turun kaupunki 2023a.)

Hallin (2003, 93) mukaan kulttuuriseen identiteettiin liittyy vahva taipumus maisemallistamiseen. Maisemallistamisella Hall tarkoittaa taipumusta liittää identiteettiin tietty maisema, paikka tai koti. Näin syntyy voimakas assosiaatio kulttuurisen identiteetin ja maiseman, paikan tai kodin välille. Kulttuurisesta identiteetistä tulee jotain, johon koemme kuuluvamme ja olemamme sidoksissa kuin luonnostaan. (Hall 2003, 94.) Danielsin (1993, 5) mukaan kansallista identiteettiä pitävät koossa ja määrittävät legendat sekä maisemat, tarinat vanhoista hyvistä ajoista, kestävästä traditioista, sankarillisista teoista ja dramaattisista kohtaloista (ks. Hall 2003, 94). Uimaranta pukukoppeineen näyttää olevan pansiopernolaisten yhteinen menneisyyden tarina, osa ryhmän kollektiivista historiallista muistia. Nekin asukkaat, jotka eivät ole asuneet lähiössä silloin, kun kunnollinen pääsy merenrantaan oli vielä olemassa, ovat kuulleet uimarannasta tarinoita ja kertovat niitä eteenpäin. Meriyhteydellä on tulkintani perusteella asukkaille suuri symbolinen arvo: kun merenrannat ovat asukkaiden sijaan telakan, yritysten ja puolustusvoimien käytössä, asukkaat ovat toiseutettuja omalla asuinalueellaan. Meriyhteyden puuttuminen kuvastaa myös kaupungin valta-asetelmaa suhteessa lähiöön. Asukkaiden sanan sijaan painaa se, mitä kaupunki päättää.

Kaupungistuvassa Suomessa lähiökerrostalot tarjosivat asukkaille houkuttelevan vaihtoehdon kaupunkien keskustojen ahtaalle ja liian täyteen ahdetuille asunnoille (Junnilainen 2019, 42). Analyysini osoittaa, että lähiö näyttäytyy edelleen houkuttelevana vaihtoehtona ja vastakohtana ahtaalle keskustalle. Lähiöasuminen saa edullisuutensa vuoksi merkityksensä myös haastattelemiemme asukkaiden järkivalintana. Tulos on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa. Villkaman ja Vaattovaaran (2015) tutkimuksen mukaan asumisen edullisuus, alueen tuttuus ja asumisen myötä tapahtunut tottuminen sekä juurtuminen ovat tärkeässä roolissa keskiluokan kiinnittymisessä pääkaupunkiseudun heikoimmille alueille. Lähiötä lapsiperheiden vanhempien hyvinvointiympäristönä tarkastelleessa suomalaistutkimuksessa (Honkanen & Poikolainen 2014, 682) lähiöasuntojen edullinen hintataso nousi esiin syynä muuttaa lähiöön. Myös kansainvälinen tutkimus on todennut, että keskiluokan syyt asua sosioekonomisesti heikommalla alueella voivat liittyä taloudelliseen optimointiin (esim. Ellen ym. 2013; Pinkster 2014).

Samalla rahalla saa lähiössä enemmän -argumenttia käyttävät paitsi asuntojen omistajat, myös vuokralla-asujat (Pinkster 2014).

Olen analyysissäni keskittynyt niihin asioihin, jotka nousivat asukkaiden kanssa keskusteluun. Olen kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, miten asukkaat puhuvat omasta asuinalueestaan ja todennut sen tapahtuvan kuvaamieni erontekojen kautta. Toisaalta olen pyrkinyt olemaan herkkänä sille, mitä asukkaat jättävät sanomatta. Yksi nimeämättä haastatteluissa jäänyt asia on segregaatio. Asukkaat tulevat puheessaan, tiedostaen tai tiedostamattaan, kuvailleeksi alueiden epätoivottua eriytymistä, vaikka eivät käytä ilmiötä kuvaavaa käsitettä.

Segregaatio on yksi nykypäivän urbaanien debattien keskeisistä ilmiöistä (Musterd & Ostendorf 1998, 1). Suomessa huoli sosiaalisesti epätasapainoisesta kaupungista on ollut esillä kaupunkisuunnittelussa pääkaupunkiseudulla 1960-luvulta lähtien (Vaattovaara 2002, 120) ja muissakin kaupungeissa 1990-luvulta (Saikkonen ym. 2018, 121). Puhuessaan lähiön asukkaiden heikosta työllisyydestä tai vuokra-asuntojen ja vieraskielisten korostuneen suuresta määrästä, pansio-pernolaiset nostavat esiin juuri niitä seikkoja, joita pidetään eriytymiskehityksen mittareina. Analyysini perusteella näyttäisikin siltä, että asukkaat ovat kiinnittäneet eriytymiskehitykseen ja siihen liittyvään yhteiskunnalliseen huoleen huomiota, vaikka eivät käytäkään ilmiötä kuvaavia termejä. On mahdollista, että asukkaat kokevat segregaatio- ja eriytymistermit vaikeina ja vieraina tai toisaalta lähiön epäedullista mainetta vahvistavina. Tämän tutkielman luvun 2.2 kuvaus osoittaa, että alan asiantuntijatkaan eivät jaa yhteisymmärrystä siitä, miten alueiden eriytymisestä tulisi puhua. Myös osa tutkijoista on vältellyt segregaatiosta puhumista, sillä käsitettä pidetään ristiriitaisempana ja negatiivisemmin arvolatautuneempana kuin samaa ilmiötä kuvaavia sosiaalisen erilaistumisen ja eriytymisen käsitteitä (Rasinkangas 2013, 35). On mahdollista, että asukkaatkin ovat tietoisia käsitteen negatiivisesta kaiusta.

Kuvasin alaluvussa 3.2, miten Pansio-Perno on monella segregaation tutkimisessa käytetyllä mittarilla eriytynyt alue. Vieraskielisten osuus Pansio-Pernossa on kasvanut tasaisesti, ja vuokra-asuntojen määrä on muiden Turun alueiden keskimääräistä vuokra-asuntojen määrää huomattavasti suurempi (Mälkki ym. 2016, 68–69). Siihen nähden, että Pansio-Pernoon on kohdistunut viime vuosina useita kehittämishankkeita ja lähiö on ollut usein julkisen keskustelun kohteena, ei asukkaiden tietoisuus tilanteesta ole ihme. Eriytymiskehitykseen liitettynä

merkkien tiedostaminen ei tarkoita, että haastattelemamme asukkaat olisivat kertoneet alueen eriytyneen luonteen poikkeavista vaikutuksista arjessaan. Päinvastoin: asukkaat korostivat alueen rauhallisuutta ja tavallisuutta. Yksi asukkaista kertoi hämmästelevänsä työttömien määrää. Asukas ei kieltänyt, etteivätkö työllisyystilastot pitäisi paikkansa, mutta hän irtisanoutui mielikuvasta, jonka mukaan suuri työttömien määrä tai muut seikat näkyisivät kanssakäymisessä alueella. Toinen asukas tuli kuvanneeksi yhtä segregaaation puuttumiskeinoista, sekoittamispolitiikkaa, jolla pyritään nimensä mukaisesti sekoittamaan esimerkiksi erilaisia asumismuotoja alueella. 2020-luvulla lähiöön muuttanut asukas kertoi kerrostalojen, rivitalojen ja omakotitalojen sijaitsevan lähiössä sekaisin. Hän arvioi, että Pansio-Pernon sisällä rikkaat ja köyhät eivät sen ansiosta erotu toisistaan, ja juuri siksi lähiö on hänen mielestään *varmaan erittäin onnistunut asuma-alue*.

Analyysini teki näkyväksi kolme eronteon diskurssia. Ne kuvaavat tapoja, joilla Pansio-Pernon asukkaat puhuvat omasta asuinalueestaan. Lisäksi tunnistin analyysissäni asukkaiden tavan kuvailla segregatiota mainitsematta ilmiötä nimeltä. Tekemäni huomiot tukevat aiempia tutkimustuloksia lähiötutkimuksen kentällä. Asukkaat asettuivat aiempien tutkimusten tapaan puolustamaan lähiötään ja puhuivat asuinalueestaan toisin kuin olemme tottuneet mediassa ja julkisessa keskustelussa kuulemaan. Asukkaiden Pansio-Perno on ulkopuolisten ylläpitämän huonon maineen leimaama ja siitä huolimatta asukkaiden valitsema, rauhalliseksi koettu asuinalue keskellä luontoa.

7 Johtopäätökset

Segregaation tutkiminen tilastoista tuo esiin vain yhden puolen alueiden eriytymisestä. Kuten Rasinkangas (2013, 27) on huomauttanut, tilastot voivat paljastaa huono-osaisuuden kasautumisen alueelle, mutta vasta asukkaiden kokemus tuo esiin ilmiön merkityksen eletyssä arjessa. Siksi tilastotietoa on perusteltua ja tarpeellista täydentää asukkaiden kokemustiedolla. Tässä pro gradu -tutkielmassa olen kysynyt, miten turkulaisen Pansio-Pernon asukkaat puhuvat omasta lähiöstään. Lisäksi olen tarkastellut, miten segregaatio näyttäytyy asukkaiden puheessa. Tavoitteenani oli monipuolistaa käsityksiä lähiöistä ja alueiden epätoivotusta eriytymisestä. Tutkielman tulokset nostavat esiin asukkaiden näkökulman ja lisäävät ymmärrystä monella mittarilla eriytyneestä lähiöstä. Tuore kokemustieto rikastaa lähiöistä ja segregatiosta käytävää yhteiskunnallisesti tärkeää keskustelua, jossa asukkaiden näkökulma on usein yksipuolinen tai se uupuu kokonaan. Kuten Junnilainen (2019, 4) on kuvannut, vuokratalovaltaisten asuinalueiden asukkaat määrittyvät usein passiiviseksi massaksi, joka ei äänestä tai osallistu, ja toisaalta potentiaalisesti uhaksi yhteiskunnan järjestykselle.

Pidän asukkaiden haastattelua tärkeänä myös siksi, että asukkaat eivät ainoastaan kuvaile omaa lähiötään vaan tulevat samalla paljastaneeksi jotain käsityksistämme lähiöistä ja toisaalta rakentaneeksi itse ymmärrystämme lähiöistä. Tunnistamani eronteon diskurssit tuottavat oman representaationsa todellisuudesta ja näin muovaavat todellisuutta. Kuten Lehtonen (1998, 53) on huomauttanut, kieltä ei koskaan käytetä eristyksissä, vaan aina tietyissä kontekstissa tai suhteessa johonkin skenaarioon. Käsityksemme paikasta ovat sosiaalisesti tuotettuja, ympäröivän yhteiskunnan tuotetta. Ymmärryksemme paikasta voivat vaihdella maailman ja sen hahmottamisen tapojen muuttuessa. (Massey 2003, 55–56.) Asukkaiden puhe on siis myös ajan kuva.

Pro gradu -tutkielmassani olen tarkastellut lähiöitä ja alueiden epätoivottua eriytymistä rajatusta yhden lähiön asukkaiden näkökulmasta. Laaja aihepiiri tarjoaa lukuisia jatkotutkimusaiheita. Tulevaisuudessa olisi kiinnostavaa syventyä asukkaiden tapaan puolustaa omaa lähiötään. Miten ja millaisissa tilanteissa puolustautuminen tapahtuu, entä miten asukkaat itse perustelevat puolustautumistaan? Myös median kirjoittelu lähiöistä 2000-, 2010- ja 2020-luvuilla ansaitsisi lähemmän tarkastelun. Lähiöistyneen Suomen ensimmäisiltä vuosikymmeniltä

on tutkimuksia median lähiökirjoittelusta ja tavasta kehystää lähiöitä (mm. Roivainen 1998). Yhtä perusteellinen tarkastelu median viime vuosien kirjoittelusta antaisi arvokasta tietoa.

Alasuutari (2011, 19) on kirjoittanut, että laadullista tutkimusprosessia voi kutsua aina jossain määrin ainutkertaiseksi, sillä sen aikana sovelletaan luovasti tutkimuksen teon perussääntöjä ja luodaan uusia. Olen tässä pro gradu -tutkielmassa pyrkinyt systemaattisesti avaamaan niitä ratkaisuja, rajauksia ja analyysiä ohjanneita periaatteita, joita olen tutkielmaa tehdessäni noudattanut. Olen pyrkinyt kuvaamaan aineistoa ja sen keruuta mahdollisimman tarkasti. Koska aineiston analyysin vahvuuksien lisäksi on olennaista käsitellä myös analyysin rajoitteita (Ruusuvoori ym. 2010b, 22), nostan lopuksi esiin tämän tutkielman puutteet. Laadullisen tutkimuksen validiteetin arviointi tarkoittaa aineistojen ja tulkintojen käypyyden arviointia. Tulee pohdita muun muassa sitä, onko aineisto paras mahdollinen vastaamaan esitettyihin tutkimuskysymyksiin. (Em. 22.)

Arvioin haastatteluaineiston suurimmaksi puutteeksi sen, ettei se edusta kaikkia tarkastelemani lähiön asukkaita. Suomen kielellä kirjoitettu haastattelukutsu saattoi tavoittaa ainoastaan sen osan asukkaista, joka käyttää suomen kieltä. Samaan aikaan tiedossa on, että muiden kuin suomenkielisten osuus alueen väestöstä on huomattava. On siis selvää, että tutkimuskieli rajasi kokonaisia potentiaalisia ryhmiä ulos tutkimuksesta. Toisaalta haastattelujen tekeminen vieraalla kielellä olisi edellyttänyt aivan erilaista harkintaa ja pohdintaa kuin äidinkielellä toimiminen. Mikäli olisimme toteuttaneet haastattelut englanniksi ja sitten kääntäneet aineiston suomeksi, olisi pitänyt ottaa huomioon käännetyn aineiston analyysiin liittyvät haastatteluvoorovaikutuksen ja kääntämisen erityiskysymykset (Pietilä 2010b, 345). Laadullisen tutkimuksen lähtöoletus on, että haastattelu voi onnistua vain, jos tutkija ja haastateltava ymmärtävät toisiaan (Rastas 2005, 64). Jos haastattelijan ja haastateltavan erot kokemuksissa ja tavoissa ymmärtää ja jäsentää ympäröivää todellisuutta nousevat esiin voimakkaina, haastattelulla ei välttämättä tavoiteta sille asetettuja tavoitteita (em. 68).

Haastatteluissa ilmennyt asukkaiden tottumus, jopa velvollisuus, puolustaa lähiötään osoittaa, että tutkijan neutraalinakaan pitämä kysymyksenasettelu ei aina toimi. Vaikka tarkkaan harkitut kysymykset tarjoavat asukkaille mahdollisuuden puhua asuinalueestaan näennäisesti puhtaalta pöydältä, kontekstissa, jossa asukkaat tunnistavat asuinalueensa leimaavan epäedullisen maineen ja kokevat tarvetta puolustautua, tilanne ei ole neutraali. Esimerkiksi kysymys

alueen tunnettuudesta voi huonomaineisen lähiön kontekstissa todellisuudessa ohjata ajattelemaan huonoa mainetta. Oli ehkä naiivia yrittää luoda menneisyyden painolastista vapaa haastattelutilanne. On huomattava, että yhteisö pitää sisällään myös ne kuvat, joilla hahmotamme yhteisöä ja ne merkitykset, jotka liitämme siihen (Hall 2003, 94–95).

Haastateltavien rajallisen määrän ja tutkimuksen laadullisen luonteen vuoksi tutkielmani tulokset eivät ole yleistettävissä. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena tai tavoitteena ei toisaalta olekaan tuottaa laajoja tutkimustuloksia, jotka olisivat yleistettävissä. Sen sijaan tavoitteena ja tarkoituksena on syventyä valittuun ilmiöön, lopputyöni tapauksessa lähiöihin ja alueiden eriytymiseen.

Pro gradu -tutkielmani on ilmiölähtöinen. Kiinnostukseni lähiöitä ja segregatiokehitystä kohtaan ohjasi työskentelyäni läpi tutkielmaproessin. Alueiden eriytyminen ja lähiöt nousivat kesken kirjoitustyön yhä voimakkaammin median otsikoihin ja julkiseen keskusteluun. Alkuvuonna 2023 Suomessa keskusteltiin vilkkaasti muun muassa koulushoppailusta ja S2-oppilaiden määrästä eri alueilla. Teema oli esillä myös kevään 2023 eduskuntavaaleissa. Ilmiön ajankohtaisuus ja vilkas julkinen keskustelu alleviivasivat tutkitun tiedon tarpeellisuutta. Sosiaalipoliittiselle näkökulmalle on paikkansa segregatio- ja lähiötutkimuksessa, yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa.

Lähteet

- Aalto, Petri & Laaksonen, Mikko (2021) Turun lähiöt. Aluerakentaminen Turun kaupunkiseudulla. Turku: Sammakko.
- Alba, Richard & Foner, Nancy (2015) Strangers no more. Immigration and the challenges of integration in North America and western Europe. New Jersey: Princeton University Press.
- Alasuutari, Pertti (2011) Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.
- Andersson, Roger & Brattbakk, Ingar & Vaattovaara, Mari (2017) Natives' opinions on ethnic residential segregation and neighbourhood diversity in Helsinki, Oslo and Stockholm. *Housing Studies* 32: 4, 491–516.
- Andersen, Hans Skifter (2008) Why do residents want to leave deprived neighbourhoods? The importance of residents' subjective evaluations of their neighbourhood and its reputation, *Journal of Housing and the Built Environment* 23 (2), 79–101.
- Bamberg, Jarkko (2017) Kävelyhaastattelu. Teoksessa Matti Hyvärinen & Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 218–229.
- Bernelius, Venla & Huilla, Heidi (2021) Koulutuksellinen tasa-arvo, alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen ja myönteisen erityiskohtelun mahdollisuudet. *Valtioneuvoston julkaisuja 2021:7*.
- Bó, Boróka B. & Dukhovnov, Denys (2022) Tell me who's your neighbour and I'll tell you how much time you've got: The spatiotemporal consequences of residential segregation. Colchester: University of Essex.
- Daconto, Luca (2014) Living in Disadvantaged Neighborhoods: Only Negative Effects? The Role of the Spatial Dimension in the French Urban Sensible Areas. *Sociologia urbana e rurale* (103), 81–97.
- Daniels, Stephen (1993) Fields of Vision. Landscape Imagery & National Identity in England & the United States. Cambridge: Polity Press.
- Ellen, Ingrid Gould & Horn, Keren Mertens & O'Regan, Katherine (2013) Why do higher-income households choose low-income neighbourhoods? Pioneering or thrift? *Urban Studies* 50 (12), 2478–2495.
- Eskola, Tuomas & Rossilahti, Hannu & Tiitinen, Virpi & Huovinen, Kimmo (2000) Lähiöuudistus 1995–1999: Valtion asuntorahaston lähiöprojektin loppuraportti. Helsinki: Valtion asuntorahasto.
- Fiske, John (2003) Toimi maailmanlaajuisesti, ajattele paikallisesti. Teoksessa Mikko Lehtonen & Olli Löytty (toim.) Erilaisuus. Tampere: Vastapaino, 131–153.

- Florida, Richard (2017) *The new urban crisis: How our cities are increasing inequality, deepening segregation, and failing the middle class – and what we can do about it*. New York: Basic Books.
- Forsyth, Ann (2012) Defining Suburbs. *Journal of Planning Literature* 28 (3), 270–281.
- Gottdiener, Mark & Budd, Leslie & Lehtovuori, Panu (2016) *Key concepts in urban studies*. Lontoo: SAGE Publications.
- Grundström, Karin & Molina, Irene (2016) From Folkhem to lifestyle housing in Sweden: segregation and urban form, 1930s–2010s. *International Journal of Housing Policy* 16 (3), 316–336.
- Haapajärvi, Linda & Juvenius, Jutta & Junnilainen, Lotta (2020) Hyvä naapuri, hyvä suomalainen – eron- tekojen ja kuulumisen käytännöt Helsingin monietnisillä asuinalueilla. *Sociologia* 2020 (4), 326–345.
- Hall, Stuart (2003) Kulttuuri, paikka, identiteetti. Teoksessa Mikko Lehtonen & Olli Löytty (toim.) *Erlai- suus*. Tampere: Vastapaino, 85–128.
- Hankonen, Johanna (1994) *Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus Kirja, Otatieto ja TTKK Arkkitehtuurin osasto.
- Harris, Richard (2010) Meaningful types in a world of suburbs. *Research in Urban Sociology* 10, 15–47.
- Helne, Tuula (2003) Sosiaalipolitiikan perusteet. Teoksessa Tuula Helne & Raija Julkunen & Jouko Ka- janoja & Sini Laitinen-Kuikka & Tiina Silvasti & Jussi Simpura (toim.) *Sosiaalinen politiikka*. Hel- sinki: WSOY, 41–68.
- Helsingin Sanomat (10.4.1995) HS toivoo lukijoilta kirjoituksia lähiöasumisen alkutaipaleelta pääkau- punkiseudulla. Millaista oli lähiöelämä ennen. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000003424329.html>. Viitattu 2.12.2022.
- Helsingin Sanomat (6.5.1995) Lukijoilta tullut lähiösarjaan jo 160 kirjoitusta. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000003430834.html>. Viitattu 2.12.2022.
- Helsingin Sanomat (5.4.1996) Nosturimelu säästi elämää Länsimäessä. Asukkaat viihtyivät uudessa lä- hiössä, vaikka tutkijat ja tiedotusvälineet pitivät heitä reservaatin ihmispoloina. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000003521621.html>. Viitattu 2.12.2022.
- Helsingin Sanomat (15.6.1996) Kantakaupungissa mutta silti lähiö. Kunnalliskodintie leimattiin slum- miksi mutta 9-vuotias oli onnellinen omasta sängystä. Viisihenkinen perhe pääsi yhden huo- neen asunnosta kaksioon jossa oli oma kylpyhuone. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000003538995.html>. Viitattu 2.12.2022.
- Helsingin Sanomat (23.9.1996) Pihlajistosta näkee yli Helsingin. Savolaiset Sorjoset ovat katselleet par- vekkeeltaan Helsinki-panoraamaa jo 22 vuotta. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000003562955.html>. Viitattu 2.12.2022.
- Helsingin Sanomat (5.10.1996) Lähiösarja päättyy – mitä opimme? Parasta metsälähiöissä olivat juuri metsät. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000003566427.html>. Viitattu 2.12.2022.

- Helsingin Sanomat (14.10.2018) Telakan varjossa. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000005860128.html>. Viitattu 10.10.2022.
- Helsingin Sanomat (15.2.2023) Helsinki pyrkii eroon koulushoppailusta järeillä keinoilla. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009394296.html>. Viitattu 31.3.2023.
- Honkanen, Kati & Poikolainen, Jaana (2014) Asuinalueet lapsiperheiden vanhempien hyvinvointiympäristöinä. *Subjektiiivinen näkökulma. Yhteiskuntapolitiikka* 79 (6), 679–687.
- Hurme, Riitta (1991) *Suomalainen lähiö Tapiolasta Pihlajamäkeen*. Helsinki: Suomen Tiedeseura.
- Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna (toim.) (2017) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino.
- Hyvärinen, Matti (2017) *Haastattelun maailma*. Teoksessa Matti Hyvärinen & Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 9–38.
- Häikiö, Liisa (toim.) (1997) *Lähiöt kaupungin rakentajina*. Tampere: Tampereen yliopisto, asumisen ja ympäristön tutkimuksen yksikkö.
- Ilmonen, Mervi (2016) *Tulevat lähiöt: Segregaatiota vai gentrifikaatiota?* Raportissa Markku Norvasuo (toim.) *Lähiö ja kaupunki -asuinalueen rajat muutoksessa*. Aalto-yliopiston julkaisusarja 2016 (3), 101–117.
- Institut national de la statistique et des études économiques (2023) *Sensitive urban zone / ZUS*. <https://www.insee.fr/en/metadonnees/definition/c1679>. Viitattu 30.3.2023.
- Jalkanen, Riitta & Kajaste, Tapani & Kauppinen, Timo & Pakkala, Pekka & Rosengren, Camilla (2017) *Kaupunkisuunnittelu ja asuminen*. Helsinki: Rakennustieto.
- Jokinen, Ari & Asikainen, Eveliina & Mäkinen, Kirsi (2010) *Kävelyhaastattelu tapaustutkimuksen menetelmänä*. *Sociologia* 2010 (4), 255–269.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016a) *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Soininen, Eero (2016b) *Diskursiivinen maailma. Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet*. Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila & Eero Soininen (toim.) *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 21–42.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2016) *Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta*. Teoksessa Arja Jokinen & Kirsi Juhila & Eero Soininen (toim.) *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 216–247.
- Junnilainen, Lotta (2019) *Lähiökylä*. Tampere: Vastapaino.
- Kalalahti, Mira & Silvennoinen, Heikki & Varjo, Janne (2015) *Vuorovaikutusta ja valintoja. Vanhempien osallisuus koulusaavutusten ja kouluvalintojen taustalla*. *Nuorisotutkimus* 33 (3–4), 37–58.

- Kaufman, Jerome L. (1998) Chicago: Segregation and the new urban poverty. Teoksessa Sako Musterd & Wim Ostendorg (toim.) Urban Segregation and the Welfare State. Inequality and exclusion in western cities. Lontoo: Routledge, 45–63.
- Kauppinen, Timo M. & van Ham, Maarten & Bernelius, Venla (2022) Understanding the effects of school catchment areas and households with children in ethnic residential segregation. *Housing Studies* 37 (9), 1625–1649.
- Koskela, Minja & Tuomi, Elina (2020) Toisin tehty: keskusteluja koulusta. Helsinki: Kustantamo S & S.
- Kortteinen, Matti (1982) Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Helsinki: Otava.
- Kortteinen, Matti & Vaattovaara, Mari (2000) Onko osa Helsingistä alikehityksen kierteessä? *Yhteiskuntapolitiikka* 65 (2), 115–124.
- Kortteinen, Matti & Vaattovaara, Mari (2003) Kohti käännettä kaupunkipolitiikassa? Teoksessa Tuula Helne, Raija Julkunen, Jouko Kajanoja, Sini Laitinen-Kuikka, Tiina Silvasti & Jussi Simpura (toim.) *Sosiaalinen politiikka*. Helsinki: WSOY, 331–359.
- Kortteinen, Matti & Vaattovaara, Mari (2015) Segregaation aika. *Yhteiskuntapolitiikka* 80 (6), 562–574.
- Kuula, Arja (2011) *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- Laivanrakentajainkylä (2023) Alueen historia. <http://laivanrakentajainkyla.fi/alueen-historia/>. Viitattu 25.1.2023.
- Lehtonen, Mikko (1998) *Merkitysten maailma*. Tampere: Vastapaino.
- Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (2003a) *Erilaisuus*. Tampere: Vastapaino.
- Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (2003b) Miksi erilaisuus? Teoksessa Mikko Lehtonen & Olli Löytty (toim.) *Erilaisuus*. Tampere: Vastapaino, 7–17.
- Lilius, Johanna (2016) Arki, yhteisöllisyys ja paikalliset kohtaamiset. Raportissa Markku Norvasuo (toim.) *Lähiö ja kaupunki -asuinalueen rajat muutoksessa*. Aalto-yliopiston julkaisusarja 3/2016, 13–27.
- Lundman, Riina & Rannila, Päivi (2016) Tiede, taide ja teknologia asuinalueen kehittämisessä. Tutkimusjulkaisussa *Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA* (toim.) *Tutkitusti parempi lähiö – asuinalueiden kehittämisohjelman tutkimusjulkaisu*, 114–120.
- Massey, Dooren (2003) Paikan käsitteellistäminen. Teoksessa Mikko Lehtonen & Olli Löytty (toim.) *Erilaisuus*. Tampere: Vastapaino, 51–83.
- Merivoimat (2022) Yhteystiedot. <https://merivoimat.fi/rannikkolaivasto/yhteystiedot>. Viitattu 23.11.2022.
- MTV (16.12.2019) Ruotsissa sosiaalinen eriytyminen on Suomea pahempaa: ”Malmön ongelmat johtuvat huono-osaisuuden keskittymisestä ja epäonnistuneesta asuntopolitiikasta”.

- <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/ruotsissa-sosiaalinen-eriytyminen-on-suomea-pahempaa-malmon-ongelmat-johtuvat-huono-osaisuuden-keskittymisesta-ja-epaonnistuneesta-asuntopolitiikasta/7661680>. Viitattu 7.11.2022.
- Murie, Alan (1998) Segregation, exclusion and housing in the divided city. Teoksessa Sako Musterd & Wim Ostendorg (toim.) *Urban Segregation and the Welfare State. Inequality and exclusion in western cities*. Lontoo: Routledge, 110–125.
- Musterd, Sako & Ostendorf, Wim toim. (1998) *Urban Segregation and the Welfare State. Inequality and exclusion in western cities*. Lontoo: Routledge.
- Mälkki, Mikko & Norvasuo, Markku & Hirvonen, Jukka (2016) Olosuhteita ja hyödynnettäviä voimavaroja – Pyöreän pöydän malli Pansio-Pernon kehittämisessä. Raportissa Markku Norvasuo (toim.) *Lähiö ja kaupunki -asuinalueen rajat muutoksessa*. Aalto-yliopiston julkaisusarja 2016 (3), 61–99.
- Nightingale, Carl H. (2012) *Segregation: A Global History of Divided Cities*. London: The University of Chicago Press.
- Norvasuo, Markku (toim.) (2016) *Lähiö ja kaupunki -asuinalueen rajat muutoksessa*. Aalto-yliopiston julkaisusarja 2016 (3).
- Osborne, Katy & Ziersch, Anna & Baum, Fran: Perceptions of neighbourhood disorder and reputation: Qualitative findings from two contrasting areas of an Australian city. *Urban Policy and Research* 29 (3), 239–256.
- Pietilä, Ilkka (2010a) Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino, 179–203.
- Pietilä, Ilkka (2010b) Vieraskielisten haastattelujen analyysi ja raportointi. Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino, 345–355.
- Pinkster, Fenne (2014) “I just live here”: Everyday practices of disaffiliation of middle-class households in disadvantaged neighbourhoods. *Urban Studies* 5 (4), 810–826.
- Pöyry Finland oy (2012) *Turun kaupunkiseudun rakennemalli 2035*. Loppuraportti 2.4.2012. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//rm35_loppuraportti_02042012_final.pdf. Viitattu 5.12.2022.
- Rasinkangas, Jarkko (2013). *Sosiaalinen eriytyminen Turun kaupunkiseudulla. Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä*. Turku: Siirtolaisinstituutti.
- Rastas, Anna (2005) *Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa*. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 64–84.

- Rijpers, Amad & Smeets, Jjam (1998). Housing challenge: Managing neighbourhoods image. ENHR-konferenssissa esitetty paperi.
- Roivainen, Irene (1998) Sokeripala metsän keskellä. Lähiö sanomalehden konstruktiona. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (2010a) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.
- Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (2010b) Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 8–29.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (2005) Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Saari, Juho (2020) Samassa veneessä – Hyvinvointivaltio eriarvoistuneessa yhteiskunnassa. Jyväskylä: Docendo.
- Saarinen, Samuli (2019) Pernon koulu. Rakennushistoriaselvitys. Turun kaupungin kaupunkiympäristötoimialan selvitys. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/pernon_koulu_rhs.pdf. Viitattu 25.1.2023.
- Saikkonen, Paula & Hannikainen, Katri & Kauppinen, Timo & Rasinkangas, Jarkko & Vaalavuo, Maria (2018) Sosiaalinen kestävyys: Asuminen, segregatio ja tuloerot kolmella kaupunkiseudulla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos raportti 2/2018. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-084-6>. Viitattu 15.10.2022.
- Siirilä, Seppo & Vaattovaara, Mari & Viljanen, Ville (2002) Well-being in Finland: A comparison of municipalities and residential differentiation in two cities. *Fennia* 180: 1–2, 141–149.
- Silvasti, Tiina (2003) Alueellinen kehitys ja sosiaalinen tasa-arvo. Teoksessa Tuula Helne, Raija Julkunen, Jouko Kajanoja, Sini Laitinen-Kuikka, Tiina Silvasti & Jussi Simpura (toim.) Sosiaalinen politiikka. Helsinki: WSOY, 301–329.
- Stjernberg, Mats (2019) Concrete Suburbia: Suburbam housing estates and socio-spatial differentiation in Finland. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta.
- Tilastokeskus, väestötietopalvelu (2022) Tilastotietoja Turusta ja Pansio-Pernosta.
- Tilastokeskus (2022) Väestö. Käsitteen määritelmä. <https://www.stat.fi/meta/kas/vaesto.html>. Viitattu 2.12.2022.
- Torikka, Mari & Kuparinen, Marja & Pohjalainen, Monika & Häikiö, Liisa (1997) Lähiö osana kaupunkia. Teoksessa Liisa Häikiö (toim.) Lähiöt kaupungin rakentajina. Tampere: Tampereen yliopisto, asumisen ja ympäristön tutkimuksen yksikkö, 35–58.
- Turun kaupunki (2001) Turun yleiskaava 2020. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/yleiskaava2020_selostus.pdf. Viitattu 15.3.2023.

- Turun kaupunki (2022) Turun lähiövisio. <https://www.turku.fi/asuminen-ja-ymparisto/projektit-ja-hankkeet/laaja-alaiset-kaupunkikehittamishankkeet/turun-lahiovisio>. Viitattu 10.10.2022.
- Turun kaupunki (2023a) Yleiskaava 2029 kaavaselostus. <https://varsinais-suomi.fi/wp-content/uploads/2022/01/Turun-kaupunkiseudun-maakuntakaavan-kaavaselostus.pdf>. Viitattu 15.3.2023.
- Turun kaupunki (2023b) Pansion monitoimitalo 2989-2020. <https://www.turku.fi/kaavoitus/pansion-monitoimitalo-2989-2020>. Viitattu 15.3.2023.
- Uslander, Eric M. (2012) *Segregation and Mistrust: Diversity, Isolation, and Social Cohesion*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Yle (16.9.2010) Pansiossa joka kolmas on työtön. <https://yle.fi/uutiset/3-5632820>. Viitattu 10.10.2022.
- Yle (20.4.2022) Ruotsin kaltaisia lähiömellakoita ei ole odotettavissa Helsingissä – ”Se olisi täysi yllätys”, sanoo poliisi. <https://yle.fi/uutiset/3-12410395>. Viitattu 7.11.2022.
- Vaattovaara, Mari (1998) *Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Vaattovaara, Mari (2002) Future Developments of Residential Differentiation in the Helsinki Metropolitan Area: Are We Following the European Model? *Yearbook of Population Research in Finland* 38 (2002), 107–123.
- Varnila, Markku (2022) *Pansion pojat ja tytöt. Kestävä ystävyys*.
- Varsinais-Suomen Liitto (2002) Turun kaupunkiseudun maakuntakaava. <https://varsinais-suomi.fi/wp-content/uploads/2022/01/Turun-kaupunkiseudun-maakuntakaavan-kaavaselostus.pdf>. Viitattu 15.3.2023.
- Verma, Ira (2022) Aging Neighborhood and Social Inclusion – A Case Study. *Transforming our World through Universal Design for Human Development* (297), 193–200.
- Vilkama, Katja & Vaattovaara, Mari (2015) Keskiluokka kuin kotonaan? Kokemuksia sosioekonomisesti heikoimmilla alueilla asumisesta pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 80 (3), 207–220.
- Vilkama, Katja & Ahola, Susanna & Vaattovaara, Mari (2016) Välttelyä vai vetovoimaa? Asuinympäristön vaikutus asuinalueilla viihtymiseen ja muuttopäätöksiin pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Watt, Paul (2009) Living in an oasis: middle-class disaffiliation and selective belonging in an English suburb. *Environment and Planning A* 41 (12), 2874–2892.
- Waring, Hansun Zhang (2018) *Discourse Analysis: The Questions Discourse Analyst Ask And How They Answer Them*. New York: Routledge.

Luettelo kuvioista ja taulukoista

Kuva 1: Mukaelma diskurssianalyysin ulottuvuuspareista

Taulukko 1: Eronteon diskurssit

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelurunko

Teema 1: Pansio-Perno alueena

- Miten kuvailisit Pansio-Pernoaa?
 - Mikä on Pansio-Pernolle erityisen leimallista/tyypillistä?
 - Erottuuko alue jotenkin muusta Turusta? Miten?
- Mikä on oma suosikkipaikkasi Pansio-Pernon alueella? Miksi?
- Mistä toivoisit, että Pansio-Perno tunnettaisiin?

Teema 2: Asukkaana Pansio-Pernossa

- Kauanko olet asunut Pansio-Pernossa?
- Millaista on asua alueella?
- Onko Pansio-Pernon lähiympäristössä kaikki tarvittava hyvään arkeen?
 - Ovatko alueen palvelut toimivat? Tulisiko jotain palveluita lisätä? Mitä?
 - Ovatko alueen yhteydet toimivat? Tulisiko yhteyksiä kehittää? Miten?
- Mikä on Pansio-Pernossa erityisen hyvin?
- Mitä parantaisit alueella?
- Miten toivoisit Pansio-Pernon kehittyvän tulevaisuudessa?
- Voisitko kuvitella muuttavasi pois Pansio-Pernosta?
 - Minne voisit kuvitella muuttavasi?
 - Mitä asioita jäisit silloin kaipaamaan? Entä mitä asioita et jäisi kaipaamaan?

Teema 3: Naapurusto ja yhteisöllisyys

- Millaisia ihmisiä Pansio-Pernossa asuu?
- Koetko, että Pansio-Perno on yhteisöllinen paikka asua?
 - Miten yhteisöllisyys ilmenee?
- Oletko muiden asukkaiden kanssa tekemisissä?
 - Miten usein olet muiden asukkaiden kanssa tekemisissä?
 - Millaisissa yhteyksissä olet muiden asukkaiden kanssa tekemisissä?
- Oliko naapurussuhteilla merkitystä, kun asetuit asumaan Pansio-Pernoon?
- Onko naapureilla merkitystä nykyisessä arjessasi Pansio-Pernossa?